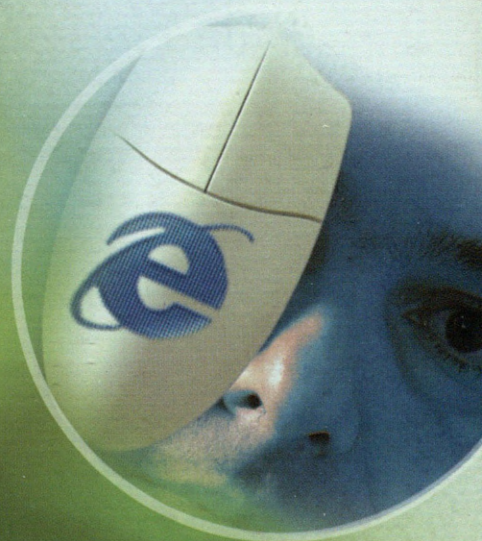

Juan Mari Juaristi: "Enfrentamendua kontrolatzeko gaitasuna izan behar dugu"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Erosketak

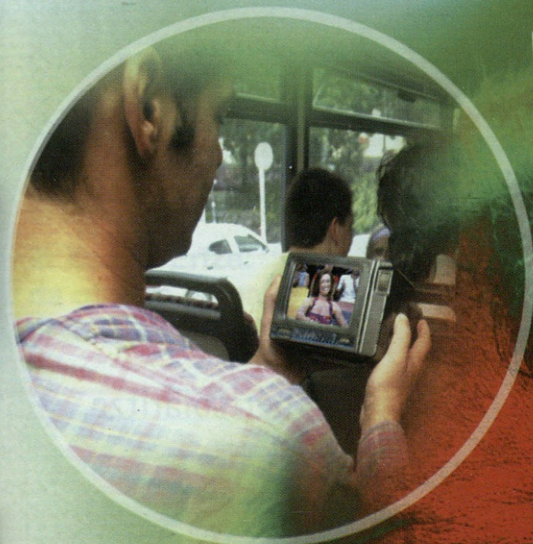
Telebista

Internet

Sexua

Jokoa

Lana

BESTE DROGAK

Elias Amezaga:

"Ni ez naiz sekula alderdi bateko kide izan, etengabe ideiaz aldatzen dudalako"

Euskal Herriko kultur agenda

“Zer egin dezaket asteburuan?”

“Non eskaintzen dituzte antzerki ikastaroak?”

“Non eta noiz jotzen du nire talde gogokoenak?”

gureagenda
2001-11-21 Asteazkena

gure agenda

- Gure gomendioa
- Agenda egunez-egun
- Bilaketak
- Informazioa bidali
- Ohar eta iritziak
- Gure Agenda
- Kulturaren Aurkibidea

Bilaketa

Bilatu

bilaketa aurreratu

www.argia.com

egunero

Sareko ARGIA

www.gureagenda.com

gureagenda

INFORMAZIOA JASOTZEKO TRESNA

- Antzerkia, dantza, musika, erakusketak, kontzertuak, lehiaketak, bertsolaritza, hitzaldiak, ikastaroak, literatura, jardunaldiak...
- 6 hilabeteko aurreikuspenak eta artxiboa
- Euskal Herri osoko informazioa

INFORMAZIOA EZAGUTARAZTEKO TRESNA

Zure informazioa "Gure Agendan" automatikoki agertzea oso erraza da:

1. "Informazioa bidali" tekla sakatu
2. Sarrera gakoa lortu
3. Informazioa bidali

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

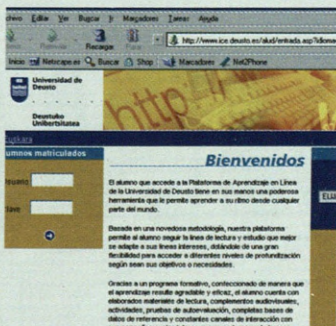
MONIKA DEL VALLE

■ Chicagoko azokaren zain 12

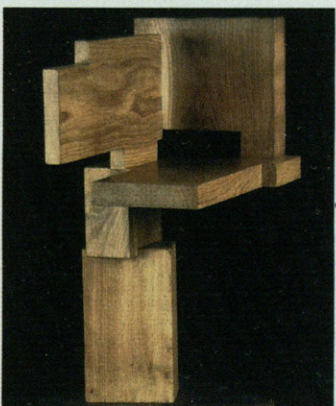

MIKEL SAIZ

■ Xabier Erize: "Egun oso zaila da gizarte elebakarrak eraikitzea" 15

■ Gizarte aldaketek eskatzen duten hezkuntza mota 26

"PILOTAZ" JUANXO EGANA

■ Pilotaz isilean mintzo diren eskulturak 40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis	4
Asisko Urmeneta	5
Oihartzunak	

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Juan Mari Juaristi.	
Xabier Letona	9

EKONOMIA

Chicagoko azokaren zain.	
Daniel Udalaiz	12

EUSKARA

Elkarrizketa: Xabier Erize.	
Kike Amonarritz	15

GIZARTEA

Kontsumo gizartearen "beste" drogak.	
Erredakzioa	18
Gizarte aldaketek eskatzen duten hezkuntza mota.	
Elisabeth Pombo	26
Atuna eta patatak Hendaiako kaian.	
Mikel Asurmendi	28
Elkarrizketa: Elias Amezaga.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	31

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	38
Pilotaz isilean mintzo diren eskulturak.	
Nagore Irazustabarrena	40
Orain dela 30 urte.	
Pilar Iparragirre	44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Jokin Bidarraitx	8
Kultura: Santi Ugalde	37
Azkena: Iñaki Murua	58

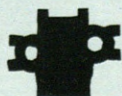

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

IRAINAK HAMAIKA

Aierak6

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Pello Zubiria.
Zuzendari ordea: Xabier Letona.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irueta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Uruñia. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA:
Erredakzioa: kazeta@argia.com
Komertziala: komertzial@argia.com
INTERNETEN:
www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

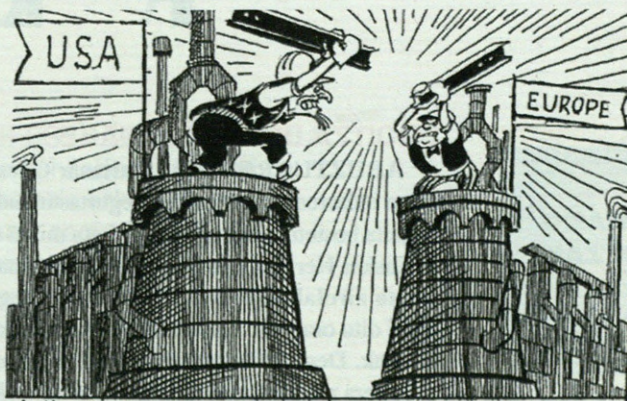
Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herrian	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

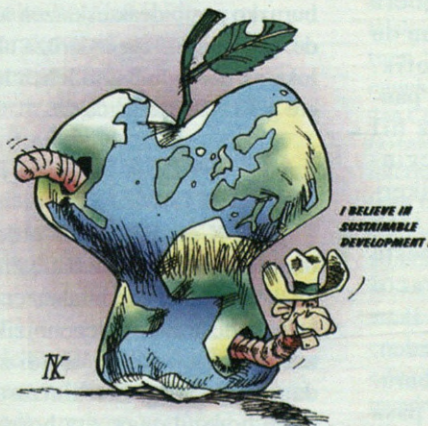
KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Cherepanov, Errusiako "Krokodil" egunkarian

- Altxairuaren gerra.

■ Kowsar, Iraneko "The Iran News" egunkarian

- Garapen jasagarrian sinisten dut.

Hiruko Txikian

MIKEL FUNOSAS

Eskual pilotaria. Elitekoa. Munduko txapelduna. Buenos Airesen urrea, Mexikon zilarra. Iruñeko aurtengo Mundialek xarean galdu duten izarra. Iparraldeko hainbat pilotariekin batera, beren onenean Frantziari uko eta euskal selekzioa aldarrikatuz gizalotsaren urrea irabazi duteneko ESAIT lanabes, Euskal Herria amets, zintzotasuna izate, zuzentasunaren eredu erakutsi diguna. Ospearen truke, ohorea. Iruñea hiriburu, Euskal Herriarengan izanen zituen emanak, segurki, bere esperantzak. Guk huts egin diogu. Salbuespenak ispilu, gauek goizera kontserbatorioa-

ren zola zapaltzeke pianojole atzarri nahiko luketeen antzera gabiltzanok, bakarrik utzi ditugu pilotariak euskal selekzioen aldeko borrokan, euskal gizarteak hain maite, bere, beharrezko eta gogokoak omen dituen euskal selekzioak lortzeko ahaleginetan. Eta nahiz eta Iparraldekoak trebatutakoak izan bakardadezko hotzetan, bere gizartearen beroa lukete behar. Eta ahal balitz Iruñea berean. Pilotan egiteko aukera eman eta diamantezko dominak banatu historiak jaso dezan, ahanzturaren sendagarri. Barkatu Mikel, Allande eta gainerakoak. Barkatu ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

ATOFINAKO HERIOTZAK

Azken hamabi urteotan, PVC fabrikatzen duen Hernaniko Atofina enpresako 27 langile hil dira. Lanak sortutako minbizien ondorioz hil diren susmoa dago. Hori dela eta, Gipuzkoako Fiskaltzak egoera hau aztertzen jardun du pasa den martxotik. 1997an langile bat pankreako minbiziaz hil ondoren CCOO-k egin-dako salaketa da ikerketaren sorburua; izan ere, sindikatuak beste 27 langile ere arrazoi beragatik hil ahal izan zirela susmatu baitzuen. Osalanek ikerketa burutu du eta fiskalari pasa den astean jakinarazi zen txosten bat eman dio, bertan Hernaniko enpresako osasunaren zaintzan "akats edo arau hausteak" izan direla argudiatuz. Enpresak erantzukizunik duenik ukatu du. Haatik, gertaerak ikerketa judiziala azken ondorioetara iristeko adina larriak dira. Bai salatzaileek bai Osalanek aldarrikapenetan tinko jarraitu beharko dute eta era berean, 27 heriotzok argitu eta erantzukizunak onartu artean, kalte-galeren ordainketei zein akordioei uko egin beharko diete.

◆ DANIEL UDALAITZ

EGOITZA UGARI ITXI GABE

ABUZTUAREN 26an Baltasar Garzonen autoa indarrean jarri zenetik, segurtasun indarrek hogeita bostetik gora egoitza itxi eta miatu dituzte Euskal Herrian zehar, guztiak Batasunarekin lotuta zirelakoan. Batasunak, ordea, egoitza ugari ditu oraindik Euskal Herrian zehar ukitu ez direnak. Denbora kontua izango da seguruenik, akaso era askotako zailtasunak egon daitezkeelako eta tentu handiagoarekin jokatu nahi delako. Beste hipotesirik ere izan liteke, Ertzaintzaren kasuan esate baterako, agindua apropos atzeratzen ari dela ere pentsa liteke, Garzoni berari bere auto korapilotsua nola bete behar denari buruzko argibideak eskatzen ari delako. Bestalde, Batasunako zuzendaritza ukituko duten atxilotetak berandu baino lehen hasiko diren ustea ere gero eta sendoagoa da.

EAJ-REN ETA BATASUNAREN ENFRENTAMENDUA

EAJ-K eta Batasunak ordezkatzan dituzten munduen arteko istilu bat baino gehiago espero da datozen aste edo hilabeteetan. Ez omen dago hori saihesterik eta lehenbiziko aztarnak ikusten ari gara jada. Ez dirudi zalantza handirik dagoenik ETAK Ertzaintzaren aurka jotzeko duen borondateaz, eta horrek bere horretan jarraitzen badu -eta hala dirudi- bi mundu horien artean dagoen giro istilutsua biziki areagotuko da. Saihestezina bide da, eta horrek sor ditzakeen ondorioen biguintzea ei da, besteak beste, aipatu bi alderdi politikoen ardura nagusietakoa.

ELKARRIREN BAKE KONFERENTZIA LARRI ZAURITUA

OHIKOA den bezala, eta norbaitek egitea ere ez da txarra, Elkarrik esperantza mezua jarri nahi izan du euskal politikaren esparru nahasian. Ez da zalantzarik bake prozesuen entsegu guztiak direla interesgarri, eta Elkarrik azken

urtebetean bideratu duen honetan ere oso esperientzia interesgarriak bizi izan direla, alderdi politiko guztietako -PP izan ezik- ordezkariak azpimarratu duten bezala. Batasunaren ilegali-

■ Bake Konferentzia urrian amaituko da.

B A H E A

- Jaime Mayor Orejak gogor kritikatu zuen Joseba Egibarrek Euskadi Irratiko elkarrizketa batean esan izana Batasuna datozen udal eta foru hauteskundeetan ez egotea 'galera demokratikoa' litzatekeela: "Batasuna gabe hauteskunde horiek inoiz baino demokratikoagoak izango dira".
- Iñaki Anasagasti EAJko diputatuak Venezuelako "El Universal" egunkarian: "Jarduera politiko handiarekin ari den exiliatu berriak daude Venezuelan eta bertako iritziz publikoa

E T R O A

INIGO AZKONA

MANIFESTAZIO ESKUBIDEA

Zalaparta handia sortzen ari da manifestazio eskubidearen inguruan, nagusiki Baltasar Garzon epailearen auto ospetsuengatik, baina baita ere Nafarroa eta EAEko agintaritzetatik sortzen ari diren debekuengatik. EAK bizi dugun egoera nahasiarekiko zuen ikuspuntua kalean eskaini zuen Gernikan eta horrek alderdi eta komunikabide estatualisten kritika zorrotza ekarri dio. Bestetik, ikusi behar larunbaterako herritar talde zabal batek Bilborako egin duen deialdia zertan geratzen den. Garzonek eta Herrizaingo Sailak har dezaketen erabakiei begira izango da euskal herritar asko. Bilbon, finean, leloak lelo, manifestazio eta protesta eskubidea aldarrikatuko baita.

zazio prozesuak, ordea, egoera larrian utzi du Konferentziaren bukaera eta Elkarri beraren jardura ere biziki zailduko bide du aurrerantzean. Orain arte ere oso zaila izan da kultura politiko guztietako ordezkariak elkarren ondoan hizketan jartzea, baina Batasunaren ilegalizazio prozesuak seguruenik bide eta molde berriak topatzera bultzatuko du Elkarri bere ere.

HAUTESKUNDEEI BEGIRA

IRAILAREN 21ean datozen udal hauteskundeetan hautagai nagusiak nortzuk izango diren hautatzeko primariak abiaraziko ditu PSE-EEko zuzendaritzak. Nafarroan, PSN eta UPNren arteko lehia hasi da jada, eta zenbait gaitan -euskara, ezker abertzalea, ETA...- UPN baino oldarkorragoa agertzen bada ere, UPNk alde aurretik

indartsu eta irabazle sentitzen denaren harrokeria eta mezprezuek erantzun dio Juan Jose Lizarberi.

Donostian, EAJk ere bere zerrenda prestatzen dihardu, oraindik EAekin elkarrekin joango den argitu barik eta joatekotan ere bere hautagaia atera nahian (1999an EAko Enrique Arana izan zen). Bilbon argiago bide dira gauzak eta Azkunaren bidea amaitua dirudi. Jose Maria Arrate Athleticetako lehendakaria izandakoaren izena indarrez ari da jeltzaleen izenen dantzan. Bitartean, ikusi beharko da Batasunaren ordezkariak daitezkeen hautagaitzekiko nola jokatzeko den, baina, egunotakoa ikusirik, oso posible da zirrikitu txikiena ere ixtea. Zilegitasun kontuez gain, egoera horrek hauteskunde bideragarritasuna bera ere biziki zailduko lukeela pentsa liteke.

■ Garzon epailea.

IZPIAK

Baltasar Garzon epaileari buruz, bere inguruan aritu izan den jende askoren iritzia irakurri ahal izan genituen 'Diario de Noticias' egunkari nafarrean, hilaren 4an Carmen Calderonek idatzitako artikulua bitxi eta interesgarria. Bertan, besteak beste, ETAk hildako Carmen Tagleren honako adierazpenak irakurri daitezke: "Gauza bakarrak estaltzen ditu bere merituak, era konponezinean gainera, edozeren gainetik nabarmendu beharra eta munduko lehena izateko duen neurosia".

EAko Donostiako Herrera auzoko egoitzako leiho bat apurtu eta ezezagun batzuk pintura jaurti zuten egoitza barrura joan den igandeko goizaldean.

Joseba Azkarragak babesa eskatu dio Espainiako Bote-re Judizialeko Kontseilu Nagusiari (CGPJ), Batasunaren auto ospetsua dela eta, honek Baltasar Garzon jardura zuzendu dezan. Javier Perez Royo Espainiako katedradunaren iritziz, aldiz, Azkarraga erratu egin da babes eskaera hori zuzentzean, CGPJk ezin baitu epaile batek hartutako erabakiaren aurka egin. Perez Royoren ustez, Azkarragak Auzitegi Gorenera jo behar zuen Garzoni prebikazio delitua egotziz.

nahastu nahi dute, beraiek euskal nazionalismoaren benetako ordezkariak direla salduz".

• Jose Maria Aznar Espainiako Gobernuako lehendakaria: "Ez dugu utziko etnia edo mamuak besterik ez diren herriak medio dauden zenbait ameskeriengatik ehundaka mila euskal herritarren sakrifizioa gauza dadin".

• Jose Luis Rodriguez Zapatero PSOEko idazkari nagusia: "Espainiar demokrazia eskuzabal aritu da Batasuna eta ETArekin, eta mundu horietan izandako zoramen eta fanatismoengatik elkarriketaren bidea galarazi egin da".

Bozen ondorena Iparraldean

Diputatu ala senatari postu guziak, kontseilari nagusi, herriko etxe, instituzioetako gider gehienak, edo kasik denak beren esku, hauteskunde biharamuna joria izan da eskuinarentzat. Zeren egiteko Gobernuan ala Iparraldean? Euskal departamendurik ez dute nahi askok. Korsikako prozesuaren kontra azaldu dira gehienak. Hizkuntza gutituen aldeko karta onartuko ote dute? Zer nolako deszentralizazioa? Sozialistak baino ausartagoak izanen ote dira? Ez da batere errana.

Sozialisten artean bi linea politiko nabari ziren Iparraldean: euskal munduari nahiko ezkorra, Espilondorena; baikorra-goa Maitiarena. Ustegabetarik zigortu ezkerrean eztabaida piztu badu porrota ezin sinetsiak, Iparraldean, Espilondok Maitiak baino emaitza hobegoa lortzeak abertzaleei buruzko loturak zailagotzen ditu. Alta, sozialistentzat beste aterabiderik ba ote, erabat giderretarik baztertua ez izatekotan? Hemen ere eztabaida bizia piztua da. Beren adiskidetan, komunistak desagertzeko zorian dira Iparraldean; Maule edo Bokale bezalako hirietan salbu eta berdeak beti ezin sortuz. LCR ezker muturrak presidentziarako ustegabeko emaitza lortu eta, legebiltzarrekotan betiko emarira jautsi da berriro.

ETA abertzaleak? EAK ala jeltzaleek (EAJ-PNB) sekulako porrota jasan dute bozken erdiak galduz nunbait. Zergatik ote? Indar guti dute Hegoaldeko laguntzarekin bizi diren alderdi horiek.

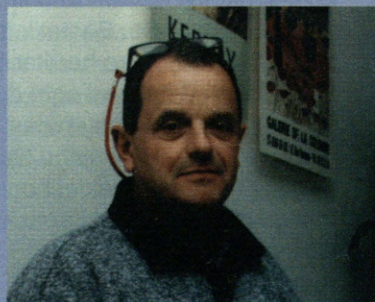
Azken urteetan eskuineko zerrendetan sartu dira beren alderdien nortasuna eta beharra aldarrikatzea ahantziz. "Euskal zentrismoa" ez da (oraino) independentista Iparraldean, eta jeltzaleen izena eta izana oztopo baizik ez daiteke kargu politikoa erdietsi nahi duenarentzat. Argi dago Hegoaldeko eskemek ez dutela hemen balio. Iparraldeak bere erritmo eta urrats bereziak behar dituela bere nortasunaren aldarrikatzeko bidean.

Kritika bera egin daiteke Batasunari. Diru eta alderdian liberatuen poderioz, gazteen artean indarrak bildu badi-tu, ez dirudi protagonismo handirik bil dezakeenik Iparraldean, non ez dioten errepresioak emaiten. Bilduko duena,

bai, errepresioaren kontrako sostengu ala laguntza. Horrek ez du erran nahi, noski, beren proiektu politikoa baimendua izanen dela.

Abertzaleen Batasunarentzat (AB) hauteskundeek gelditze bat markatu dute. Barnealdean galdua kostaldean irabaziz botorik ez badute galdu ere. Ez ote luke ABk bere historian zehar galdera nagusiei buruzko argitasun eza pagatzen? Alderdi ala mugimendu? Ezkerreko ala zabala-go? Indarkeriaz zer?

Nola ulertu hizkuntza ala kulturaren alde, ekonomia ala sozial mailan hainbeste jendek lan egitea eta politikoki abertzaleak hain guti gelditzea?

Auxtin Errotabehera
Kazetaria

"Nola ulertu hizkuntza ala kulturaren alde, ekonomia ala sozial mailan hainbeste jendek lan egitea eta politikoki abertzaleak hain guti gelditzea?"

INDARKERIAZ? ez dute eztabaida sakon baten ondotik hartu kontrako jarrerarik. Baizik hautagai zenbaitek ulertu dutelako postuen erdiesteko ezinbestekoa zitzaie indarkeriaren kontrako jarrera argiaren aldarrikatzea. Miarritzen, adibidez. Hegoaldeko eskemak Batasunak hemen inposatu nahiz, ABren eza Batasunaren kontrakoa izan da eta ez indarkeriaren kontrakoa. Argitasun eta logika falta ere ABren aldetik ezkerreko alderdi bezala bere burua aldarrikatu eta ezkerrearen kontra (Maitiaren kontra) eta eskuinarekin koalizioak egitea Miarritze ala Angeluko Herriko Etxetan bezala.

Funtsezko galdera egina zaiona ABri: hizkuntzaz, presoez eta departamenduaz axolatzen ote dira bakarrik abertzaleak? Berdin ote zaie, beraz, instituzioen giderretan eskuina ala ezker hor izatea?

Orokorkiago, botoen ehuneko 10 inguru egiten duen mugimenduak, beste indarrekin aliantzak egitea ez ote du beharrezkoa kargu erabakiorren erdiesteko? Koalizio horiek norekin egin? Galdera horien inguruko argitasun eskasak sinesgarritasuna mugatzen dio ABri.

Bere azken jardunaldietan gogoetak abiatu baditu, ABk erantzun egokiak aurkitu beharko ditu bere lerrotan adostasunera iritsiz. Ez ezagun nagusi batekin: Batasunaren legez kanpo ezartzeak Iparraldeari protagonismo handiagoa emanez markatuko duela egoera politikoa ondoko egunetan ●

EAJko GBBko lehendakaria da eta Eusko Legebiltzarreko parlamentarioa. Tinkotasuna eta patxada tartekatzen dira bere hitz jarioan. Une gogorak bizi ditugula, gogorrakoak biziko ditugula eta egoera horien aurrean hotsunez aritzeko prest izan behar dugula diosku.

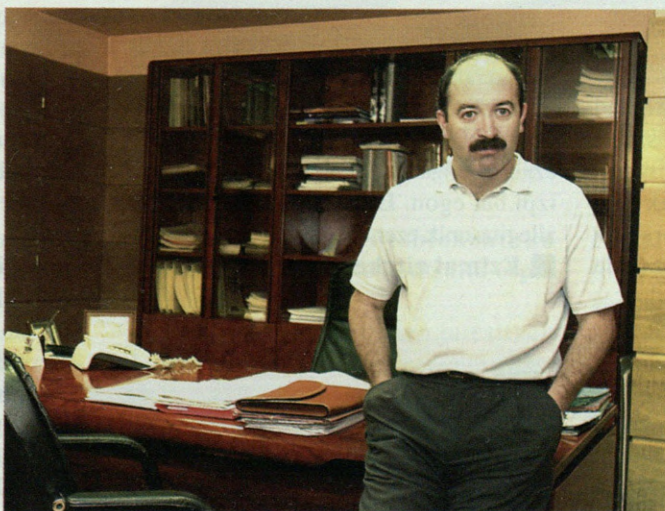
“ENFRENTAMENDUA KONTROLATZEKO GAITASUNA IZAN BEHAR DUGU”

Garzonon Batasunaren autoa, Gobernu eta fiskaltzaren eska-riak, Batasunaren jardura instituzionalaren egoera, manifestazioen debekuak... Egoera oso nahasia antzema-ten da alde guztietatik.

Badirudi denak balio duela Batasunaren aurka. Garzonon autoaren aurka gaude azaldu izan ditugun arrazoi askoren-gatik. PPK eta PSOEek bultzatu-tako Alderdien Legearen aurka beste hainbeste. Gainera, hainbeste urtetan esandakoa-ren aurka egiten da. Ajuria Eneko Itunaren 8. artikuluan HBri gonbitea egiten zitzaion bere eginkizun guztia erakundeetan eman zezan. Hori indarrean egon zen 1998ra arte. Gaur egun irtenbiderik gabeko egoe-ran gaudela dirudi: batetik, PPK eta PSOEek ez dute gatazka konpondu nahi eta, bestetik, ETak, herriari entzungor eginez, ez du irteerarik eskaintzen. Inoiz baino gehiago, orain da politika egiteko garaia.

■ Zer iritzi duzu mani-festazio eskubidea dela eta gertatzen ari denaren inguruan.

Garzonon autoaren aginduz manifestazio eskubidearen ukazioa ulertezina eta onar-tezina da. Suspentsioa dakarren autoa berez da astakeria juridikoa eta, gainera, protestarako ere ez da lekurik. Beste kontu bat da Barne Sailak, Donostian izandako kale istiluak medio, manifesta-zio deialdiren bati ezetza ematea. Hori orain baino lehen eginda, eta gerora ere

■ “Garzonon autoaren aginduz manifestazio eskubidea-ren ukazioa ulertezina eta onartezina da”.

egingo da. ETak herri honetan hainbeste nazka eta gorroto sortu duenez, hori baliatzen ari dira gizartea ondo elikatu eta oinarritzko eskubideak urratzeko.

■ Dena den, Herrizaingo Sailak oso denbora gutxian hiru deialdi debekatu ditu: hilaren 19an Gasteizen, 21ean Bilbon eta 22an Donostian, presoen

□ “Ertzaintzak parte hartu ezik kalteak handiagoak lirateke, beste milaka Guardia Zibil eta polizi ekarriko lituzketelako”

alde egiten dena. Aurrera begira ildo bat markatzen ari da?

Ez dago zergatik. Donostiako iraila-ren leku manifestazioan badirudi mugi-mendu zehatz bat zegoela, jende multzo handia aprobetxatuz norabide argi bate-kin. Ez dut uste etorkizunean halakorik

gertatuko denik, bestela Garzo-nen autorantz jotzeko arriskua legoke. EArenaren gisako beste deialdi batzuk ere hor dira eta ez dira debekatu.

■ Ez zen horrela gertatu, baina Garzonek, esate bate-ra, EAren deialdia debekatu izan balu, bere autoan esaten den moduan “Batasunarekin harremandua” dagoelako.

Aginduko balu, Ertzaintzak eta Eak bete egin beharko lukete agindu hori. Beste kontu bat da, gero eta ageriago geldituko litzatekeela auto horren arbitrariedade. Iritzi publikoa-rentzat, Garzonon arbitrarie-taren behin-betiko froga litza-teke. Baina une honetan

zuzenbide estatu batean gaude eta epai-leen aginduak betetzer behartuak gaude.

■ Eta noiz arte bete behar dira guztiz injustuak eta inpopularrak diren neu-riak?

Hori da oraindik erantzunik gabe dagoen galdera, horrek ere bere muga beharko lukeelako. Hemen sortu daiteke

beste gorroto batzuk dituen beste epaile bat ere, Garzo-nek Batasunaren aurka jo duen bezala, beste batzuen aurka joko lukeena. Epaile bat ez badago burutik ondo ezin dezake edozer gauza

egin. Galdera hori guk hor dugu aspaldi, noiz planto egin astakeria juridiko-politi-koen aurrean.

■ Orain Eusko Legebiltzarreko Mahaiak aztertu beharko du nola arautzen duen Batasunaren jardura Legebiltzarrean. Zure ustez nola balo-ratu beharko luke?

Garzon ez da nor Legebiltzarreko barne funtzionamenduz hitz egiteko.

■ **Beraz, autoa aztertu ere ez litzateke egin behar?**

Nire ustez ez. Gainera, formalki, Legebiltzarrean ez dira alderdi politikoak existitzen, han talde parlamentarioetan antolatzen diren herri ordezkariak dira. Eserlekua parlamentario bakoitzarena da, beste kontu bat da, esate baterako, ni EAJko kide naizela eta, borondatez, alderdi horren diziplinapean nagoela.

■ **Legebiltzarreko Mahaian aztertuko al da?**

Alderdi batzuek eskatzen badute bai, baina ez dut uste ondoriorik izango duenik.

■ **Askok uste du, Madrilek, neurri hauekin guztiekin gol ederra sartu diola abertzaletasunari.**

Ados egon naiteke, Moncloak argi adierazi duelako ETaren jarduerak ez zuela kezkatzen eta Batasuna norabide galduan ibili denean ere ez ziela axolik alderdi politiko bat izatea ala ez. Batasunak botoak Legebiltzarrera eramane dituen unean, ordea, orduan bai kezkatu dira. Guk mila bider emandako argudioa da: Estatuak ez dio beldurrik ETari, indarkeriarekin aitzaki ona duelako, Estatuak botoei die beldur eta Eusko Legebiltzarreko nagusitasuna ez izatea. Ez dira Garzon edo Aznar abertzaleen arteko elkarlana ezinezkoa egiten dutenak, ETA baizik. Ez da zalantzarik, dena den, indarkeria baliatuz Estatuak abertzaleen artean ziria sartu nahi duela.

■ **ETaren jardueraz gain, Batasunaren egoitzen desalojoan Ertzaintzak erabilitako moldeak ere ez ote dira oztopo?**

Ertzaintza legez behartuta dago epaileen aginduak betetzera. Garai batean HBko diputatuek Kongresuan eserlekua hartzen zutenean "por imperativo legal" egiten zuten. Ertzaintza ere berdin, eta egingo ez balu kalteak handiagoak lirateke, dauzkagun Guardia Zibil eta polizia gain, beste milaka ekarriko lituzketelako. Horrez gain, horrek esan nahiko luke Batasu-

naren intsumisioa eta dena hankaz gora jartzeko bideetan sartzea eta hori ez da inoiz gure bidea izan. Gure bidea, demokratikoki eta molde baketsuetatik, herriaren gehiengoaren borondatea irabaztea da eta herriak etorkizuna erabakitzea. Legebiltzarrean uztailaren 12an erabakitako bideetatik jotzea eraginkorragoa da. Bitartean, Ertzaintzak bere zeregina bete behar du, nahiz eta egin beharrekoak

□ **"ETak herri honetan hainbeste nazka eta gorroto sortu duenez, hori baliatzen ari dira oinarrizko eskubideak murrizteko"**

batzuetan mingarriak eta gustukoak ez izan. ETak orain arte ere abertzaleak hil izan ditu, txantaiatu, jipoitu, izutu... eta ezker abertzaletik ez da sekula elkartasun izpi bat egon. Ezker abertzaleak ez du zilegitasunik ezer eskatzeko.

■ **Ezin al zitekeen horren bortitza**

izango ez zen beste molderik erabili?

Hor inbarduretan sartu beharko genuke. Irudietan ikusita behintzat, badirudi Nafarroako kasuan erresistentzia pasiboagoa egon zela, eta erresistentzia nolakoa, desalojoak ere halakoak. Hor giza baliabideak daude eta ulertzekoak dira -ez onartzeoak- zenbait jokaera. Ez dugu ahaztu behar ETak joan den astean egindako atentatu saiakeran zazpi-zortzi ertzain

erailtzeko ahalegina egin zuela, eta horren aurrean ezker abertzaleak ez zuen keinurik egingo. Batzuen gogorkeriaren gainean indar guztia jarri da, baina ETaren jardunaren

aurrean ezer ez esateak ez du zilegitasunik ematen gero eskatzeko.

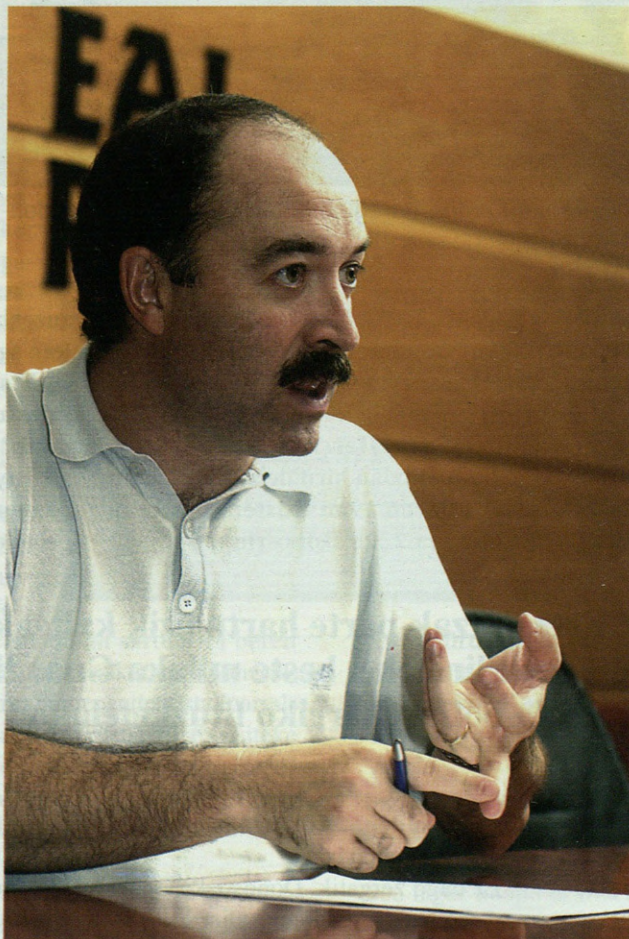
■ **Ertzaintza eta ETaren enfrentamendu horretatik Batasuna eta EAJren arteko enfrentamendua ere areagotuko dela aipatzen da kolore oso desberdinetako analisisetan. Hala gerta litekeela uste duzue?**

Guk dakiguna da Batasunako buruzagiek beren adierazpenetan esaten dutena. EAJren aurka oso gogor jotzen ari dira eta badakigu ezker abertzaleko hainbat kidek hitz horiek nola ulertzen dituzten eta nola jarduten duten. Batzokiak eta hainbat alderdi kideren aurkako erasoak izan dira azken asteotan, eta guk Batasunako eta ezker abertzaleko jendeari beren diagnostikoan ez daitezela erratu eskatzen diegu, ez dezatela jarritako amurik irentsi eta ikas dezatela gauzak bereizten. Bestela, arazoaren konponbidea atzeratuko da eta beraiek duten mendeku egarria asetuko dute, baina egoera zaildu besterik ez da egingo. Aipatzen dituzun arrisku horiek hor daude eta izango dira enfrentamenduak baina, horiek kontrolatzeko nahiko gaitasun izan beharko dugu.

■ **Diozun bezala, ekaitza datorrela sumatuz, EAJ eta Batasunako zuzendaritzek aztertu al dute egoera elkarrekin?**

Batasunarekin hitz egin da, hitz egiten da eta hitz egingo da. Harreman bideak zabalik dauzkagu.

■ **Hilaren bukaeran Ibarre-**

■ **"Ez dira Garzon edo Aznar abertzaleen arteko elkarlana ezinezkoa egiten dutenak, ETA baizik".**

txe lehendakariak Gernikako Estatu-tuaren erreforma iragarriko duela irakurri ahal izan dugu. Hala izango da?

Ibarretxe lehendakariak Legebiltzarren agindu zehatza du. Bat, Espainiako gobernuari bi hilabeteko epean eskumenen transferentziaren egutegi bat aurkezteko; ez dirudi Espainiako Gobernuak hori egingo duenik. Bi, ordenamendu juridiko berrirako tresna izango dena prestatzen hastea, eta horretarako oinarri batzuk eman ziren. Oinarri horiekin egin behar du aurrera lehendakariak, izan daiteke Estatuaren erreforma, euskal Konstituzioa, edo beste edozer.

■ **Badirudi erreforma errazagoa litzatekeela, zerbait berria sortzeko zailtasunak handiagoak bide liratekeela.**

Izan daiteke araudi juridiko berri bat non, adibidez, eduki hauek liratekeen: Euskal Herriaren aitortza, Euskal Herriko herrialde desberdinen harremanen sendotzea, autodeterminazio eskubidea... Ez dakit Ibarretxe lehendakariak buruan zer duen, baina nik esango nuke Legebiltzarren aginduari jarraituz araudi juridiko berriaren bidetik jo daitekeela, maiatzaren 13an lortutakoaz gain beste pauso bat emanez.

■ **Halako ekimenek gehiengoa behar dute Legebiltzarrean, Jaurilaritzako alderdiek ez dutena.**

Badakigu bai, 75etik guk 36 daukagu, baina uztailera ere gure botoekin bakarrik atera zen.

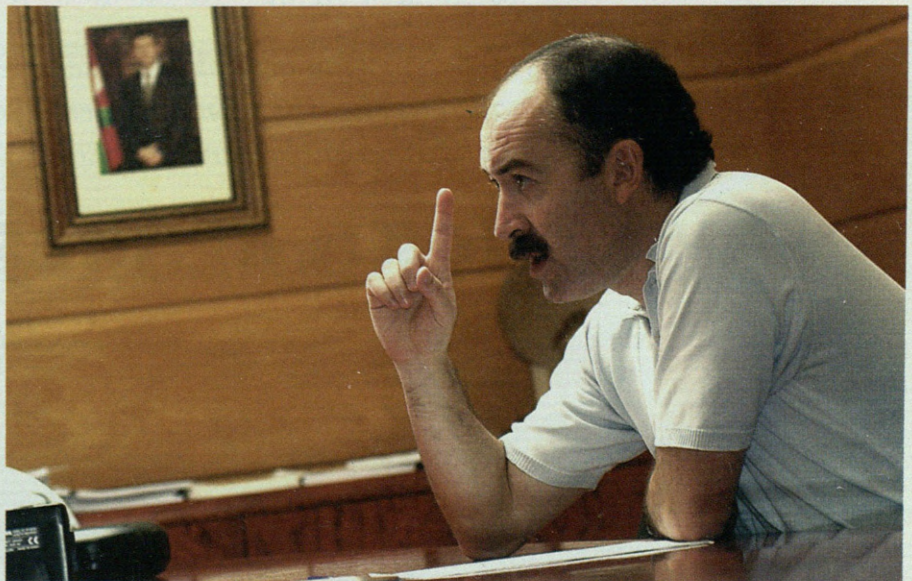
■ **Baina Batasunaren abstentzioak egin zuen posible hori.**

Hori garbi daukagu. Guk gure bidea dugu eta eztabaidatzeko prest gaude. PPK eta PSOEak aurka egingo dute, Batasunak ere aurka egingo badu, bertan behera botako dizkigute proposamen guztiak. Guk eskaintza sakona egingo dugu eta espero dut batzuk zailtasunak izatea horri ezezkoa emateko, bestela euren jendearen aurrean azalpen zaila izango baitute.

■ **Batasunaz ari zara.**

Jakina. Harreman sare bat izan dezakegu haiekin, baina estrategia bortitza amaitu arte elkarlanik ez.

■ **Imajina dezagun, uztailera bezala, Batasunaren abstentzioaren bidez, halako proposamen bat aurrera ateratzen dela. Zuk diozun oinarriak izanez gero, dena den, oztopoa Estatua litzateke.**

■ **“ETAk orain arte ere abertzaleak hil izan ditu, txantaiatu, jipoitu, izutu... eta ezker abertzaleak ez da sekula elkartasun izpi bat egon”.**

teke. Egoera hori desblokeatuko lukeen giltza litzateke kontsulta ospetsu hori?

Guk bide hori urratzen jarraitzen dugun neurrian, badakigu berandu baino lehen gatazka demokratiko baten aurrean aurkituko garela Estatuaren aurrean. Ez diogu beldurrik egoera horri. Bi proiektu politiko badaude, bat euskaldunek egingakoa eta bestea espainolek, herriaren hitzak erabaki beharko du. Hori izan daiteke egoera hau askatzeko giltzetako bat. Herriak babestutako bide baten aurrean Estatuak ezetza emango balu, jarrera antidemokratiko baten aurrean aurkituko ginatke.

□ **“Uztailaren 12ko aginduari jarraituz, autodeterminazioa bilduko lukeen araudi politiko berriaren bidetik jo daiteke”**

■ **Euskal Herriko sektore oso zabalean aspaldi pentsatzen da Estatuak jarrera antidemokratiko ugari dituela. Edozein modutan, badirudi zuk diozun estrategia horretan, helburua joera antidemokratiko horien pilaketa egitea dela, azkenean Madrilen zilegitasuna euskal gizartearen aurrean zalantzan jartzeko.**

Hori da bai, estrategia hori horretan oinarritzen da. Gu gizarte pluralean bizi gara, Espainiako pentsamendu bakarrek komunikabideen eragina ikaragarria da

Euskal Herrian ere, daukagun oreka politikoa daukagu eta Estatu indartsu baten aurrean inteligentzia jokatu behar dugu, ahalik eta arrazoi gehien pilatu behar dugu eta ahalik eta hemen bizi diren euskaldun gehienaren kontzientzia irabazi. Herri kontsulta planteatzen denean, irabazteko egiten da. Horretan gabilta motxila arrazoiz betez.

■ **Eta motxila zein neurriraino dago betea?**

Nahiko betea.

■ **Eta motxila nahiko betea badago eta maiatzaren 13ko hauteskunde programak bete beharko balira, horrek esan nahiko luke legealdi honetan edo hurrengoan -abertzaleak gobernuan egonez gero- konfrontazio demokratikorako garaia iritsi dela?**

Izan daiteke, baina ez naiz epe kontutan sartuko, hala izatea edo ez eragile

desberdinen arabera egon daiteke eta. ETAk jarraitzen duen bitartean prozesu hori geldotuko litzatekeela uste dut, eta ETA desagertuz gero azkartu. Estatuak zein eraso antidemokratiko egin dezakeen ere ikusi beharko da. Batzuk aipatzen dute autonomia bertan behera utz dezakeela, baina horrek prozesua azkartzeari biderik ez luke ekarriko.

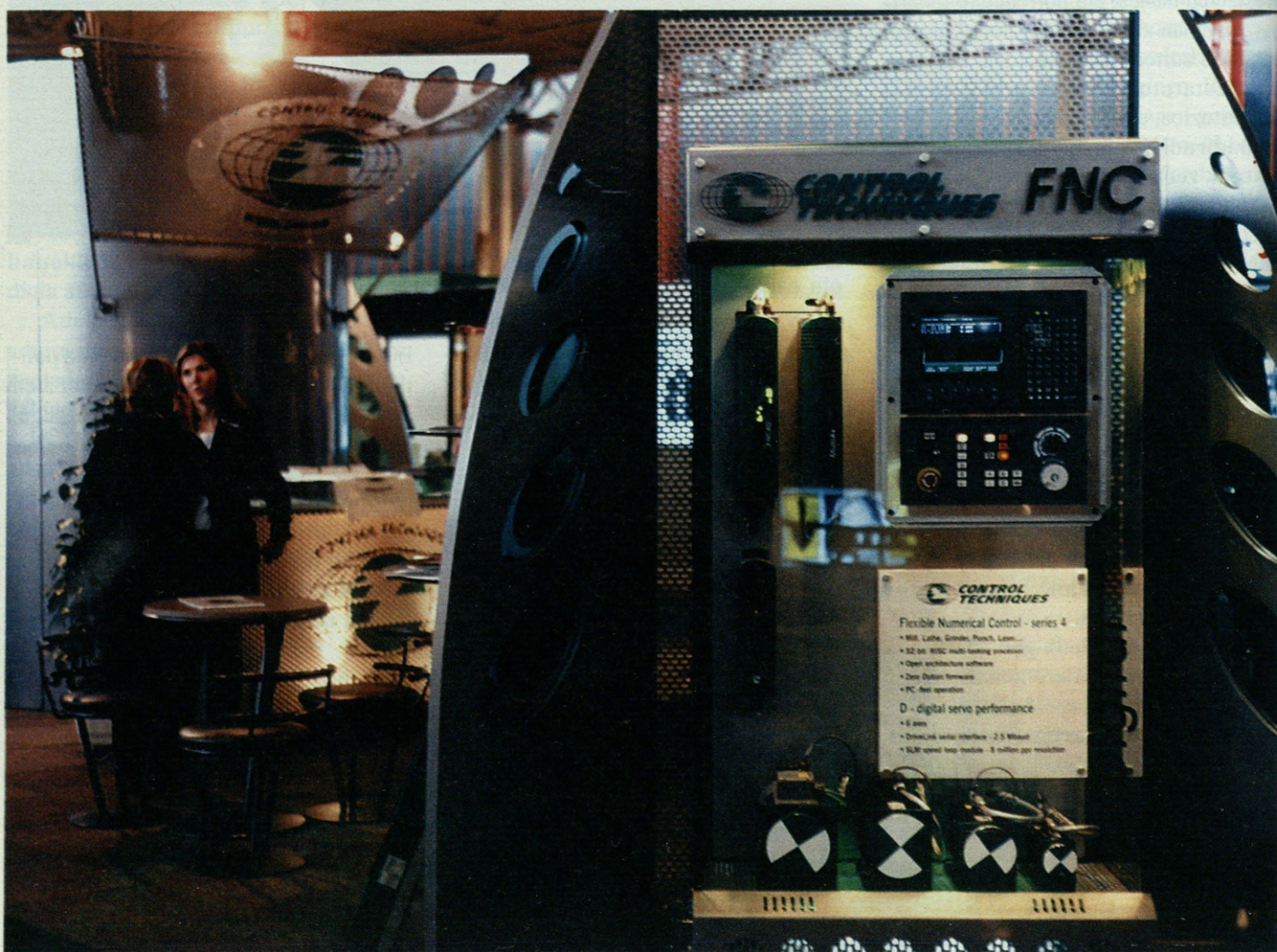
■ **EAJ, bere osotasunean, prest al da jauzi hori emateko?**

Bai, duela 107 urtetik honantz

◆ **XABIER LETONA**

Larri dabilta Euskal Herriko makina-erramintaren sektorean. Nahiz eta salmentek urte batzuetan gora egin, iaztik aurrera murriztu egin dira etengabe. Chicagon sektoreko nazioarteko azoka nagusia ospatu berri da eta hemen haren emaitzak ezagutzeko irrikan daude.

CHICAGOKO AZOKAREN ZAIN

■ Euskal Herriko makina-tresnaren sektoreko arduradunen ustez, nazioarteko ferian azaldu behar dute Amerikako Estatu Batuetako eta gainerako merkatuak berriro onera datozen seinaleak.

Hil honetan bertan, 4tik 11 bitartean hain zuzen, makina-tresnen nazioarteko feria egin da Chicagon, eta sektoreko arduradunak munduko azoka garrantziko hori noiz iritsiko egon dira. Izan ere, gaur egun, Chicagokoa da Euskal Herriko makina-tresnaren sektorean itxaropenaren azoka, zeren, aurreko urte batzuetan salmentetan gora egin ondoren, iaz geroztik murrizten ari zaizkie etengabe, eta, beheranzko joera hori

aldatu ezean, arazo larriak gerta daitezke enpleguaren alorrean. Makina-tresnaren sektore garrantzizko horretan, lehendik ere ondo dakite krisia zer den, eta, horrenbestez, larri eta erne dabilta guz-

□ **2001eko ekitaldia ona izan zen sektorean, aurreko sei urteetako joerari eutsi baitzioten**

tiak.

Euskal Herriko makina-tresnaren sektoreko arduradunen ustez, nazioarteko feria horretan azaldu behar dute Amerikako Estatu Batuetako eta gainerako merkatuak berriro onera datozen seinaleak, zein, bestalde, behar-beharrezko baitituzte, neurri handi batean munduko herrialdeetara produktuak esportatzetik bizi direnez gero. Alde horretatik, nahiz eta iazkoan salmentak barruko merkatuan jaitsi gehien, egia da, halaber, kanpoko hiru

■ Iaz, %6an igo zitzaizkien produkzioa eta esportazioa

Iazko urtea aurtengoa baino hobea izan zen Espainiako makina-tresnaren sektorean. Gaur egun, 120 enpresak osatzen du arlo hori, eta gehienek (%68) Hego Euskal Herrian dute egonlekua. Zuzeneko lanpostuei dagokienez, 6.000 langile enplegatzen dira guztira sektorean, eta 4.500ek dihardute Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako lantokietan.

Aurtengo ekitaldira arte, beti haziz joan da sektorea azken sei urteetan. Horrela, 2001ean ere gora egin zuten %6an, hala produkzioak, nola esportazioak. Duela 2 urte, 2000n alegia, 932 milioi euro produzitu zituzten makina-tresnetan; hurrengo urtean, 2001ean, 1.000 milioi euroko mugara iritsi ziren. Produkzioaren balio totala kontuan harturik, kontrol numerikoko teknologia duten makinek egiten dute guztiaren %76.

Esportazioek produkzioaren balio totalaren %52 hartzen dute. Iaz, 2001ean, 517 milioi eurotik gora geratu zen zenbateko osoa; bestela esan, %7 hazi ziren. Herrialde bezeroetan, ondoko bost hauek ageri dira gailurrean: Alemania, Frantzia, Italia, Estatu Batuak eta Portugal (denak teknologian maila handia dutenak). Bada, hain zuzen, merkatu horiek erosi zuten esportazioen %51. Barruko merkatuari gagozkiola, 2001ean 500 milioi euro inguru saldu ziren makina-tresnetan.

SUSPERRALDIA. Hegoaldean, bolada txarra igaro zuten makina-tresnaren sektoreko enpresek 1991 eta 1994 bitartean. Hala, gerora ahalegin handia egin zuten beren produktuak berriro merkaturatzen eta kontsolidatzen, baita enpresak errentagarri egiten ere. Eginahal horien ondorioz, finkatu egin ziren nazioarteko merkatuetan, eta erreferentziatzko konkurriztaile bilakatu ziren. Bestalde, kontuek ere erakutsi zuten hobekuntza: joan den hamarkadaren bukaeran, 1990ean baino handiagoa zen irabazien eta salmenten arteko zatiduraren emaitza.

Euskal Estatistika Erakundeak (EUSTAT) emandako datu ofizialen arabera, Euskadiko makina-tresnaren sektorean, beti gora egin zuen joan den hamarkadan pertsona enpleguaren eta salmenta garbier arteko errentagarritasunak. Organismo horrek, 1990. urteari buruzko zifretan, 75.417 euroko salmenta garbiak izendatzen dizkio langile bakoitzari; 1999. urtean, aldiz, 178.483 eurokoak. 1997. urtera arte, gorantz joan zen beti pertsona enpleguaren eta salmenta garbier arteko ehunekoa (ekitaldi horretan, 170.104 eurora iritsi zen langile bakoitzeko), baina jaitsi egin zen 1998an (161.397 euro enplegu bakoitzeko).

Joera hori ez zen guztiz berdina izan, enpresen "cash-flow-aren" sorreraren (irabaziaz gehi amortizazioak) eta pertsona enpleguaren erlazioan. Arlo horretan, eta hamarkadako lehen ekitaldian, langile bakoitzak 7.250 euro jarri zituen sektoreko "cash-flow-ean" urtekoan. Kantitate hori 18.030 eurokoa izan zen 1998. urtean eta 17.120 eurokoa 1999an, EUSTATEk oraingoz erroldatu duen azken urtean.

Bestalde, kontuan izan behar da lanpostuak %38an murriztu zirela 1990 eta 1995 bitartean, eta, ondoren, gehitu egin zirela pixkanaka 1999 arte. Urte horretan, aurreko ekitaldian baino gutxiago ugaritu zen enplegua (%5,16 1998an; %3,77 1999an). Horrela, 6.579 lanpostu zeuden 1990. urtean, 4.082 1995ean, 4.235 1996an, 4.664 1998an eta 4.840 1999an.

Azkenik, eta zergak ordaindu osteko emaitza garbiei gagozkiela, bi aldi oso ezberdin nabarmendu behar dira hemengo makina-tresnaren sektorean. Lehena 1991 eta 1993 bitartekoa da, zeinetan galerak izan baitziren nagusi eta salmentak 1990eko fakturazioaren erdira jaitsi baitziren. Bigarrenak sektorearen susperraldia ispilatzen du: irabazien aldia da, ez bairik gabe; esate baterako, 57,53 milioi euro 1999. urtean ●

bezero ardurakoenek ere gutxitu egin zituztela inbertsioak, hau da, Estatu Batuek, Alemaniak eta Frantziak ere eskari gutxiago egin zutela. Diru ezartzea, gainera, 2001eko irailaren 11z geroztik atzeratu zen bereziki; Estatu Batuen habe ekonomiko, politiko eta militarra eraso zuten egunetik aurrera, alegia. Orduko gertaerak erabateko duda-muda sortu zuten ekonomian, eta oraindik ere ezagun da eragina. Horrez gainera, mundu guztiko burtsen krisiak eta hainbat enpresaren eskandalu finantzarioek galgatu dituzte inbertsioak. Hortaz, feria heldu baino lehen zalantza horiek argituko ote diren da kontua, eta erantzuna Chicagoko makina-tresnaren nazioarteko ferriako emaitzek emango dute. Azoka horretan izan dira Euskal Herriko enpresek kontrolatzen duten Makina Tresnaren Fabrikatzaileen Elkarte (MFE) arduradunak, eta neurtu-

ko dute itxaropena zertan geratu den.

SALMENTETAN, %20TIK GORAKO JAITSIERA. Horrela adierazi zuten iazko urtearen amaieran, bai eta joan den martxoan ere, Bilboko

□ **Enpresak kezkatu dabilta aurtengo salmentak %20 edo %30 murriztu direlako eta bezero handienek inbertitzen ez dutelako**

Nazioarteko Erakustazokan egin zen bi urtez behingo makina-tresnen ferian. Bestalde, gero hila batean ere beherrantz egin dute salmentek. Iazko urtearen bukaeran, Rafael Barrenetxeak,

MFEko lehendakariak, oso zehatz azaldu zuen makina-tresnaren sektorea zertan zen Estatu Batuetan irailaren 11koak gertatu eta gero. Arduradun horrek zioen 2001eko ekitaldia eskari ugarirekin hasi zutela, horrela segitu zutela uztailaren amaiera arte, baina azken hiru hilabeteetan erruz gutxitu zitzaizkiela eta aurreko hainbat ezeztatu ere egin zizkietela. Horrenbestez, 2002ko ekitaldirako ez zuten hobekuntzarik ikusten, eta irizten zioten produkzioa %10 eta %20 bitartean jaitsiko zitzaizela. Aurreikuspen hori hasia zen egiaztatzen joan den martxorako, Bilboko bi urtez behingo feria heldu zenerako.

Egun horietan bertan, argi azaltzen zuten eskaerak murriztu izanaren arrazoiak edo funtsa. Alde batetik, ekonomian eta nazioartean, zalantza eta duda-muda

ARCAZKI PRESS

■ Rafael Barrenetxea, MFEko lehendakaria.

etengabea; beste aldetik, ekonomiaren beraren galgatzea edo atzeraldia. Ordu-rako aurreikusia zuten Estatu Batuek, hemengo enpresen bezero garrantzitsuenetakoak, %32 gutxiago kontsumituko zuela 2002. urtean, eta egitate horrek gogor erasango ziela. Orain, denboraren joanean, frogatzen ari dira orduko aurreikuspenak, hau da, askoz gutxiago ari dira saltzen hango merkatuan (hemengo sektoreko esportazioen %9 egiten zuten oraintsu arte).

Kalkuluetan, bada, ez ziren erratu, baina, dena dela, uste baino handiagoa gertatzen ari da krisia. MFEko ardurdunek ofizialki adierazi dutenaren arabera, %20 eta %30 bitartean jaitsi dira sektoreko salmentak, eta egoerak 2001eko uztaiaz geroztik dirau horrela. Ordea, lehen jaso dugun bezala, %10 eta %20 bitarteko murrizketa aurreikusten zuten iazko urtearen amaieran. Kontuak horrela, MFEko Alberto Ortueta zuzendari nagusiak berak aitortu du honako hau: "Zoritxarrez, ez dakigu aurrerabidea noiz etorriko zaigun. Dezentez eskari gutxiago izan dugu urtearen lehen sei hilabeteetan, baina egoera ez da izan guttiz larritzekoa. Egia da, hala ere, oraingo hau ez dela garai ona eta urte

gogorra egokitu zaigula, hainbat urte onen ondoren".

Elkarte horretako ardurdunek diote eskaerak ez zaizkiela berdin murriztu enpresa guztiei, produktuak berak ere baduela zerikusia eta, horregatik, kasu batzuetan bakarrik jaitsi dela salmenta %30. Horrenbestez, nahiz eta datozen hilabeteetan Estatu Batuek, Alemaniak eta antzeko herrialde handiek gehiago kontsumitzea espero duten, kezkatu dabilta, zeren eskaeren gutxitze horrek bere horretan iraunez gero, sektoreak egun latzak ezagutuko ditu berriz ere. Dena dela, aditu batzuen iritziz, litekeena da, irailaren 11ko gertaeren urteburua igaro eta gero, 2002ko azken hiru hilabeteetan inbertsioak indartzea.

Hala gertatuko ez balitz, hau da, urtearen hondarrean joera

aldatuko ez balitz, lanpostuen galera etorriko litzateke, batik bat sektoreko enpresa lagungarri txikietan, zein dagoeneko ari baitira nozitzen azken hilabeteetako egoera. Jakina, inork ez du gogoratu ere egin nahi antzina ez dela jasandako krisia: orduko haren ondorioz, enpresa ugari

□ **Ardurdunek diote- nez eskaerak ez zaizkie berdin murriztu enpresa guztiei, izan ere produk- tuak berak ere badu zerikusia**

itxi ziren, beste hainbatek batu egin behar izan zuten... eta, guztiaren buruan, ehunka lanpostu galdu ziren. Denek nahi eta desira dute hura behialako historia izatea; berriro ez errepikatzea. Ordea, egoera den bezalakoa da, eta kezka harrar barruan darabilte ●

◆ DANIEL UDALAITZ

MONIKA DEL VALLE

Aurrezki kutxako lana denboraldi baterako utzi, euskal filologia ikasi, tesia egin eta ikasketa post-doktoralak burutu zituen AEBetan, ondoren betiko lanera itzultzeko. Berriki, "Llengua i identitat" liburua argitaratu du katalanez; Fishman soziolinguista ezagunaren inguruan.

"EGUN OSO ZAILA DA GIZARTE ELEBAKARRAK ERAIKITZEA"

MIKEL SAIZ

■ "Oreka bilatu behar da tokian tokiko kulturen eta kultura modernoaren artean".

Xabier Erize 1997. urtean plazaratu zen indartsu euskal soziolinguistikaren esparruan. "Nafarroako euskararen historia soziolinguistikoa (1863-1936)" liburu mardula argitaratu zuen; lehenik euskaraz eta gero erdaraz. Liburuan defendatzen duen ideia nagusienetako bat da "euskararen historiatic nabarmenena ez dela bere galera, bere biziraupena eta garai berriei egokitzeko erakutsi duen ahalmena baizik". Duela gutxi, Fishman soziolinguistaren artikuluen bilduma eta berari egindako elkarrizketa bat argitaratu ditu (elkarrizketaren euskarazko bertsioa "BAT" aldizkariaren 32. zenbakian aurki daiteke). Liburuari buruz, euskararen egoeraz eta partikulariki Nafarroakoaz eta aurrera begirako asmoez jardun du guzuz berarekin.

■ Ez da ohikoa euskaldun batek soziolinguistikari buruzko liburu bat katalanez argitaratzea...

Tesia argitaratu nuenean aukera izan nuen Toni Mollà soziolinguista ezagunarekin harremanetan jartzeko. Berak deitu ninduen Alcoiko jardunaldietan parte hartzeko eta jakin zuen AEBetan Fishmanekin ibilia nintzela eta tesia prestatzeko asko landu nituela bere lanak eta liburua egiteko eskatu zidan.

■ **Liburuari kutsu humanista eta aurrerakoia dario.**

Fishman tradizioz gehienbat ezkertiar humanista da. Yiddish jatorrikoa da eta ez da goitik edo kanpotik datorren zientifikoa bat. Sustraiak komunitate eta hiz-

kuntza minorizatu batean ditu. Aldi berean, oso akademiko ona da, baina indar akademiko eta humanista kontrajarri gabe. Errealitatean, intelektualki ondo sakontzeko, indar eta prestakuntza akademiko sakona behar dituzu eta berak soziolinguistikan gehien kritikatzeko duena justu teoria falta da. Berak dioenez soziolinguistika da "linguistika" eta "sozio" eta normalean soziolinguistek, formazioz, hizkuntzalaritza ikasi dute eta "sozio" aldean, ez dute lantzen.

Bere doktoradutza, esate baterako, gizarte psikologiakoa da. Nazionalismoaren gaia eta soziologia ere asko landu ditu.

■ **Liburuan zehar "panokzidentalizazioak" eta elebakartasun ingelesaren arriskuak garrantzi berezia hartzen dute...**

Panokzidentalizazioa, azken finean, mendebaldeko kulturaren arauen hedapena eta uniformizazioa da: mendebaldeko kultura, tokian tokiko kulturen gainean jartzea. Gizarte zientzietan, uniformizazioaren aldeko asko dagoela eta askotan joera horiek aitortu gabeak izaten direla dio eta hori salatzen du.

Aldi berean, oinak lurrean ditu, bada-ki non eta nola bizi garen. Kultura modernoa hor dago eta berak ez dio uko egiten, baina arazoa da oreka bat bilatu behar dela tokian tokiko kulturen eta kultura modernoaren artean. Zure kultura babestu behar duzu, besteen kulturari

Euskara sailaren babeslea:

**Euskararen gose...
euskaltegiean ase.**

Zatoz alfabetatzera!

uko egin gabe. Eta hor gakoak batez ere bi dira: transmisio naturala eta sendotasun morala hizkuntza-ren defentsan.

Berezko indar morala duten argudioak eta jarrerak erabili behar dituzu; defendagarriak izan behar dira zure komunitatean eta baita bestean ere. Etorkizun on bat eskaini behar duzu, zuretzat eta besteentzat. Gurea gizarte konplexua da eta komunitate euskalduna gutxiengoa gara. Hori ulertu behar duzu eta oreka bilatu beste komunitateekin. Denek elkarrekin bizi behar dugu. Esan dezakezu besteak oso gaiztoak direla, baina zer egin behar duzu? Besteei txanpon berberarekin ordaindu? Zuk nagusitasun morala behar duzu.

■ Transmisio naturala aipatu duzu bigarren gakotzat.

Transmisio naturala familian, lagun bidez, hurbileko giroan egiten da. Hizkuntza berreskurapenean, hainbat lekutan, azentua bide formaletan jarri da eta ez informaletan edo transmisio naturalari loturikoetan, eta hor ere oreka bilatu behar da. Gune informalek galtzen badituzu gero ia ezinezkoa gertatuko zaizulako horiek berreskuratzea. Fishmanek esaten du funtzio informaletatik abiatu behar dela eta gero horiei funtzio formalek erantsi: eskolak, gobernu mailakoak, kultura arlokoak. Hizkuntza plangintza edo hizkuntza elebiduna landu egin behar dira, baina lehentasuna familia eta lagunarte bidezko transmisioari eustea da.

Tesia lantzean ikusi nuen historian zehar bide formalek oso gutxi izan zirela Euskal Herrian eta hala ere euskarak iraun zuen: biziraupena bide informalei esker bermatu zen. Gaur egun, penduloarena gertatu da.

Duela 20 urte pentsatzen zen bide formalek garrantzi handia zutela eta bide horiek bermatuz gero, euskararen bizitza ere bermatuko zela. Gero ikusi da ezetz, eskola eta komunikabideak hori egon dira eta ezinbestekoak dira, baina, hala ere, euskararen bizitasunean hutsune nabarmenak daude. Erregistro informalaren beharra sentitzen da orain.

■ Euskararen egoeraren irtenbidea,

MIKEL SAIZ

diglosia egonkor batean ikusten omen du Fishmanek...

Gurean diglosia kontzeptu txartzat hartu izan da, baina Fishmanentzat ona da; diglosia funtzioen banaketa egonkorra da eta hori helburu lorgarria eta ona da. Behin hori lortuz gero, errazagoa egingo zaizu hortik gora joatea. Horren inguruan gogoe-ta berriak egiten ari dira. Lehen normalizazioa elebakartasunarekin berdintzen zen. Hizkuntza gehiago ere jakingo ziren, baina

□ “Hizkuntza berreskurapenean, hainbat lekutan, azentua bide formaletan jarri da eta ez informaletan, eta hor ere oreka bilatu behar da”

helburu nagusia hori zen. Esaten zen elebitasuna tranpa zela, eta agian izan daiteke. Helburuak, enpirikoki behintzat, errealitateak behartuta, apaldu egin behar izan dira. Baina segitzen baduzu gogoeta egiten, helburu bezala ere ez dut hain garbi ikusten. Egungo mundu konplexuan oso zaila da gizarte elebakarrak eraikitzea. Are gehiago, Euskal Herriko bezalako egoeratan, non nahasketa handia dagoen. Banaketa

geografiko-linguistikoa garbia balitz, agian posible izango litzateke. Hemen, badaude gune geografikoak, baina gehiago dira sozialak eta kontua da gure komunitatea sendotzea.

■ Baina hori modu egonkorrean mantentzea posible al da?

Oso zaila da. Berarentzat hizkuntza galera edo atzera egitea, funtsean, funtzioen banaketa egonkor hori puskatzea da, "dislokatzea". Funtzioen banaketa puskatzen denean gertatzen da galera eta orduan komunitatea oinarririk gabe, lurrik gabe geratzen da. Aitzitik, oinarria edo lurra duzunean, aukera duzu aurrera egiteko eta funtzio gehiago eskuratzeko.

■ Tesia landu zenuenean harremana izan zenuen "Txepetx"ekin. Memento batean bi ereduak kontrajarri egin ziren.

Nik ordea, ez ditut kontrajarri bezala ikusten. Are gehiago, esango nuke, azpian motibazio eta kezka intelektual berberak dituztela. Gogoeta asko paretsuak dituzte eta elkar osagarriak dira.

Nik uste dut bere mementoan karikaturizatu egin zirela. Fishman bide instituzionalaren eta elebitasunaren ikur bezala eta Txepetx elebakartasunaren eredu bezala. Gero gertatu da Txepetx baztertuta gelditu dela hemen. Ez zaio tokirik egin mundu akademikoan.

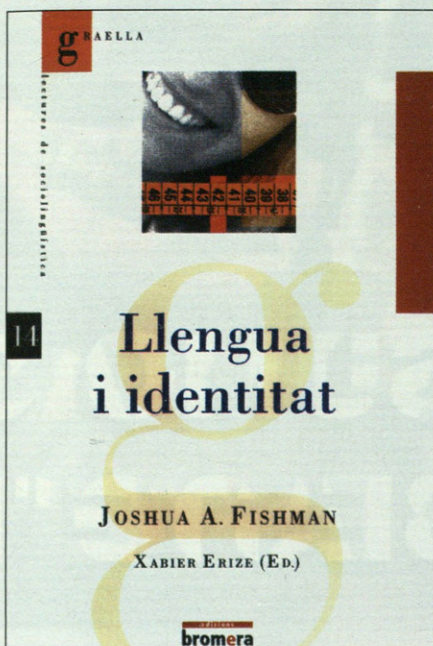
■ Nafarroako gaur egungo egoera nola ikusten duzu?

Egoera oso gogorra da. Erdal elitearen mundutik oso diskurtso gogorra ari dira zabaltzen euskararen aldeko mugimendua kritikatzeko. Diskurtso horrek lotura zuzena du historikoki erabili denarekin. Azken urteetan ordea, gauza berriak gehitu dira. Euskararekin zerikusia duen guztia susmopean jarri dute. Zuzenean aniztasunaren ideiarekin aurka agertu

dira. Eskutitzak agertu dira egunkarietan esanez haur euskaldunek euskara ahaztu egin behar dutela eta erdara ikasi. Horiek sakoneko mezuak dira.

Normalean euskararen aldeko giroa aldarrikapenetan esan da Nafarroako gizartearen gehiengo euskararen alde dagoela eta nik zalantzak ditut horretan. Euskal komunitatearen gehiengo euskararen alde dago, baina erdal komunitatearen kasuan

zalantzak ditut. Batzuk euskaltzaleak dira, besteak indiferenteak eta beste batzuk erdararen, beren hizkuntzaren aldekoak. Historikoki ere hala izan da. Orain dela 12 urte inkesta soziolinguistikoa egin zen: "Euskarari buruzko jarrerak". Oso aldekoak eta aldekoak batuta %48 ziren eta indiferenteak eta kontrakoak %52. Inkesta nahiko kritikatu izan zen eta kritika horiek zentzuzkoak ematen zuten orduan. Orain inkesta hura berriro irakurtzen duzu eta zer pentsatua ematen dizu. Gainera, ondorioetan argi eta garbi esaten zen eliteak populazioaren batez bestekoa baino erdalzalegoak zirela eta orain hori gertatu

da, eliteen mugimendu bat. Diskurtso bat zabaldu eta eragin praktikoa lortu dute: Gobernuak legea eta hizkuntza politika aldatu ditu eta nik esango nuke iritzi publikoan ere eragina izan dutela.

■ **Bestelako ikerketarik ba al duzu esku artean?**

Bi lan ari naiz bukatzen. Batak euskararen inguruko diskurtsoak gaur egungo Nafarroan ditu aztergai eta berehala aterako da "RIEV" aldizkarian. Bestalde, "International Journal of the Sociology of Language" aldizkaria zenbaki monografiko bat ari da prestatzen euskarari buruz eta hor parte hartzen ari naiz artikulua batean: "Euskararen etorkizuna Fishmanen eredutik ikusita", Mª Jose Azurmen-di, Mikel Zalbide eta Nick Gardner lankideekin batera

◆ **KIKE AMONARRIZ**

Arturoren kaiera

GREBA LORENZO GOIKOAN

Lorenzo Goikoa ikastetxe elebidun ohia A eta D ereduak banatuta izatera pasatu da, Nafarroako Gobernuaren aginduz. Joan den ostiralerako ikastetxeko D ereduak greba deitu zuen bereizketaren ondorioz D ereduak kalte atera direla salatzeke. Ikastetxeak dituen bi eraikinetatik zaharrena egokitu zaiela gaineratu zuten.

AZANZA NAFARROAKO IKASTOLEN BURU

Aurrerantzean Xabier Azanza Arbizuk beteko du Aingeru Epaltza Ruizek utzitako lekua eta beraz Azanza izango da Nafarroako Ikastolen Elkarteko lehendakaria. Ziraukikoa da eta Lizarra ikastolako bazkide kooperatibista. Grupo Mondragon taldeko enpresa batean giza baliabideen zuzendaria da. Epaltza bost urtez izan da Federazioko lehendakari.

EUSKARAREN ERABILERA NUP-EN

NUPen euskara arautzeko Nafarroako Gobernuak aurkeztutako lege proiektuak eztabaida sortu du. Dagoeneko, NEBk, PSNk, CDNk eta Batzarrek zuzenketak jarri dizkiote, lege proiektuak 1986ko Euskararen Legearekiko errespetu gutxi duela argudiatuz. Halaber, euskara arautu beharrean debekatu eta murrizten duela gaineratu dute. Aipatzeko da unibertsitatean euskaraz ikasteko eskaera igo dela eta ikasleen %24 euskaraz ikasteko prest agertu dela.

■ **NUPen euskara desagertzearen aurkako manifestazio bat.**

AÑANAKO JARDUNALDIAK LAGUNTZA GABE

Arabako Foru Aldundiak "Euskara Añanan Mingainean" jardunaldiak diruz ez laguntzea erabaki du. Horretarako emandako arrazoia jardunaldiotan Takolo, Pirritx eta Porrotxen emanaldi bat programatu izana da. Aldundiak adierazi duenez, "ez du diruz lagunduko inoiz arabarren zatiketa eragin dezakeen ekimenik".

Urrea

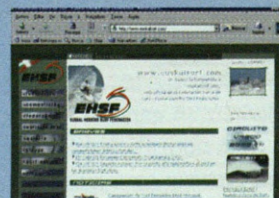

■ Linux Mandrake sistema eragilearen 8.2 bertsio estandarra kalean da euskaraz. Software libreko sistema eragilea www.mandrake.com helbidetik doan jaitsi daiteke halaber. Bertsioaren 2.000 kopia egingo dira, bereziki, ikastetxetara bidaltzeko. Linux Mandrake 8.2. sistemaren itzulpena Eusko Jaurlaritzak lagundu du diruz.

■ Euskal Herriko Surf Federazioak web gunea paratu du Sarean. Bertan surf eskolei, hondartzei eta txapelketei buruzko informazioa topa daiteke eta bideo eta argazki anitz ikus daitezke. Web guneako atal gutxi batzuen tituluak kenduta, gaztelaniaz dago oso-osorik. Euskarazko hitz bakan batzuk baino ez daude.

Ikatz

Adikzio hitza entzun eta alkohola, tabakoa eta beste-lako drogak datozkigu gehienetan gogora. Baina badira substantzia kimikoen beharrik gabe sortzen diren menpekotasunak ere.

Adikzio sozial edo psikologikoak esaten zaie eta kontsumo gizartearekin harreman estua dute. Orriotan, Internet, telebista, sexua, lana, jokoa eta erosketekiko jarrera konpulsiboetaz jardun dugu.

Sareak harrapatuta

20. orrialdea • Onintza Irureta
Aisialdiaren denbora erdia

21. orrialdea • Onintza Irureta
Gogoa asetu ezinik

22. orrialdea • Izaskun Jauregi
Beharra bukatzen ez denean

23. orrialdea • Katixa Garate
Partida amaiezina

24. orrialdea • Mikel Asurmendi
Premiarik gabe dendaz denda

25. orrialdea • Mikel Asurmendi

Drogaren erabilera gizakia bera bezain zaharra da. Droga horiek neurrigabe erabilita adikzioak sortzea bezain zaharra. Drogak hartzeko arrazoi nagusia efektu farmakologikoa lortzea da: euforia, lasaitasuna, lotsa galtzea... Efektu hau gure garuneko dopamina mailaren igoerarekin dago lotuta. Eta igoera hori ez da soilik substantzia kimikoen bidez lortzen. Erosketetan, kasinoan, Interneteko txat batean edo lanean ere dopaminaren gorakada senti daiteke. Hortaz, zilegi dirudi, adikzio kimikoetaz gain, adikzio psikologiko edo sozialetaz hitz egitea ere. Joku patologikoaz, sexu adikzioaz, erosketa adikzioaz, lan adikzioaz edo Internet adikzioaz ari gara.

Adikzio psikologikoei adikzio kimikoen prozesu bera jarraitzen dute. Hasieran subjektuaren jarrera indartzaile posi-

tiboek kontrolatzen dute, hots, dakarren plazeratik erosten, jokatzen edo txateatzen du. Azkenean ordea, indartzaile negatiboek lortzen dute kontrola, hau da, subjektuak ondoeza gaintitzearren bilatzen ditu sexu harremanak, telebista edo lana. Une horretan aktibitate horrek eragin larria du adiktoaren eguneroko bizitzan, kontrola galtzen du eta jarduerakiko menpekotasuna garatzen du.

Adikto sozialak denboraldi batez jarduera adiktiboa utziko balu, adikzio kimikoetan gertatzen den bezalaxe, abstinentsia sindromea izango luke.

Hala ere, desberdintasunak badira adikzio kimiko eta ez kimikoen artean. N. Madrid López doktoreak dio adikzio psikologikoei ez dutela adikzio kimikoei ekarri ohi dituzten ondorio fisiko larririk ekartzen. Horrek ez du esan nahi, dena den, gaixoa inolako ondorio fisikorik

jasaten ez duenik. K.S. Young doktoreak dioen moduan, Internet adiktoak, esaterako, lo galera larria izan dezake, horrek osasunerako dakartzan ondorio guztiekin.

Ezberdintasun nagusia tratamenduan dago, P. Cazau psikologoaren ustez. Adikzio kimikoetan gaixoa substantzia adiktiboa hartzeari uko egin behar dio. Adikto sozialak, ordea, ezin du beti bere jarduera adiktiboa erabat baztertu: sexu adiktoak sexua ahaztu behar al du betirako? Eta lan adiktoak ez al da gehiago lanera joango?

Enrique Echeburua EHUKo psikologikoen katedradunak 1999an adikzio psikologikoen tratamendurako programa bat sortu zuen. Horren arabera tratamenduari lehen pausua menpekotasuna sortzen duten estimuluak saihestea izango litzateke. Egoera hau ordea, ezin da luzatu, estimulu horiek eguneroko bizitzan baitaude. Horregatik, modu erregular eta progresi-

KONTSUMO O "BESTE"

GIZARTEAREN DROGAK

boan, gaixoak elementu arriskutsuetara hurbildu beharko du eta bere burua kontrolatu beharko du horien aurrean. Horrekin batera, Echeburuak arazo espezifiko-
ei ere irtenbidea bilatu behar zaiela dio,

abstinentziak ekarri ohi dituen depresioa, antsietatea... tratatu behar direla. Bizimodu aldatzeari ere komenigarri da, beharren eta desioen arteko oreka bultzatzea garrantzizkoa baita. Azkenik, berriz eror-

tzea ebitatzeko prebentzioak garrantzi handia du. Adikzioak sendatzea errazago baita erabateko abstinentzia lortzen denean.

Baina erabateko abstinentzia oso zaila eta askotan ezinezkoa da adikzio psikologikoen kasuan, jarduera adikzioak kontsumo gizarte honetako eguneroko jarduerak direlako. Gaixoak egunen batean erosketak egin beharko ditu, lanera joan, sexua praktikatu... eta tabernara sartzean hor izango ditu telebistaren edo makina txanponjalearen kolore distiratsuak.

Adikzio hitza behin eta berriro erabili dugu erreportaje honetan, baina "ofizialki" ez omen da zuzena terminoa erabiltzea. Egia da ludopatía eta joko patologikoa, seguruenik orriotan aztertuko dugun adikzio zaharrena, aspaldi onartu zuela OMEk (Osasunerako Munduko Erakundea) patologiatzat. Baina DSM-IVak (AEBetako Psikiatria Elkartearen buruko desordenak diagnostikatzeko irizpideak) substantzia kimikoen menpekotasunari ezartzen dio soilik adikzio terminoa. Adikzio psikologiko gisa izendatu ditugunak "kontrolaren desarekak" dira DSM-IVarentzat. Desoreka hauek berriak dira sarritan, berau eragiten duten jarduerak bezain berriak (Internet kasu). Horregatik gaiaren inguruko azterketak ugaltzen ari dira azken urteetan. Ikertzaile ugari "adikzio" hitzaren aldeko hautua egin du eta denborarekin ofizial bihurtuko delakoan dago.

Hitzak hitz, egungo gizartean indar handiz hedatzen ari diren arazoak dira. Erosketa adikzioa, adibidez, Europako biztanlegoaren %2tik %5erako portzentajeak sufritzen omen du. Milioika pertsonen eragiten dieten gaixotasunez ari gara beraz ●

G A S T E I Z

Irailaren 20tik urriaren 6ra Gasteiz Etorbidean

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

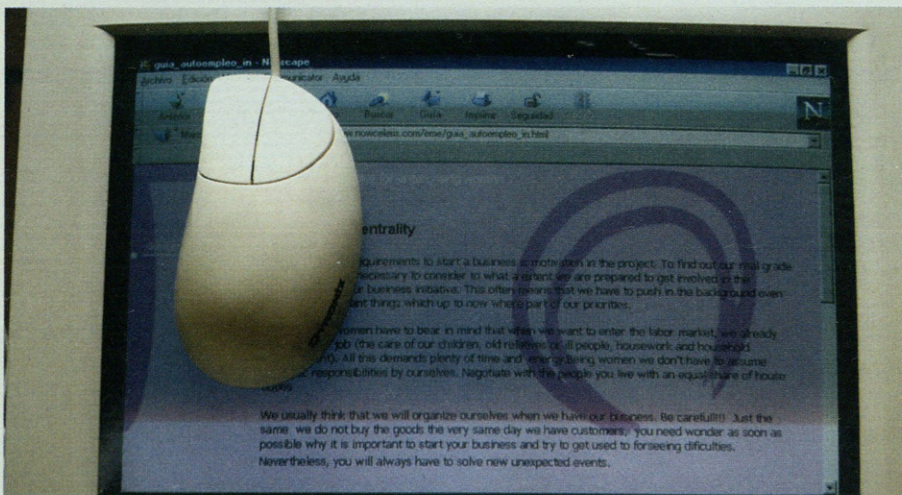
**Bizi
irakurriz!**

● Internet

Sareak harrapatuta

Euskal Herrira duela urte asko ez dela heldu zaigun teknologia berria, dagoeneko arriskutsutzat jotzen du askok. Adikzioa eragiten omen du. Sareak nabigatzeko, txateatzeko behar gorria eragiten omen du. Horrela uste dutenei eskandalua sortzea leporatu diete. Ez dago buruko desordenen "katalogoa"n baina adikzioa sendatzeko klinika birtualak sarean dabilta.

Internet adikzioaren sindromea" deskubritu zuela adierazi zuen Ivan Goldberg adituak 1995ean. Osasun mentaleko profesionalak foro batean zeuden eta helbide elektroniko bidez DSM IVaren parodia bat egin nahian mezu hori zabaldu zuen. DSM IV Estatu Batuetako Psikiatria Elkartek buruko desordenak diagnostikatzeko argitaratzen dituen irizpideak dira. Ziberadikto anonimoen lehen zibertaldea osatzea proposatzen zuen gizon honek. Helena Matutek Divulc@t: ciencia y tecnología-n adierazi zuen moduan "jende askok broma sinetsi zuen, beste batzuek mezua ondo irakurri gabe lagunei pasa zieten eta beste batzuek intentzio guztiarekin".

Orduz geroztik Internet tabakoa edo alkohola bezala adikzio bihur daitekeela zabaldu da. Noski, baieztapen honek aldekoak eta aurkakoak ditu.

Paulino Castells eta Ignasi Bofarrull-ek argitaratutako "Enganchados a las pantallas" liburuan adierazten dutenez, Internet adikzioa "botelloi elektroniko" gisa tratatu behar da. Gizarteari eskaintza

alienanteak egiten zaizkio, publikoa bulimikoa da eta alferrikako gauzak irenste-ko prest dago. Egileen aburuz, "botelloi elektronikoak berdin-berdin 'koloka' zaitzake, baina poliziak ez zaitu jazartuko". Adiktoaren ezaugarri gisa hauek nabarmentzen dituzte: autoestima gutxiko neska-mutikoa, eskolan ezinean dabile-na, familiarekin komunikatzeko arazoak dituen, afektu falta duena.

Inkesta bat bestearen atzetik eginez eta adibide zehatzak eskainiz Internet adikzioa egiaz kezkagarria dela argi dute askok. Estatubatuarrak IAD (Internet Addiction Disorder) erakundea dute, Internet adikzio desordena, alegia. Ildo berean jarraituz Hughes Henry kazetariak 30 milioi adikto sarean nabigatzen ari dela dio. Estatu Batuetan 20 milioi baldin badaude sarera konektatuta, horietatik 400.000 adiktoak direla dioenik ere bada.

Sarean nabigatzea, helbide elektroniko erabiltzea, txateatzea... adikziorik ez dutela sortzen baieztatzeke erabiltzen den arrazoi garrantzitsuenetakoa zera da,

Internet erabiltzaileak

OSIE (Euskadiko Gizarte Zientzietako Behatokia) Euskal Herriko Unibertsitateko Euskobarometroa taldeak sortutako zerbitzua da. Bertatik bildu dugu EAEn Internet erabiltzearen inguruan dagoen hainbat datu. Datuok 2001eko azarokoak dira.

✓ 18 urtetik gorako %96k eza-gutzen du edo entzun du Interneti buruz.

✓ %36 gutxienez behin ibili da Interneten. Europako Batasuneko batez bestekoa %30ekoa da eta Espainiakoa %22koa.

✓ %22 etxetik konekatzen da, %13 lanetik, %9 hezkuntza zentro-tik eta %9 beste nonbaitetik.

✓ Azken hilabeteen 24 urtetik beherakoen %56k eta 25-34 urte bitarteko % 40k Internet erabili du. Beraz, EAEko internauten %60 baino gehiago adin tarte honetakoa da. Gizonezkoak dira nagusi 10 puntuko aldearekin.

✓ Erabiltzaileen %33k informazio orokorra bilatzen du, %32k aisialdirako darabil eta %22k administrazio publikoko gestioak egiteko.

✓ %22k du helbide elektroniko etxean. Horietatik %42k 18-24 urte bitartean ditu. %47,8k goi mailako ikasketak ditu. Espainian %16k ●

ez dagoela DSM IVan sailkatuta. Bestalde, adikzioa denaren ondoriora heltzeko inkestak egin dira barra-barra. Laginak ordea, ez dira oso fidagarriak, kopuru txikia hartzen dute eta gainera, internauta petoak hartzen dituzte. "Adikto"en adibideak ere ugariak dira eta askotan harrigarriak.

"El Pais" egunkariak Internet adikzioa dela-eta lau psikiatra espainiarrek

sortutako web guneari buruzko artikulua ekarri zuen. Psikiatrok test bat prestatu zuten balizko adiktoei galdetzeko. www.caspa.tv gunean haserre bizian erantzun zioten testaren egileei. Hona testeko pare bat galdera eta suak hartuek emandako erantzunak: "Saretik egun batzuk aldenduta egotea gogorra egiten zaizu?", "Hiru egun urik gabe egotea oso gogorra egiten zait eta baita neguko egun batean argindarra kentzen badidate". "Nahiko zenukeena baino denbora gehiagoz nabigatzen duzu?", "Batez ere 56 kbeko nere modemarekin nabilenean eta konexioa terrarena denean."

Osasun foroan Golberg adituak botatako broma serio hartzeko arrazoi nagusi bat aipatzen du Helena Matutek. Adikzioa sendatzeko klinika birtualak gaixoak tratatzeko desiratzen dira. Horrela, ez denari adikzio hitza jartzea nahikoa da negozioa errentagarria izan dadin ●

■ 10 orduz konektatuta

Psikologoarengana 20 urteko neska joan zen bere aita-amekin. Koadro kliniko: antsietate subjektiboa, suminkortasuna eta umore disfinkoa. Gurasoek esandakoaren arabera ikasketak ere alboratu ditu eta mutil lagunarekin moztu du.

Neska bera oso irekia da, giza harremanetarako arazorik ez du, bizia da, nahiko rebeldea eta sentibera. Kontsultara joan baino lau hilabete lehenago, ziberkafe batean Internet ezagutu ondoren, aitari etxeko ordenadoreari Internet jartzeko eskatu zion. Txatetan sartzen hasi zen gauero eta lehenengo faktura 144,24 eurokoa izan zen. Gau batean

22:00etatik 7:00ak arte txatetan aritu zen. 240,40 euroko faktura heldu zen eta egunean 10 ordu igarotzen zituen pantaila aurrean. Familiak konexioa bi ordura jaitsi zion eta horretarako modema "bahitu". Aurkitu egiten zuen ordea alabak modema etxeko edozein ezkutalekutan izanda ere. Konexioa ordainarazi ere egin zioten. Azkenean, ordenadore gela giltzaz ixtea erabaki zuten. Aitari gauzez poltsikotik ere ateratzen zion gelako giltza. Orduz geroztik ziberkafetatik hasi zen txatetan sartzen.

Koadro kliniko hau "Psiquiatria Interactiva" CD bilduman argitaratua da ●

● Telebista

Aisialdiaren denbora erdia jaten digu

75 urtez bizitako gizakiak bederatzi urte pasatzen omen ditu telebistari begira gizarte industrializatuetan. Herrialde hauetako biztanleen %10ak bere burua telebista adiktotzat du. Harrigarria da telebista aurrean ematen dugun denbora, baina horrek adikto bihurtu al gaitu?

Egunean hiru ordu pantailari begira, gure aisialdirako daukagun denboraren erdia, lana eta loa alboratuta denbora gehien xurgatzen duen aktibitatea. 75 urtez bizitzeko zoriona badugu 9 telebistaren aurrean eman ditugu. Bost helduetatik bik eta hamar haurretatik zazpik aitortzen du telebista gehiegi ikusten dutela. Gizarte industrializatuaren populazioaren ehuneko hamarrak "Telebista adikto" dela uste du.

Milioika eta milioika telebista adikto dabil munduan zehar? Ala besterik gabe, denbora-pasarik ezagunena gehiegitxo ikustea da arazoa? Desioek tranpan erorarazten gaituzte bizidunok. Saguari gazta jartzen zaio tranpan bai baitakigu asko maite duela. Baina gustukoa izateaz gain elikagai du! Gizakiarekin eta tele-

bistarekin ezin esan beste hainbeste gertatzen denik. Desiratzen du baina ez da berebizikoa.

"Telebista adikzioa" kontzeptua oso barneratua dago gizarte industrializatuetan, baina askoren ustea da hitz elkarketa hori zehazgabea eta subjektiboa dela. Mila adibide erabil daitezke telebistak adikzioa sortzen duela frogatzeko, baina zientifikoki ez du baiezkorik lortu.

Ivan Pavlovek 1927an azaldu zuena gogoan hartuta gure ikusmen eta entzumen ahalmenei esker estimuluei erantzuteko prestatuta gaude gizakiok eta telebistaren argi eta soinuak ez dira oharkabeen pasatzen. Hona bi adibide. Sei eta zortzi aste bitarteko jaioberriak aztertu dituzte Tel Avivko Unibertsitatean eta ohartu dira telebistaren argi eta soinuei kasu egiten zietela. Haur hazia-

goek ere argi eta soinu deiak erantzuteko ahalagin osoa egiten zuten. Lurrean ahoz gora etzanda, telebista ikustearren lepoa 180 gradu biratzen zuten. Erreakzio biologikoa da hori.

Telebista Internetarekin alderatuz kontzeptu oso zaharra da, baina oraindik ere tramankulu honek adikzioa eragiten duela baieztatzen duten eta ezeztatzen dutenen arteko eztabaidak jarraitzen du ●

● Sexua

Gogoa asetu ezinik

Batzuen ustez, gehien ukatutako adikzioa da sexuarena. Besteen ustez, hainbat sexu jarduera txartzat jotzeko asmakizuna besterik ez da. Edonola, honelako kasu gutxi ezagutzen dira egun.

Oraindik nahikoa ikertua ez dagoen arren, hona hemen sexu adikzioa (existitzen bada behintzat) atzemateko pista batzuk.

Inoiz sentitu duzu zure sexu jarduerak kontrolpetik alde egiten dizula? Antsietatea, beldurra, haserrea edota kulpari irtenbide bat topatzeko mekanismo moduan erabili al duzu sexua? Sexu harremanek eragotzi al dizute bikotekidearekin harreman sakonago bat izatea? Arriskatu al duzu zure osasuna transmisio sexualeko gaitzetatik babestu gabe? Biziak ez al du zuretzat interesik sexu harremanik ez baduzu? Baietz erantzun diezu galderrei? Orduan, batzuek diotenez, sexu adikto bat zara eta beraz, arazo mental bat duzu. Batzuek diot, denek ez baitute iritzi bera; izan ere, komunitate zientifikoak, ez du onartzen horrelako gaitz mentalik existitzen denik. “Arazoa egon badago”, dio Itziar Alonso sexualitateko psikologiako irakasleak, “baina ezin zaio adikzioa deitu. Izatekotan obsesibo konpulsiboa da pertsona hori, eta beraz, egun guztian zehar antsietatez beteta dago. Kasu honetan, antsietate horri sexuaren bitartez erremedioa bilatzen saiatzen da”.

Sexu adikzio terminoa orain hogeita hamar bat urte sortu zen Ameriketako Estatu Batuetan, Alkoholiko Anonimoen modura, hainbat talde biltzen hasi zirenean sexu arazoak zituztelako. Talde horiek, Alkoholiko Anonimoen antzera, 12 arau dituzte eurentzat “arazo” den horri irtenbidea aurkitzeko. Abinentzia ezinbesteko baldintzatatzat dute, eta horrez gain, bizimodua aldatzea eta espirituali haztea dira sendatze horren beste oinarrietako batzuk. Sexoliko Anonimoak, Sexu Adikto Anonimoak edota Maitasun eta Sexu Adikto Anonimoak dira, besteak beste, talde hauetako batzuk.

Perretxikoen modura ugaltu dira AEBn horrelako taldeak eta sexu menpekotasuna sendatzeko erietxeak. Horien atzean ordea, talde moral eta erlijiosoak ei daude. “Taldea horiek terminoak nahastu nahi izan dituzte, praktika horiek zikintzeko. Askok masturbatzen den pertsona bat edota askorekin harremanak dituenak ez da sexu adikto bat. Kontua ez da kantitatea, baizik eta konpulsiboki egitea, eta gainera, arazoa duten horiek ez dute plazerrik sentitzen horrekin. Arazoa sortzen da pertsona hori ez denean bere lantokira joaten, adibidez, norbaitekin larrutan ari delako, edota, beldurra galduta, edozein lekutan masturbatzen denean”, aitortu digu Alonsok.

Orduan zein dira honelako antsietatea pairatzen dutenen sintomak? Nola senda daiteke? Zientifikoki gauza gutxi dago frogaturik. Talde espiritual horiek diotenez gizonezkoak dira, 35-45 urte bitartekoak, sexu menpekotasuna dutenak. Hori ordea promiskuitatearekin lotzen delako da, batez ere. Orokorrean, sexuarekin erlazionatutako antsietate hau duten pertsonen autoestima baxua dute, pertsonen harreman zailak dituzte, eta euren munduan sartuta egoten dira, antsietate horri irtenbidea bilatu nahian. Sendatzeko berriz, osasun mentaleko profesional batekin terapia bat lantzea beharrezkoa omen da. Izan ere, “talde espiritual horiek petatxo bat jartzen diote abinentzia irtenbide moduan erabiliz. Arazoa ordea, antsietatea eta antsietate horren iturburua da, eta ez sexua” ●

■ Izan edo ez izan, hortxe gakoa

Sinetsi edo ez, sexu menpekotasunaren inguruko informazioak jakin-mina pizten du. Izan ere, sexua beti da deigarri, eta adikzioa bezalako hitz morbosu bati lotuz gero, gehiago. Esaterako, Interneten sexu adiktoak zaren jakiteko test bat aurki dezakezu. Hona hemen galderetako batzuk:

- ✓ Inoiz jasan al duzu sexu abusarik?
- ✓ Sarritan erosten dituzu sexuari buruzko edukiak edo ageriko eduki erromantikoak dituzten aldizkariak?
- ✓ Askotan egoten zara sexu pen-

tsamenduekin edo fantasia erromantikoekin arduraturik?

✓ Zure sexu jokaera normala dela uste duzu?

✓ Atxilotu edo akusatu al zaitu inoiz poliziak leku publikoetan edo behar ez ziren lekuetan sexu harremanak izateagatik?

✓ Izan al dituzu harreman erromantiko ugari aldi berean?

✓ Erabili al duzu sexua edo fantasia erromantikoak zure arazoetatik ihes egiteko modu bezala? ●

● Lana

Beharra inoiz bukatzen ez denean

Oporretan burua lantokian izatea, familiari eta gertukoei arreta gutxi eskaintzea, ohean lan kontuekin jira eta bueltaka aritzea gure garaiko arazo berri baten seinale dira: lanarekiko adikzioa. Oso langile izatetik haratago doan patologia da, osasuna eta norberaren bizitza arriskuan jartzera iritsi daitekeena.

■ Lan adikzioa arazo berria da.

Langilea izatea ezaugarri preziatua da gure gizartean, pertsona arduratsu eta saiatuaren parekoa. Batzuetan ordea, lana obsesio bihurtzen da langile batzuentzat: zer esanik ez langabetuentzat, baina hori ez dugu oraingoan aztertuko. Bizitzeko beharrezkoa da lan egitea, eguneroko gastuak ordaindu ahal izateko diru iturria da eta autoerrealizatzeko bidea ere bada, gustuko lanean ari direnentzat bederen. Segapotoa askatu ezinik, etxean bulego kontuez arduratuta, egunean hamaika orduz lanean aritzea ordea adikzio sozializat jotzen da. Ezaugarri horietatik dituzte Espainiako Estatuko langileen %10ek adituen esanetan.

Lan egiteko bizi dira adikzio hau pairatzen dutenak. Pertsonalitate obsesibo-kompulsiboek jasaten duten patologia gisa definitzen dute psikiatrek. Adikto hauei *workaholic* deitzen zaie Amerikako Estatu Batuetan. *Work* (lana) eta *alco-*

holic (alkoholikoa) hitzak batu-ta sortutako terminoa da eta lanarekin mozkortzea esan nahi du. Gaitz hori jasaten dutenek interes gehiago agertzen dute lanarekiko euren bizitzarekiko baino, gaizki egoten dira lan egiten ez dutenean, oporretan egonezinik dabilta euren harreman guinea galdu dutelako. Norbera errealizatzeko modua izan beharrean frustrazioa bideratzen duen gaitza da. Gainera ondorio kaltegarriak eragiten ditu: umorea galtzea, harreman pertsonalekiko interes eza, estresari loturiko arazo kardio-baskularrak, sexu harreman mekanikoak...

NOR DA ADIKTOA? Lanarekiko obsesioa dutenek lau ezaugarri nagusi izan ohi dituzte. Hasteko, lanarekiko adiktoak adikzio ugari ditu lanarekiko obsesioaz gain, besteek atsegin egiteko konpulsioa

□ **Lan egiteko bizi dira adikzio hau pairatzen dutenak. Pertsonalitate obsesibo-kompulsiboek jasaten duten patologia gisa definitzen dute**

eta ezetz esateko ezintasuna izaten ditu. Bigarren, langile izatea ondo ikusia dagoez gizartean, ez dira euren arazoa identifikatzeko gai eta ukatu egiten dute. Hirugarren, patologia hau dutenek autoestima gutxi edo gehiegi izaten dute. Azkenik, ez

■ Lan adikzioaren mitoak

New Yorkeko Unibertsitateak egindako ikerlan baten arabera, AEBko 100 langileko enpresa bakoitzak lanarekiko adikzioa zazpi kasu larri ditu gutxienez. Lanean ageri denez, honako langileak izaten dira kalte-tuenak: sendagileak, kazetariak, segurtasuneko langileak eta bulegariak.

Kontuan hartzekoa da, halaber, zerbitzuetan, informazio teknologietan, e-enpresetan eta bankuetan aparteko lana %30etik gora hazi dela azken 3 urteetan alor hauetako enpresek izandako berregituratzea dela-eta. Horrek, jakina izan du eraginik ●

dira lasaitzeko gai, adrenalina behar dute une oro. Gainera, euren ustetan, beti dago lan gehiago egiteko eta beraz ez dute lana inoiz bukatzen.

ZER EGIN? Arazoa detektatutakotan, berehala jarri behar da gaixoa tratamenduan. Lehenik, abstinentzia beharrezkoa da. Denbora batez lan egiteari uztea aukera bat da. Errekuperatzeko programa bat jarri behar da martxan abstinentzia kontuan hartuta. Ondoren, jokaera adiktiboa eragiten duten egoerak identifikatu behar dira: eginkizun garrantzitsua betetzea, besteek atsegin egitea... Tratamenduaren fase honetan psikoterapia lagungarria izaten da. Bukatzeko, lan egitarau bat jarraitu beharko dute egunero. Errekuperazio lehen fasean ordu gutxi batzuk planifikatzen dira eta aurrerago egun osoa. Egitarau horrek lan orduak, atsedeen orduak, familiarekin egotekoak, bakarrik pasa beharrekoak... biltzen ditu. Adiktoak sendatzeko, oso garrantzitsua da espezialista batek egitarauaren jarraipena gertutik egitea ●

● Jokoa

Partida amaiezina

“Jokoa ez da errenta” dio esaera zahar batek. Jokoa errenta ez ezik patologia ere bada; adikzioa sortzen du, alegia. Ludopatia deitzen zaio. Zorizko -edo azareko- jokoak pertsona ludopata bihurtzen du. Jokoak joko -jokoa ia beti ekinbide maltzurra-, hona hitz joko maltzur bat: ‘zorizko jokoak ez dira zorionekoak’.

A dituen esanetan, ‘ludopatia -jokoarekiko patologia-, jokalaria bere burua kontrolatzeko gaitasun ezarengatik eta bere bizitzaren inguruan -familian, lagunen artean, lantokian eta abar- gertatzen diren gorabeherengatik karakterizatur dago’. Hots, jokoa pertsonaren bizitzaren ardatza bilakatzen da. Jakina, ez da berdin kinieletan jokatzeko eta soldata osoa bingoan xahutzea. Ludopatia, mailaz mailako huts egiteak eta etengabeko porrotak jaso arren, jokatzearen barne-eraginari aurre egiteko gauza ez denean agertzen da. Egoera gaitz honek jokariaren bizitza zeharo hondatu izanagatik ere.

JOKALARIAREN TIPOLOGIA.

“Jokari Anonimoen” elkarteak hiru jokari mota sailkatzen ditu: jokari serioa, menpekia eta konpulsiboa. Lehenak sarri jokatzen du, baina familiar ez dio ondorio larririk ekartzen. Bigarrenak bere barne-antsietatea arintzeko jokatzen du, eta, zenbait kasutan, arazoak izaten ditu familiarekin; arazoak saihesteko jokatzeari uzten dio

aldian aldian. Konpulsiboak, berriz, aurreko biak ez bezala, jokoaren zentzua galtzen du, baita bere barne oreka ere. Edonola ere, sailkapen hau soziologikoa baino ez

da. Izan ere, jokoarekiko adikzioak, mailaz maila, familiarekiko ardura morala hondatu egiten du, jokoarekiko adikzioa norbere-koikeriaren agerpena da funtsean.

■ Zorizko jokoan historia eta zenbakiak

Zorizko jokoak ez dira atzokoak, jokoaren izatea dirua erabiltzen hasi zen aurretikoa baita; Kristo aurreko 2000. urtean jokatzen zen jada: antzinako zibilizazioek, egipziarrek, greziarrek, erromatarrek... Giza historiaren zorigaitz zaharrena da jokoa. Aristoteles filosofoak eta Dostoievski literaturegileak landu zuten gaia. 1975. urtera arte ez zen eritasun gisara tratatua izan, ordea. 1980an, AEBko Psikia-

tria Elkarteak Buruko Gaitza gisa diagnostikatu eta arautu zuen. Osasunerako Mundu Erakundeak (OME) ontzat jotzen du bere diagnosia. 1996an, Espainiako Estatuan, 1,3 biloi pezeta (7.813.157.356 euro) gastatu ziren bingoan eta loterian, eta biloi bat pezeta (6.010.121.043 euro) txanponjaleetan. Estatu honetan 200.000 txanpon-makina daude eta 380.000 pertsonak jokoaren adikzioak eta gaitzak jota ●

Adituen iritziz, badago beste jokari mota edo figura bat: jokari patologikoa, bere jokamoldearen jiteak mantentzen dituen. Gaitza ikertu duten batzuek, jokoaren arazoak jokariaren sinesmen erlijiosoarekin lotzen dituzte. Ez da aditu guztien ustea, alabaina. Bestalde, ez dago jokariak sexu eta klase sozialaren arabera sailkatzerik, haatik, gazteenak dira jokoan errazen erortzen direnak. Jokoaren mundutik hurbilago ibiltzea eta heldutasun eskasa izatea omen dira arrazoiak.

JOKOA NOLAKO ADIKZIOA

HALAKO. Jokoa eta erlijioa elkarren hizpide izan ditugu, eta ez dira gutxi gaia aztertu duten erlijiosoak. Jorge Garcia Montagud apaiz valentziarrak ludopatiari buruzko tesia idatzia du: “Adicción y capacidad para el matrimonio” izenekoa. Hona bere lanetik azpimarratu dugun hainbat alderdi: Txanpon-makinek jende xumea hondatzen du bereziki. Klase ertainak bingoan jokatzen du, eta kasinoetan, berriz, goiko klaseak. Garcia Montagud-en tesia Nafarroako Unibertsitateko Zuzenbide Kanoniko fakultatean onetsia izan da. Bere azterketaren arabera, “ezkontideetako bat ludopata izateak bestearen osasun fisikoan nahiz burukoan eragin zuzena dauka”. Zio honengatik, bere iritziz, ludopatiak berez pertsona ezkontzarako guztiz ezigaitzen ez badu ere, zenbait kasutan, hainbat matrimonio

bertan behera utzi beharko litzateke ludopatiaren ondorio latzengatik.

Zorizko jokoa gaixotasun bat bezala ikusia dago, eta aditu zenbaitek, jokoa pertsonaren jokamolde patologikoa fermuki azalarazten du. Italiako Santa Maria de Leucako Domenico Caliandro apezpikua gaiaz interesaturiko beste elizgizon bat da. Bere aburuz 'zorizko jokoa menpekotasun izugarri arriskutsua eragiteaz batera, jokoa pertsona benetako baloreetatik aldentzen du'. Domenico Caliandro jokoa bizioak suntsituriko familiak tratatu ditu: "Kasinoak bisitatzen dituenak bekatu egiten du", dio monseñoreak. Kasinoak "bekaturako egiturak" gisara ikusten ditu hartara.

GAIXOTASUN SENDAGARRIA?

Ludopatia sendatzeko ikerketak badaude halaber; honela dio Bombín sendagileak: "Tratamendua ludopatiaren jokamoldea

soil-soilik ezabatzea zuzenduta baldin badago, ez da ona. Gaitza horrela tratatzekotan, gaixoaren nortasuna ukitu gabe geratuko litzateke". Aditu honen arabera, tratamenduaren aplikazioa erre-

□ "Jokalari Anonimoen" elkarteak hiru jokalaria mota sailkatzen ditu: jokalaria serioa, menpekota eta konpultsiboa

habilitazio terminoetan ulertu beharra dago, hau da, tratamenduak sintoma nagusia ezabatzeaz gain, pertsonaren nortasunaren birmoldaketa modu adimentsuaz burutu beharra dago; tratamenduaren hasieratik gaixoa gertu-gertutik

zainduz. Hots, tratamenduak heldutasun maila gutxieneko bat garatu eta erdietsi behar du pertsona gaixotuaren baitatik.

Jorge Garcia Montaguden aburuz, ludopatia patologia "kontrolagarria" da, baina ez "sendagarria", edo, behinik behin, oso zaila da sendatzen. Maria Prietok, "Para comprender la adicción al juego" liburuaren egileak dioenez 'gaixotasuna gainditzeko ardura nagusia jokalaria berarena da'. Jokalariak, zoritxarrez, jokatzeari utzi bai, baina, usu, behin eta berriz erortzen dira. Sendatu ez baina jokoa "kontrolatzera" heldu daiteke, ordea. Maria Prietok gogoratzen duenez, herri elkarteek berebiziko lana burutu dute gaixoen errehabilitazioan. Joan den hamarkadara arte, Espainiako Estatuan baliabide gutxi izan zen ludopatiarentzat. Ludopatek herri elkarteetan aurkitu izan zuten sostengua, gehinetan bitarteko gutxirekin, eta sarritan, Elizak utzitako lokaletan ●

● Erosketak

Premiarik gabe dendaz denda

Zorizko jokoez gain, bizitza bera joko bihurtzen ari gara kontsumoko gizarte honetan, sistemak berak sustatzen du jokoa. Erostea ere jokoa eta adikzioa bihurtu da aspaldion. Materialismo historikoa kritikatu duen sistema kapitalistak gure barne gogoa asebetetzeko trikimailu ezin ederragoa asmatu du: kontsumoko jokoa.

Honatz premisa ezin hobeago bat: "Adikzioak autoestima eskasa dela-eta agertzen omen dira pertsonengan. Hortaz, gure pentsamoldeak aldatzen baditugu adikzioari lotzen gaituen 'ihesa' bertan behera utziko dugu". Teoria ondo da, praktika besterik da ordea. Izan ere, gure sistema -merkatuko sistema kapitalista, ez ahanzt!- gizarte kontsumoan oinarrituta dago, eta berbera pertsonen espiritualitatea ahitzen ari omen da. (Horregatik agian, aurrekoa atalean agertu dugun Elizaren ardura).

Zorizko jokoa zaharrak badira ere, ezin pentsa dezakegu gizarte moderno honek berauek ezabatuko dituenik. "Eroste-ko adikzioa" mendebaldeko gizarte kapitalistaren adikzioetako bat da. Adik-

zioak emozioak ezabatzen ditu, eta horrela, sentitu gabe, ez bide dugu gure bizitza konplikatzeko. Sistema honen aitzindaria AEBak dira. Hona hemen kontsumoaren paradigma bat: ekologista talde batek iragarki bat jarri zuen iparrameriketako estatut bateko egunkari batean: "Kontsumoari ez!", zioen iragarkiaren leloak. Beste talde batek -botereitsuagoa, jakina-, iragarkiaren aurkako kereila jarri zuen auzitegietan eta eslogana zentsuratua izan zen.

Merkataritza gune handiek hamaika trikimailua erabiltzen dute erosteko gurditxo bete dezagun. Marketing hitzaren jada trazidionalaren ondoren *Merchandising* hitza da giltza gaur egun: *Merchandising* delakoa mozkinak saltokian ondo apailatzeaz arduratzen den sistema berria da. Erosleek burutzen dugun

erosketaren %70 ez dago planifikatua, beraz, produktuak egoki kokatuta daude erosi unean. *Merchandising* saltokiaren alderdi guztiak landuak ditu: langileen itxura, argiak, usainak, koloreak, musika eta abar. Marketingaren helburua gehiago saltzea zen, eta *Merchandising* arena, berriz, berezoaren gogoia asebetetzeko gehiago eros dezan. Elizak gizakion gogoia "bizitu" du menderik mende, eta orain sistema kapitalistak ●

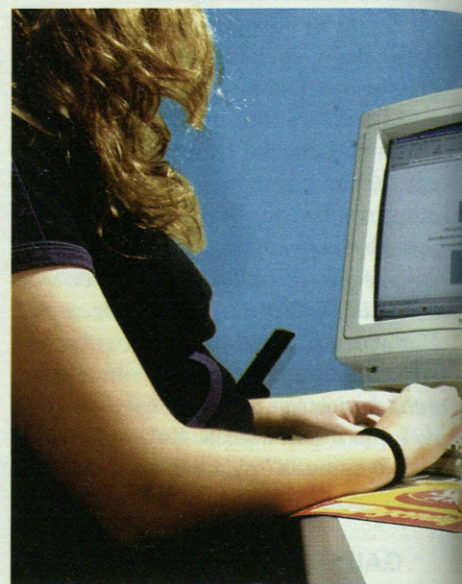
Internet bidez ikastea mundu osoan gero eta arruntagoa bihurtzen ari den zerbait da, baita Euskal Herrian ere. Baina E-learning-a moda baino zerbait gehiago da. Joera honen atzean ikuspuntu ugari ezkututzen da: gizarte aldaketak, psikologikoak eta abar.

GIZARTE ALDAKETEK ESKATZEN DUTEN HEZKUNTZA MOTA

Irakaskuntza arloko iraultza bezala definitu dute batzuek E-learning-a, ikasteko eta erakusteko modua zeharo aldatuko dituen iraultza, hain zuzen. Ikasleek nola ikasi eta irakasleek nola erakutsi ikasi behar dute.

Liburu forratu berriak, punta zorrozdun lapitzak, arbela eta klariona. Guztiok gure oroimenean gordetzen ditugun iru-

diak dira. Orain ordea, hori guztia CD-ek, ordenagailuek eta e-postek ordezkatu dute. Baina ikasteko modua aldatzeaz gain, hezkuntza bera ulertzeko modua ere aldatu egin da. Etengabeko prestakuntza da gaur egun garrantzitsua eta lana aurkitzeak ez du esan nahi ikasketa epea amaitu denik. Zentzu honetan interesgarria da Juan Jose Goñi Ibermatica

■ Teknologia Berrien eraginez, ikasteko

enpresako Estrategia Proiektuen zuzendariak EHUKo udako ikastaroetan emandako ikuspegia. Goñik adierazi zuenaren arabera, hemendik urte batzuetara prestakuntzak gure bizitzan garrantzi handia hartuko du eta lanari eskainitako

■ Ane Urizar, HUHEZIKo IKT departamenduko Ikasleen Harreta zerbitzuko arduraduna

“Sarritan bakarrik aurkitzen zara, inolako laguntzarik gabe”

Ane Urizar IKT Informazio eta Komunikazio Departamenduko langilea (Mondragon Unibertsitatea) izateaz gain, Hizkuntzen Psikopedagogia lizentzia ari da ikasten on line. Beraz, ederki daki zein izan ohi diren ikaslearen oztopoak ordenagailuaren aurrean bakar bakarrik aurkitzen denean.

■ Zergatik on line ikasketak. Esaterako dirua aurrezten al da?

Leku batetik bestera mugitu behar ez duzun, gastuak murrizten dira. Baina bestalde, badira beste gastu batzuk. Adibidez, ikasketak egiteko ordenagailu apropos bat izatea beharrezkoa da, konexio apropos batekin eta abar. Garrantzitsua denboraren kontua da. Etxetik lan egiteko aukera ematen du, ahal duzun orduetan.

■ Irakasleek prestatuago egon behar dute on line ikasketak emateko?

On line ikastaroak ematen dituzten irakasle gehienek

kezka da hori. Teknologia Berrietan trebea izan behar zara eta beste ikuspegi bat izan behar da. Orain arte ikastordu presentzialetan emandako edukiak on line emateko prestatu behar dira.

■ Ikasleek nola hartzen dituzte mota honetako ikasketak?

Ikasleek hasieran beldurra izaten dute. Azken finean norberak izan behar du bere lanaren kudeatzailea eta sarritan bakarrik aurkitzen zara etxean inolako laguntzarik gabe. Horregatik guk ikasleen harreta zerbitzua dugu lau orduz arratsaldean, ikasleek beren kezka eta abar galdetzeko aukera izan dezaten. Laguntza teknikoa eta bestelakoa ere ematen diegu.

■ Zer ikasle motak aukeratzen ditu ikasketak mota hauek?

Gehienbat helduak dira. Askok seme-alabak dituzte, ezkondu daude. Sarritan lehenago beste ikasketak batzuk zituen jendea da on line ikasketak egitera animatzen dena.

■ Zer moduz daramazu lana eta ikasketak batera uztartzea?

Denbora librea asko murrizten da. Gogorra da iluntzean etxera iritsi eta berriro ere lanean jartzea. Familia izanda, familiako erabakia izan behar du honelako ikasketak hastea, ez norberarena bakarrik ●

ALBERTO ELOSEGI

irakusteko modua zeharo ari da aldatzen.

denbora murriztu egingo da.

Bestalde, teknologia berrien eraginez, hezkuntza negozio handia bihurtzen ari da. Adibide bat ematearren AEBetan 2003. urtean Internet bidezko ikasketek 7.535 milioi euro mugituko dituela uste da. Pentsa liteke joera hori laster iritsiko dela Euskal Herrira ere.

AUTODIZIPLINA HANDIA. On line ikasketek ordutegi aldetik malgutasun handia eskaintzen dute, norberak nahi duen moduan antolatzen baitu bere lana. Baina horrek ez du esan nahi ikasketak errazagoak izango direnik. Lanean

Adituen aburuz on line ikasketak helduentzat dira egokiak, ez hasierako hezkuntza gisa

eta era berean ikasten ari direnentzat denbora librean asko murrizten da eta ondorioz autodiziplina handia behar da. Horregatik aditua gehienak bat datoz gauza bat adieraz-

ten: e-learning-a helduentzat da egokia, ez hasierako hezkuntza gisa, haurrak bakarrik aurkitzean motibazioa galduko bailukete.

Abantailak abantail eta salbuespenak salbuespen, gauza bat dago argi: ikasteko modu hau gizarteak eskatzen duen etengabeko prestakuntzari aurre egiteko bide aproposa dela.

ELISABETH POMBO

Internet bidezko ikasketak Euskal Herrian

Euskal Herrian on line ikastaroak eskaintzen dituzten instituzio, unibertsitate edo elkarteak ez dira gehiegi. Europarekin parekatuz gero, oraindik atzean gaude, baina gero eta gehiago dira modu honetako ikasketak egitera animatzen direnak eta ondorioz, eskaintza ere handituz doa. Baina on line ikasketek zerbait ahalbidetzen badute espazioaren muga haustea da. Horrela, euskaldunok atzerriko unibertsitateetan ikas dezakegun heinean, atzerritarrek ere geurean ikas dezakete. Jarraian etxeko eskaintzaren errepaso txiki bat egingo dugu, ikuspegia zabaltzeak gai honi orrialde kopuru gehiago eskaintzea eskatuko bailuke.

UNIBERTSITATEAK. EHUK, Deustuko eta Nafarroako Unibertsitateek eta Mondragon Unibertsitateko Humanitate eta Hezkuntza Zientzietako Fakultateek Internetera salto egin dute. Guztia-

tik ikasle eta eskaintza kopuru handiena EHUrena da. Iazko ikasturtean 1.661 ikasle eta 75 irakasgai izan zituzten. Noski, Bergaran egoitza duen UNED ere ezin dugu ahaztu.

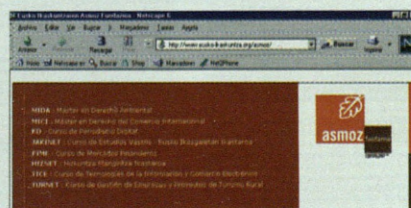
www.ehu.es
www.deusto.es
www.unav.es
www.huhezi.edu
www.uned.es/ca-bergara

HEZKUNTZA PROFESIONALA. 1999an hasi zuen Zabalnetek bere ibilbidea, hezkuntza profesionala eta Internet uztartu asmoz. Gaur egun, ikastaroak emateaz gain, azpiegitura bera ere merkaturatzen du. 2002ko irailetik aurrera Elgoibarko Makina Erremintaren Institutuak ere hezkuntza profesionalari dagozkion 16 ikastaro on line eskainiko ditu.

www.zabalnet.com
www.fmh.es

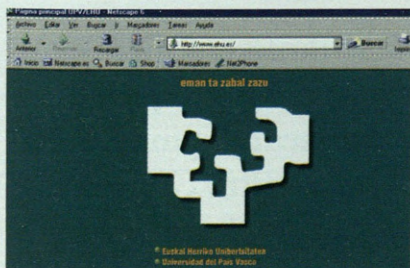
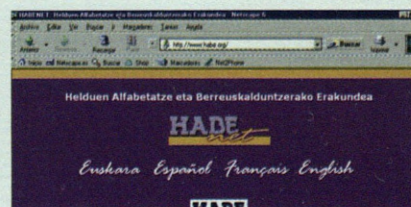
EUSKO IKASKUNTZA. 1997an hasi zen on line ikastaroak eskaintzen. Hortik aurrera, pixkanaka urtez urte eskaintza handituz joan da. Hurrengo ikasturteari begira zortzi ikastaro eskainiko dituzte.

www.asmoz.org

EUSKALDUNTZE ALFABETATZEA. Habek iazko ikasturtean irakasleei zuzendutako bi ikastaro eman zituen on line. Irakasleei zuzendutako euskara ikastaroak berriz, Hezinet autoikaskuntzarako programaren baitan biltzen ditu. Gainera euskara ikasi nahi duen ororentzat lagungarri izan litekeen aldizkari elektroniko bat ere osatzen du Habek.

www.habe.org

Euskal Herriko XXV. Marmitako Txapelketa jokatzeko prest daude sukaldaritzaren zaleak. Lehiaketa hilaren 22an burutuko da eta 150 sukaldari-bikote inguru espero dira. 1978. urtean burutu zen lehen ekitaldian hondarribitarrek jantzi zuten txapela.

ATUNA ETA PATATAK HENDAIKO KAIA

Hendaiarrak - eta Hendaia-ko Gure Ikastolako gurasoak partikularzki- Euskal Herriko XXV. Marmitako Txapelketa antolatzen ari dira aspaldi honetan. Hil honen laugarren igandearekin -irailaren 22an- jokatu den txapelketa honek badu bere lekua gure historia berrian. Hendaia herriak berealdiko bi mugarri ipini ditu engoitik txapelketaren garapenean eta ibilbidean. Lehen ekitaldia Hendaian jokatu zen, 1978an; Hondarribiko Alaiki elkarteak irabazi zuen. Hamaika urte geroago Hendaian jokatu zen berriz ere, Irungo Irungo Motor elkarteak irabazi zuen. Txapelketa honen hogeita bost urte

■ Lehen ekitaldia Hendaian jokatu zen. Hondarribiko Alaiki elkarteak irabazi zuen. Hamaika urte geroago Hendaian jokatu zen berriz ere, Irungo Irungo Motor elkarteak irabazi zuen.

**“Lehen txapelketan,
Gerra Zibilaren
denboratik Hendaia-
etorritako Domingo
Uranga hondarribitarrari
ez zioten txapela eman,
marmitakoari ilarrak
bota zizkiolako”
ANDONI ETXARRI**

pasa diren honetan, Hendaia-ko inork irabaziko ote du inoiz? Irundarrek bost aldiz irabazi dute, hondarribitarrek bitan. Iparraldean irabazi duenik badago alabaina: baionesek, bi aldiz. Bizkaitarrak eta arabarrak ere irabazle izan dira. XXV. Marmitako Txapelketa Mugaz gaineko Eurohiriaren Hendaian jokatzeko Iparrak eta Hegoa hurbiltzeko beste parada bat da.

HENDAIKO KAIA. Antolatzaileek Hendaia-ko kaia hautatu dute marmitakoa apailatzeko. 300 partehartzaile bil-

tzea aurreikusia dago kaian bertan, haien artean 150 ‘txoko’ banatuak izanen direlarik. Bikote bakoitzak atun bat, hiru kilo

■ Bikote bakoitzak atun bat, hiru kilo patata eta olibarana olio litro bat jasoko ditu. Gainontzeko osagarriak beraien esku izanen dira

ETCHANDY / IBAIFOTO

Txantxak alde batera utziak, marmitakoa prestatzen duenak bere ukitua ematen dio plater preziatu honi, noski. Marmitakoa, baina, preziatua eta famatua, besteak beste, azken urteotako txapelketek egin dute. Garai bateko arrantzaleak marmitakoa jateaz aspertzen omen ziren eta, aukeran, izurdea ere estimatzen zutela dioena badago. Horrela kontatzen du behintzat Endaika arraun elkarteko lehendakariak. Andoni Etxarrik dioenez, ez dago errezeta zehatzik, sukaldari adinako errezeta baizik. Ordea, oinarritzko bat badago bere iritzi, eta berak asmatutikoa Hendaiaiko Marmitakoaren errezeta eskaintzen digu: 3 kilo hegaluze eta 3 patata. 6 tipula, 8 baratxuri, 12 piper txiki. 6 dezilitro olibarana olio eta 3 burrunzali tomate saltsa. Gatza eta Ezpeletako piper hautsa, azkenik. Osagaiak horiek

■ 1.500 pertsonak dastatuko dute marmitakoa herri bazkarian.

patata eta olibarana olio litro bat jasoko ditu. Gainontzeko osagarriak beraien esku izanen dira. Alta bada, partaide guztiek antolakuntzak ezarritako oinarrien arauak bete beharko dituzte. Epaimahaia hogeita hamar lagunek -sukaldari ezagunak eta elkarte gastronomikoetako kideak, besteak beste- osatua izanen da. Herri bazkaria antolatuta dago, eta 1.500 pertsonak dastatuko dute marmitakoa.

HENDAIKO MARMITAKOA?

Marmitakoa arrantzaleen janaria dela badakigu, jakina. Zein herrikoa ote da marmitakoa, ordea? Herri arrantzale bakoitzak bere herrikoa dela esaten du, bistan da. Aurtan, berriz, hegaluzea edo atuna gero eta gutxiago izaki, bere salneurria ikusita, aurtengo txapelketako marmitakoa Bidasoako izokinaz prestatu beharko dela entzuna dugu han-hemenka.

ETCHANDY / IBAIFOTO

■ 300 partehartzaile biltzea aurreikusia dago Hendaiaiko kaian.

www.kaixo.com

■ Hasier Etxeberria,
gastronomian aditua

Marmitakoa eta dogmak

Sukaldari batzuentzat marmitakoa gauza sakratua izaten da eta horregatik era bakarra onartzen dute plater hori prestatzeko eta ulertzeko orduan. Ortodoxo ikaragarrien tartekoak izaten dira horrelakoak. Lepoa jokatu lukete marmitakoak tomate pitin bat behar duela edo ez duela defendatzen, piper txorizerorik ez zaiola jarri behar, edo jarri behar zaiola, eta antzeko gauzak esaten. Dogma dute maite eta marmitakoa egiteko era bakarra onartzen dute: beraiena. Nire ustez, ordea, marmitakoaren handitasuna bere apaltasunean dago, egoeretara egokitzeko daukan gaitasunean, pobreaken sukaldaritzan izan arren, aberats gertatze horretan. Jakina, nork bere gustukoena beharko du aurkitu.

Baina, baten bat hasten bada erraten berak bakarrik dakiela "benetako" marmitakoa egiten, lasai esan beharko zaio patata Ameriketatik etorri baino lehen, ogi gogorrez eta antzekoez egiten zela marmitakoa gure arrantzaleen ontzietan eta, otoi, kentzeko egin berri duen marmitako horretatik, patata eder hori guztia.

Orduan ikasiko du dogma ez dela lagun ona sukalde kontuetan eta tradizioa, zorionez, gauzak etengabe errepikatzea baino zerbaite gehiago dela. ●

LANDER GARRO

AURREKO URTEETAKO TXAPELDUNAK

URTEA	KOPURUA	LEKUA	IRABAZLEA	HERRIA
1978	40	Hendaia	Alaiki	Hondarribia
1979	55	Irun	Kateko Kirolzaleak	Irun
1980	65	Bermeo	Torrintero	Bermeo
1981	60	Hondarribia	Txanpa	Hondarribia
1982	72	Bilbo	Larreako	Barakaldo
1983	35	Irun	Yola	Pasai Donibane
1984	67	Donibane Lohizune	Bidasoako Izokina	Irun
1985	70	Lesaka	Boskotarrak	Donostia
1986	69	Izarra	Gau Txoriak	Laudio
1987	72	Gernika	Txoriaundi	Gernika
1988	70	Doneztebe	Jaizubia	Hondarribia
1989	94	Hendaia	Irungo Motor	Irun
1990	72	Gasteiz	Etze Zuri	Mundaka
1991	91	Getaria	Or-Konpon	Baiona
1992	102	Baiona	Amesti Ondo	Algorta
1993	120	Irun	Rakatapla	Laudio
1994	120	Durango	Or-Konpon	Baiona
1995	115	Laudio	Irungo Motor	Irun
1996	128	Lizarra	D.C.Areta Beti	Areta
1997	127	Txintxerpe (Pasaia)	Kateko	Irun
1998	133	Lekeitio	Amairu Bat	Gasteiz
1999	134	Hernani	Herria Auzo Elkarte	Durango
2000	114	Gasteiz	Txindor	Sopela
2001	143	Ondarroa	Peixape elkarte	Ondarroa

izanik, nola prestatzen den ikasteko Hendaiara etortzeko gonbitea luzatzea eskatu digu gure irakurleen artean. Hori bai, Andonik berretsi digunez, txapelketak ezarritako arauen barnean betiere. Bestela zaila da txapela eramatea. Izan ere, badaude ardo zuria, porrua, piper txorizeroa edo piper gorria botatzen duenik ere, eta horrela ez omen dago irabazterik. Hona, bestela, adibide gisara Andoni Etxarrik kontaturiko pasadizoa: "Lehen txapelketan, Gerra Zibilaren denboran Hendaiara etorritako Domingo Uranga hondarribitarrari ez zioten txapela eman, marmitakoari ilarrak bota zizkiolako. Horra zergatik hendaiarrok ez dugun behin ere txapela irabazi!".

HENDAIKO GURE IKASTOLA.

Hendaiako Gure Ikastola (Seaska) engaiatu da XXV. Marmitako Txapelketaren antolakuntzan, erran bezala. Gisa honetara, iaz 30 urte bete zituen ikastola honek erronka handi hau hartzeko prest dagoela agertu du. Jakina denez, Ikastolarentzat erdietsitako etekin guztiak -lanaren poderioz- ongi etorriak eta behar-beharrezkoak izaten dira euskarazko irakaskuntza aitzina eramateko. 1.500 lagunentzako herri bazkaria apailatzea ez da nolanahiko erronka. Ikasto-

la honetako Mikel Larralde lehendakariak hitz hauekin agurtu ditu txapelketaren karietara Hendaiara hurbiduko diren partehartzaile eta laguntzaile guztiak: "Ez da bide erraza izan, baina merezi du!". Ikastola bereko ikasle izandako Amets Arzallus bertsolariak apaindu digu ongi etorria:

Marmitako Txapelketa

Hartu mantela eta marmita beste guztia lagata.

Dena hasten da, tipula eta olio pixkat botata,

gero piperra ta tomate, zaporea behar da ta.

Arrantzaleek gehitu atuna, laborariek patata.

Ta guk gosea jarri ezkeru ez zaio deus ere falta.

Gure Hendaiak, sukaldariak maite zaituzte hainbeste, hamaika urte iragan ditu zuek itzultzeko eske.

Mende laurden bat bete ondoren berriro hemen zarete.

Ta txapelketa dela medio gustura egin liteke

zuen marmitak beheraino hustuz, gurea goraino bete ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Elias Amezaga

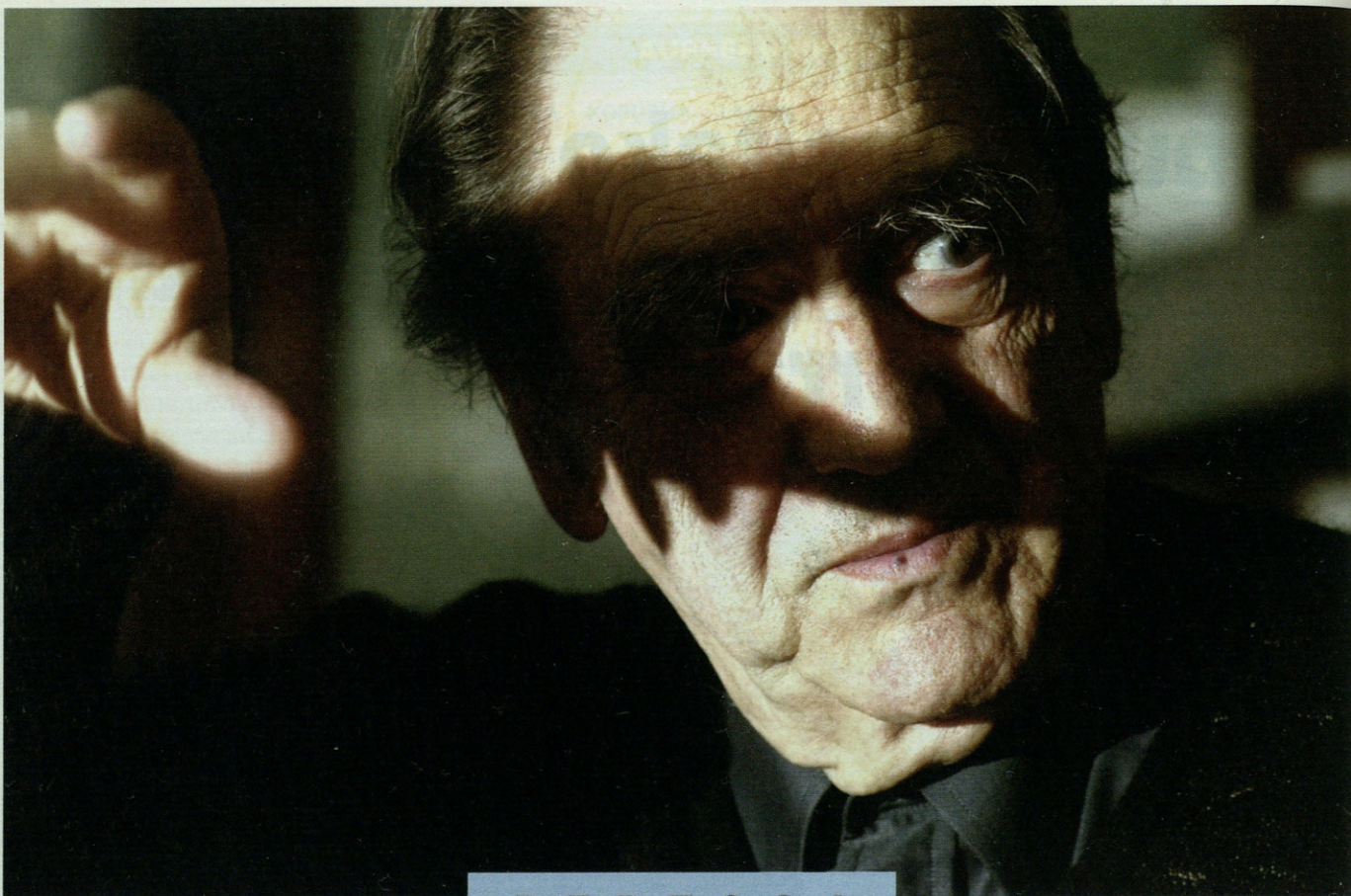
“Liburuz jositako dorrean sartuta ematen dut eguna. Horri eskerrak bizi naiz”

P E R F I L A

Bere dorrean itxita aurkitu dugu Euskal Herriaren idazlea. Bizitza osoa hartara emana, bere adina adina liburu idatziak ditu. Felipe V.aren alde borrokatutako Amezaga jeneralaren ondorengoa da Elias. Tradizioz familia karlistako seme bakarra, lagunek nazionalista sutsu egin dutena.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre Argazkiak: Alberto Elozegi

B E R T S O A

Doinua: Antton eta Maria

**Haseran egin gabe
ahalik ondoen
bizi zenak nahiko lan
egin du ondoren.
Ideiei zabaldua,
ametsei baino lehen,
zure bizitzak garbi
uzten du bederen
definitzen duela
bizitza bat zer den.**

Aitor Mendiluze

**“Arnaldo Otegi-eta
sinpatia handia diet,
baina ezin da
ameskerietan ibili.
Pausoz pauso joan
behar dugu”**

Zure memorien lehen tomoa idatzia duzu, orain Bilboko Udalak argitaratzeko zain zaude. Oroimena ordenatu duzun horretan, nola gogoratzen duzu ume garaia?

Seme bakarra nintzen eta guraso zaharrak nituen. Gehiago ziren aiton-amonak gurasoak baino. Aitak 51 urte zituen ni jaio nintzenean, amak 36 inguru. Bi osaba mutilzahar bizi ziren gurekin, eta umerik ez zuten beste osaba-izeba batzuk beren umea bezala zaintzen ninduten. Donostiara eramaten ninduten uda pasatzera.

Hain mimatua izanik, nahi nuen dena neukan eta nahi nuena egiten nuen. Oso bihurria nintzen eta eskola denetatik botatzen ninduten. Ez nuen ezer txarrik egiten, baina ikasgela hankaz gora jartzen nuen eta ikasle txarra nintzen.

La Salletik bidali, eta institutura joan nintzen, 9 urterekin. Han bai gogoak agindutakoa egiten genuela. Greba denen alde beti. Gaur honen alde, eta bihar guttiz kontrakoa defendatu. Festa egin beti, eta sekula kolpe zorrik jo ez!

Nirekin ez zutela karrerarik aterako

ikusita, gurasoek barnetegira bidali ninduten.

■ **Castroko “Corazon de Maria” barnetegira bidali zintuzten, aita klaretarrarengana. Nolakoa zen hango giroa?**

Zibilizatuagoak ziren Lasalleko fraideak baino. Lasallekoek zigortzeko lurra mingainarekin garbituarazten ziguten, besoak zabaldua gurutze gisa luze edukitzen gintuzten, halako hitza mila bider idatzi behar izaten genuen (bi edo hiru egun pasatzen genituen horretan)...

Castroko barnetegian, berriz, baneukan entxufea. Gure aita Balmasedako alkate izan zen, eta parean komentua zeukan. Pasabidea zegoen etxetik komentura, eta zuzendari zen Aita Lazkanorekin laguntasun handia zeukan. Aita Lazkano Castroko eskolako zuzendari egin zuten, eta horrela sartu ninduten ni barnetegi berean.

■ **Barnetegian goitik behera aldatu omen zinen. Zergatik?**

Kontuan hartu nindutelako, aparta sentitzen nintzelako. Beharrezkoa zarela sentitzen duzunean, aldatu egiten zara erabat. Eskolan garrantzia hartzen joan nintzen. Pentsa, laugarren eta bosgarren

- **Jaio:** Bilbon, 1921.urtean.
- **Bizi:** Getxon.
- **Idazlea.**

+Antzerkia, nobela, biografia, saiakera eta bibliografia izugarri idatzi du. Lan ezagunen artean, "Autores Vascos" obra, 30 urtean bildutako 13.000 euskal idazleren biografia eta bibliografia.

+Pentsan kolaboratzaile: Egunkari hauetan guztietan kolaboratu izan du: Deia, La Gaceta del Norte, El Diario Vasco, La Hoja del Lunes, El Correo Español-El Pueblo Vasco, Egin, Muga, Diario 16, La Voz de Vizcaya, Arbola, Pèrgola, Letras de Deusto, Historia Contemporánea, El Periódico de Álava, El Mundo del País Vasco...

- **Merkatal Zuzenbidean lizentziatua.**
- **Sariak:** "La Gaviota de Oro" (1989); 1996an "Real Sociedad Bascongada de los Amigos del País"ek ohorezko bazkide egina; 1997an Bilboko Udalak omendu zuen.

urtean ni nintzen gelako arduraduna. Orduan hasi nintzen antzerkia idazten, 13 urterekin. "Secreto de confesión" izan zen idatzi nuen lehen antzezlan, eta eskolan taularatu genuen.

Gurasoek Gabonetan bakarrik ateratzen ninduten barnetegitik. Aste Santutan beste lagun denak etxera joaten ziren, baina nire bila ez zen inor etortzen.

■ Gerra nola bizi izan zenuen?

Gerrara joan behar ez izateko zortea izan nuen. 15 urte nituen garai hartan. Etxekoiei dirua kendu eta karta jokoan xahutzen nuen. Errepublikaren aurkako etsai denak etxe inguruko plazan elkartzen ginen, arratsalde pasa. Lehen aldiz bonbardatzerā etorri zirenean, ez ginen babesera gorde. Hurrengo aldi batean, gure inguruan erori zen bomba bat. Hartu, eta kuartelera sartu gintuzten. Etxera bidali gintuzten hurrengo egunean, eta handik denbora gutxira bila etorri zitzaizkigun "Burdinazko Gerrikoa"n lubakiak egiteko. Han aritu nintzen, ahalik eta lanik gutxien eginaz.

Bilbo hartu zutenean, karlistekin frontera joateko izena eman nuen, 15 urterekin. Baina aita etorri eta etxera eraman ninduen.

■ Falangista zen zuen familia. Zer presio bizi zenuten?

Egunkariak hizki handitan ekarri zuen nola Errepublikak gure aitari ondasun denak konfiskatu zizkion. Hala ere, Bilboko banku bateko zuzendariak aitari diru dena ateratzen utzi zion. Baina itxura gordetearren, aita lanean jarri ninduen janari denda batean. Karroa eta astoa hartuta han ibiltzen nintzen, San Frantzisko auzoko kabaret

ingurueta kafea banatzen. Janari denda bertan zegoen txigorgailuan egiten genuen "kafea", garbantzu aleak xeha-

"Nirekin ezin zutelako, gurasoek barnetegira bidali ninduten. Han aldatu egin nintzen, barnetegian kontuan hartzen nindutelako"

tuta! Jendeak asko eskertzen zigun, antza denez kafea bera baino hobea da garbantzuekin egindakoa!

Pasatakoa pasatuta, aita Antonio Iturmendiren etxean gorde zen, Estatuko abokatua garai hartan, eta ondoren Espainiako Gorteetako lehendakari izan zena.

Ni batzuekin eta besteekin gaizki ibili nintzen. Falangistak ziren nire lagun batzuek kartzelara sartu zituzten, edo erreformatoria bestela.

■ Nolakoa zen gerra garaiko Bilbo?

Gipuzkoa erdia etorri zen hona. Asturriarrak ere bai. Jende asko bildu zen, bakoitza alde batekoa.

■ Oviedora joan zinen Zuzenbidea ikastera. Garrantzitsua izan zen zure bizitzan...

Unibertsitateko antzerki taldean hartu ninduten, baita Carmen Asensio Bretones ere. Protagonistak izatea tokatu zitzaigun, eta antzezlan baten ostean deklaratu nion antzerkian esandako guztia sentitzen nuela. 24 urterekin ezkondu nintzen, eta hamaika seme-alaba, hama sei iloba eta bi birbiloba izan genituen.

■ Bertolt Brecht-en lana taularatzen lehena izan omen zinen...

Hil egin zen, eta bere alargunarekin harremanetan jarri nintzen. Aktorea zen, eta baimena eman zidan "Aquél que dice sí, aquél que dice no" obra estreinatzeko.

■ Krudeltasunaren antzerkia asmatu zuen Ghelderobe-ren lanak taularatze-ko eskusibotasuna omen zenuen...

Bere etxean egon nintzen Bruselan, hiru egunez. Halako konfiantza transmititu nion, 40 antzezlanetik gorako bere obra

BERE HITZETAN

▼
 "Artritis izan nuen 50eko hamarkada hasieran. Lagun batek esan zidan leku garai batera joateko. Eta hiru negutan egon nintzen Escorialeko San Lorenzon; sendatu egin nintzen eta gehiago ez dut izan artritistik. Felipe II.aren liburutegian inkunableak aurkitu nituen: salesianoek idatzitako guztia, eta tartean izen euskaldun asko eta asko. Nork esan du euskaldunek ez dakigula idazten?"

Zabalik

▼
 "Balmasedako gure etxean Carlos VII.ak lo egiten zuen eta hark utzi zuen bezala gorde zen, aldatu gabe."

ARGIA, 1996-12-01.

▼
 "Idazlearen zeregina aztiarena da. Bide ertzean jarrita ibiltariak igaroten ikusi eta bati kontseilua ematen dio eta besteari, oster, ziria sartzen dio."

ARGIA, 1986-03-09.

▼
 "Uniformedun inor ez da demokrata."

ARGIA, 1986-03-09.

▼
 "Adiskidetasunak eraginda iharduten dut beti. Ideologia guztien gainetik maite eta preziatu egiten ditudanak laguntzen saiatuko nintzateke postu politikoren bat izanez gero; beraz, hobe ez baledi halakorik gerta."

ARGIA, 1986-03-09.

▼
 "Gaztetan baino askoz lan gehiago egiten dut orain, informazio biltegi bat naizelako. Askok irakurri dut eta asko idatzi dut, baina orain jada idatzi baino ez dut egiten."

Zabalik

osoa eksklusibotasunean eman zidala. Bere lanetatik lau edo bost bakarrik estreinatzea lortu nuen. Ondorenean zailtasun handiak izan nituen zentsurarekin, anarkista zelako. 1968an bera hil zenean eksklusibotasuna itzuli nien bere ondorengoei.

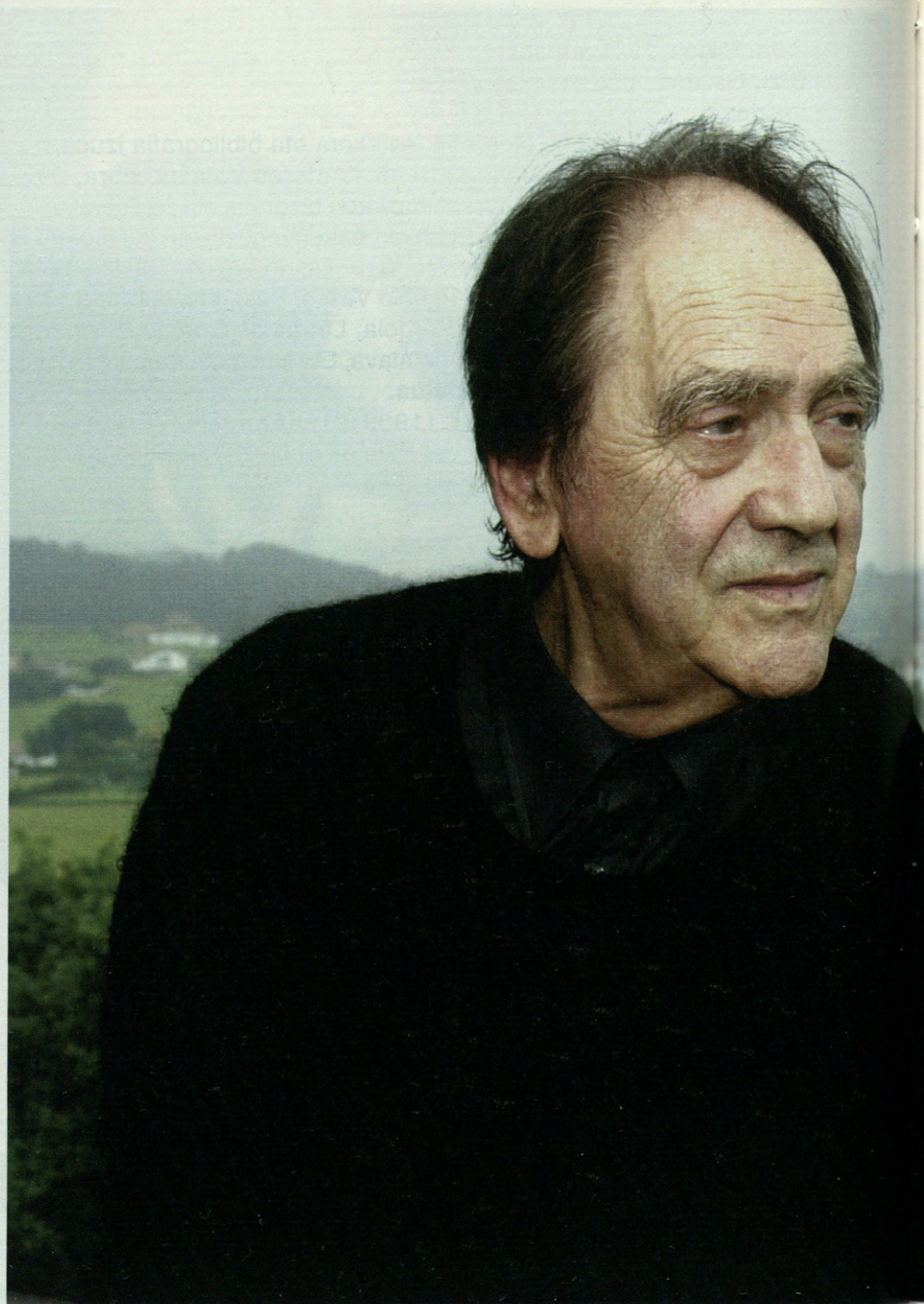
■ **Noiz aldatu zinen karlismotik nazionalismora?**

Oviedon ikasten ari nintzela. Alemanek garaitzen zuten bakoitzean, ospatzeko kalean desfile

moduko manifestazio bat izaten zen. Emaztea "margarita" zen, karlista, eta elkarrekin joaten ginen. Manifestazio batean jakin genuen kontzentrazio zelaietan gertatzen zena, eta orduan desengainatu nintzen erabat.

Ondoren, 60ko hamarkadako nire lagun denak nazionalistak izan ziren. Besteren artean Benito del Valle Larrinaga (ETAko sortzaileetako bat), Eduardo

"Ez naiz sekula alderdi bateko kide izan, etengabe aldatzen dudalako ideiaz. Katoliko-sabindartzat daukat neure burua"

Estrade (Eusko Legebiltzarreko lehendakari orde izan zena), Luis Maria Retolaza (Eusko Jaurlaritzako kontseilari izandakoa)... Larunbatero tertulian biltzen ginen Bilboko Monako kafetegian.

BIZITZAREN PASARTEA

Iaz hil zitzaidan emaztea, 55 urte ezkontuta eman ondoren. Geroztik ezin dut bururik altxa. Maite duzun pertsona bat galtzea beldurgarria da. Bere hutsunea ezin da ezerekin bete, behartutako bakardadea delako, ez auke-ratua. Hainbeste urtez jasan ninduen, eta artista bat jase-tea ez da txantxetako kontua! Berari zor diot idatzi dudana dena.

Ni ez naiz sekula alderdi bateko kide izan, sarri eskaini badidate ere. Zergatik? Etengabe ideiaz aldatzen dudalako. Nik katoliko-sabindartzat daukat nire burua.

■ **Sabino Aranaren biografia argitaratu berria duzu. Zergatik miresten duzu?**

Egun inork ez du Sabino maite, ez dute ikusi ere egin nahi. Berataz hitz egin ten badute ere, erabat ahaztuta daukate.

Lau tomo idatzi nituen, gerrara arteko bere bizitza kontatuz. Jose Antonio Ardantzak eskatu zidan lehendakaritzarentzako beste tomo bat idazteko, bere bizitza osoarekin. Idatzi nuen, eta hizkuntza askotara itzuli da.

Bera izan zen nazionalista egin gintuena. Espainolista egiteko zuhurtasuna izan zuen, baina espainolistak engainatzeko bakarrik. Hori izan zen bere azken jokaldia. Alderdi espainolista bat egin zuen, autonomiara bakarrik iriste-

Bizkaiko Foru Aldundia

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Gure ARTEAN euskaraz!

ko, eta alderdia salbatzeko.

Nazionalismoa Manuel Larramendik sortu zuen. Berak idatzi zuen lehenengoz Gipuzkoako nazionalismoaz. Praktikan, Gipuzkoa independentea izan zen frantsesekin.

■ **Egungo egoeraz zer duzu esateko?**

Arnaldo Otegi-eta sinpatia handia diet, baina hankak lurrean ditut. Ezin da ameskerietan ibili. Pausoz pauso joan behar dugu, pixkanaka. Orain kompetentzien arazoa dugu, eta horri erantzun behar zaio. Tamalgarria da elkarren aurka aritzea.

Espainiako estatua bere onetik aterata dago. Edozein egunetan bidaltzen badigute 10.000 soldaduko tropa, hemen ere 5.000 boluntario segituan bilduko dira. Horretan ez dudarik izan. 1936ko

“Abuztuan egon nintzen azken aldiz Oteizarekin, eta berari buruzko liburua argitaratzeko baimena eman zidan”

gerran, egunero biltzen ziren 2.000 boluntario, faxismoaren aurka borrokatzeko.

Baina ni oso baikorra naiz, eta uste

dut gure ondorengoek ikusiko dutela herri hau bere bete-betean.

■ **Oteizarekin laguntasun handia omen duzu...**

1949an ezagutu nuen, Bilbora etorri zenean. 1951n “El inventor de la luna” antzezlan eskaini nuen Madrilén. Oso harrera txarra izan zuen, eta erabat lur jota geratu nintzen. Oteiza ikusleen artean zen, eta berak esan zidan “ez dago eskubiderik zure lana hankekin txalotzeko. Zoaz mendira, idatzi lasai, eta ez egon publikoari begira”. Kasu egin nion, eta horrela erosi nuen dorre hau.

Abuztuan egon nintzen azken aldiz berarekin, eta berari buruzko liburua argitaratzeko baimena eman zidan.

“Oteiza, el hombre” izena eramango du. Euskal poetek Oteizaz idatzi dutena, Oteizaren poema batzuk eta nire sarre-raz osatuko da, besteak beste. Baina kaleratu aurretik, berak irakurri eta bere

“Nazien kontzentrazio zelaietan zer gertatzen zen jakin nuenean desengainatu nintzen frankismoarekin”

onarpena nahi dut.

■ **“Autores vascos” izeneko liburuan 13.000 euskal idazle jaso dituzu. Zergatik egin duzu euskal idazleei buruzko lan hori guztia?**

Hemen egiten denaren berri jaso dadin. Euskal idazleak erabat ezezagunak gara, geure herrian ere. Zer esanik ez, kanpoan. Ez dakigu bertako lana estimatzen, eta ez die beste kulturetakoei zertan inbidiarik izan.

Lan hau osatzeko liburutegi eta artxi-bo piloa arakatu ditut. Madrilgo Liburutegi Nazionala, Paris, Valladolid, Amsterdam, Baugancy, Coimbra, Sevilla, Salamanca...

■ **Hainbeste lan egiteko, nolakoa da zure egun arrunt bat?**

Liburuz jositako dorre honetan sartuta ematen dut eguna. Iluntzeko zortzietan oheratzen naizen arte. Literaturari esker-rrak mantentzen naiz. Hori da gizakiak duen irteera balbularik onena ●

ARGAZKI BEREZIA

Martín Simónek marraztutako Elias, Eliasekin buruz buru.

Kalea ala bizià

Kaleko komikoek geure aitzindariak Erdi Aroan ditugu, jende multzo batek urrutian eta denbora epe luze batean jazotako gertakizunak kontatzen zituztenean. Espazio eta denbora tarte hauek errealtatea aldatzeko eta transformatzeko aukera ematen zuten, historia edo kondairatxoak zeini zuzenduta zegoen kontuan hartuta askotan.

Euskadin, Lekeitioko Txiruliruli taldearen eskutik jaio zen kaleko antzerkia, era berrituan, 60ko hamarkadan. Gaur egun ez dihardu haietariko inork lanean. Aro honetan Kale Antzerkia gure plazen barrenean sartzen joan da gero eta gehiago gorabehera ugarirekin. Asko dira hau posible egin duten egoerak: folklorea, aldarrikapena, festa... eta abar.

80ko hamarkadan, nola-baiteko arrasto sozialarekin eta Europako eta Kataluniako eraginarekin (gaur izaera propioarekin, uste dut) lanean hasi ginen hainbat familiak lanean jarraitzen dugu oraindik 2002. urtean. 40 urtetik gora dugu eta ez daukagu bat ere garbi zenbat geratzen zaizkigun; oso ondo ezagutzen dugu elkar eta denbora honetan bataila askorekin disfrutatu dugu. Izan ere, gure lan ekipoak espektakulu desberdinetan gurutzatu dira, mestizaje natural bat sortu da, gizatiarra, fitxaketa handietatik urrun, izen handiko zuzendaririk gabe edo Europar Jaialdi batetik erositako ideiarik gabe.

GUERE bizitzetako berezko autopista da hari-harian ibiltzea. Gustuko izan ala ez, jarraitasunik gabeko langileak gara denbora batetarako, honetan lanean hasi gineneko lehen egunetik. Horregatik

norbaitek behi begiekin begiratzen gaituenean eta betikoa galdetzen duenean, "honek bizitzeko haina ematen duen", erantzuna beti bera da: "Nola bizi nahi duzun da gakoa".

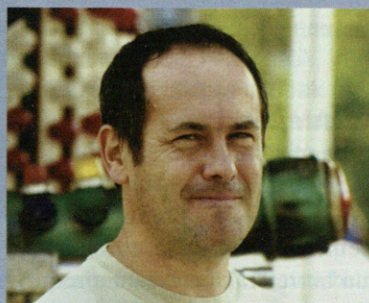
Eguraldi txarra, gure lurraldean oso ohikoa, lanbide honen buruhaustetariko bat da. Erakunde gutxi ohartzen da euriarengatik bertan behera utzitako ekitaldien errudunak ez garela gu, eta hala ere gu zigortzen gaituzte. Hala eta guztiz ere, zerbait aldatzen ari da (eguraldi txarra ez).

Euskadin geroz eta lane-rako gune gehiago daude. Udaletxe zaharrenek ikuskizunak gehiago babesten dituzte, beraien egitarauetan kaleko antzerkiari gune propio bat ematen saiatzen direlarik. Berriek bigantzen artean eta gauetako berbenen ondoren edo buruhandien ostean sartzen gaituzte oraindik.

"Kalea gogorra da", esaten dute asfaltoan inoiz pertsonaiarik landatu ez duten aretoetako aktore prestatuek, poliziak ikuskizun erdian atxilotuko ez dituen aktoreek edo araldian dagoen arrain saltzaile baten aurrean korrika egitean barrez lehertuko ez direnek.

KALEAK eragiten duen adrenalina ezin da areto batek eskaintzen duen sentsazioarekin parekatu, nahiz eta aretoa alternatiboa izan. Plaza bakoitzean ikuskizun baten

irakurketa desberdina da. Ez da gauza bera kostaldean antzeztu edo barnealdean, Selektzioak galdu ostean egin edo txupinazoaren aurretik, 40 graduekin (aspaldi gertatzen zen bezala) edo katiuskekin. Lanbide honen xarma da, eta gorteko bufoiekin eta beraien telebistako parafernaliarekin nahasten ez garen bitartean horrela izaten jarraituko du beti. Kalea aldatu egiten da, gu ere bai ●

Santi Ugalde

Trapu Zaharra taldeko kidea

"Gure bizitzako berezko autopista da hari-harian ibiltzea. Gustuko izan ala ez, jarraitasunik gabeko langileak gara denbora batetarako, honetan lanean hasi gineneko lehen egunetik"

E Z P A

PRINTZA

URTARO
BAKOITZA

Igor Elortza bertsolaria honela mintzo zen "Zabalik"en egin zioten elkarriketan bertso saioen eta bertsoak ikasteko moduen inguruan:

"Udan bat-batean botatzen diren bertsoak paperean idatziz gero, seguruenik halako ondorio batera helduko ginateke (Udan bertsoen maila apalagoa dela). Kontua da bertsolariok udan edo neguan betetzen dugun funtzioa ezberdina dela. Neguko jaialdiak formalagoak dira, jendea bertsoak entzuter joaten da propio, eta bertsoak ere hobeak izango dira seguruenik. Udan, jairik jai, modu arinagoan ibiltzen gara, eta jendeak bertso sakon-sakonak baino, nahia-goto ditumore kutsuko bertsoak, morboa dutenak... Gertatzen dena da azken hori lortzea ez dela samurra izaten askotan. Urtaro bakoitzean bertsolariok dagokigun funtzioa betetzen badugu, ordea, nik uste hori bertsoen kalitatean ere nabarrituko dela, seguru. Eta horrekin konformatzen naiz. (...)

Duela hamabost urte hasi nintzen bertsolaritzan, eta orduz geroztik bide luzea egin du bertsolaritzak, eta etorkizunean ere perfektionatzeko joatea espero dut. Edozelan ere, funtsean gauza bertsuak irakasten direla uste dut, gero ere hala izaten jarraituko du (...)"

"ANTZEZTU" EKIMEN BERRIA

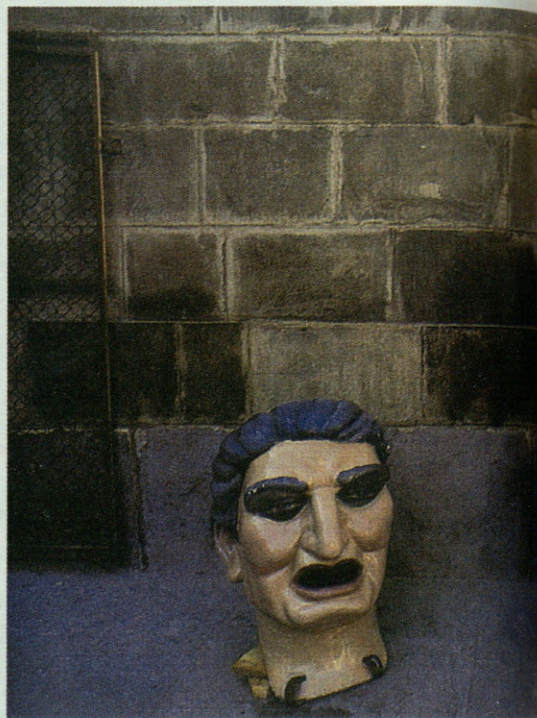
BARAÑAINGO Udalak Iluna antzerki taldearen laguntzaz adin guztietako herritarrentzat antzerki ikastaroak antolatu ditu. "Antzeztu" izena eman diote ekimen berri honi eta honen bitartez herritarrek ikusle, antzerki kritiko eta aktore bihurtu nahi dituzte. Guztira, bost talde egin dituzte ikastaroak eskaintzeko: lehena hiru eta sei urte bitarteko haurrentzat izango da, eta bertan jokoen bidez gorputzarekin komunikatzeko ikasiko dute; bigarrenak zazpi eta hamaika urte bitartekoak hartuko ditu eta bertan jolas dramatikoak landuko dute; hirugarrenean hamabi eta hamabost urte bitartekoak hartuko dute parte eta dramatizazioa landuko dute. Laugarrena hamaseititik gorakoak osatuko dute eta sormena sustatuko du; eta azken taldea adinekoei zuzendua egongo da.

BERROGEITA HAMAR URTE

ZALAPARTA handirik gabe, baina isiltasunean gelditu barik ospatu nahi du aurten hilaren 19tik 28ra egingo den Donostiako Nazioarteko Zinemaldiak bere 50. edizioa. Bereziki ospakizun horretarako antolatu diren ekitaldien artean aipagarrienak 21ean Illunben egingo den jai handia, Carlos Rodriguezek

■ Dokumental bat, liburu bat eta festa izango dira Zinemaldiaren berezitasunak.

Zinemaldiaz egin duen "Encadenados" dokumentala eta Diego Galanek idatzita plazaratuko den liburua dira. Horrez gain, ohiko atalak egongo dira. Sekzio Ofizialean, 19 film eskainiko dira eta horietatik 18 lehiatuko dira Urrezko Maskorra lortzeko. Zuzendari Berrien saria lortzeko 20 filmek hartuko dute parte lehiaketan, gehienak alemaniar jatorrikoak. "Made in Spanish" sariari dagokionez, aurten sariaren kopurua 18.000 eurotan gehitu dute.

EUSKAL ARTEA AUSTRIAN

AUSTRIARA bidaiatu dute hiru euskal artistek. Ube eskultoreak, Joseba Diez Iriondo grabatzaileak eta Borja Uribe margolariak. Hiruak euskal artearen ordezkari dira Stadt Schlaiming izeneko herrian paratu den erakusketan. Herbert Shugerlek urtero antolatzen du herrialde jakin

H I T Z B I T A N

- Enrique Urbizu zinema zuzendariaren hitzak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n esanak: "Istori bakoitzak kontatzeko modu bat eskatzen ditu. Film bat egiten duzenean garrantzitsuena ez zara zeu; funtsezkoena pertsonaiak dira".
- Francisco Escudero musika irakasle eta autoreak honakoa zioen "Gara"n: "Musika arauetaz betetako paper baten gaineko nota batzuk baino gehiago da, eta jendeak berarengan sinetsi dezan behar du. (...) Ikasi egin daiteke, baina dohaina ezin da erakutsi, hori

L A K

ALBERTO SCHÖNBERG

UKITU EZIN DENA

Kulturaren barrenean sailkapen zaila duten adierazpide ugari dago. Eskultura edota poesia bezalako diziplinetatik urrun daude. Eta hala ere, gizarte eta kultura bakoitzarentzat ezinbestekoak dira. Materiagabeko ondare kulturala bezala dira ezagunak. Besteak beste, sailkapen horren barruan daude festaren esanahia, balore sinbolikoak eta erlijiosoak edota harremanak izateko moduak. Hauek guztiak ez daude katalogatuak eta ez dago babesten dituen legeriarik. Baina ukitu ezin diren alor hauek hainbat kulturaren nortasuna sortzen dute nolabait. Horregatik, Iruñeko Ortzadar Folklore taldeak urrirako antolatu dituen Folklore eta Kultura Tradizionalaren Gaineko Jardunaldietan gai honi helduko dio.

bateko arteari buruzko erakusketa. Aurten euskal artea aukeratu du eta urria arte izango da ikusgai.

MUSIKARI TALENTUDUNAK

URTERO legez, aurten ere Maurice Ravel Akademiak nazioarteko hirurogei goi mailako musikari gazte bildu ditu hamabost egunez musika eskolak emateko. Hilaren 2an hasi ziren eta 15a bitarte, bereziki Errusiako musika omenduko dute, Donibane Lohizune, Senpere eta Ziburun egingo dituzten bileretan.

SCHUBERT, GAIARREN

INOIZ Gaiarre Antzokian eskaini den egitarau aberatsenetako bat prestatu dute aurten Interpretatzaile Handien Zikloaren baitan. Urriaren 15ean hasi eta apirila arte Franz Schuberten omenez hainbat kontzertu eskainiko da. Izan ere kon-

positorea hil zela 175 urte beteko dira 2003an. Kontzertu bakoitzaren aurretik musikariek eta jakitunek eskainiko diren lanak azalduko dituzte.

genetikoa da eta egia da musikak, bere dimentsio sozialetik, publiko batean izan behar duela eragina, eta honek aldi berean ulertu behar du musika bizitzaren ikuspegi tragiko batetik sortzen dela”.

• Juan Gorritik “Euskaldunon Egunkaria”n: “Burdina, egurra eta zeramika herri honen hitzik gabeko hizkuntzak dira. (...) Niri neuri gustatuko litzaidake Guggenheimen Ruiz Balardi, Zumeta, Santos Iñurrieta... ikustea. Euskal Herriko artistak edo aizkolariak, adibidez. Herri hau oso aberatsa da arte mailan: bai zineman, musikan, pinturan, eskulturan...”.

DANI BLANCO

■ N. Basterretxea.

IZENAK

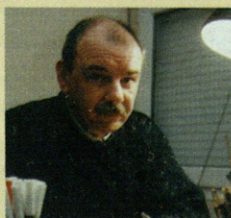
Nestor Basterretxea eskultorea seme kutun izendatu du berriki Bermeoko Udalak.

Fernando Murua Quintana “Fernandito” La Polla musika taldeko bateria jolea lehengo astean zendu zen. Taldekoek urte honetarako zituzten emanaldiak bertan behera utzi dituzte eta taldearekin jarraituko duten edo ez pentsatzen ari dira.

Amaia eta Aitor Parrondok Donostiako Euskal Jaietako dantza solteko txapelketa irabazi dute. Bikoteak lehengo ekainean jokatu zen Euskal Herriko Dantza Solteko Txapelketan lehen postua eskuratu zuen.

Alproja antzerki talde amateurak hogeita bost urte betetzen ditu aurten. Hori dela-eta erakusketa bat paratu dute Zarautzen.

Antton Olariagak prentsan kaleratutako estropadei buruzko zenbait komiki bildu ditu “Ehundapiku” izeneko liburuxkan.

ALBERTO ELOSEGI

■ Antton Olariaga.

"PILOTAZ", JUAN TXO EGANA

■ Anton Mendizabal eskultorearen hiru lan, Pilotaz erakusketa hiru zatitan banatzen duen egituraren erakusle. Ezkerretik

A R T E A

Donostian, Kutxaren Boulevard 1 aretoan, pilotaren inguruko erakusketa ikusteko aukera dugu oraindik asteburu honetan. Kirola eta sormena uztartzen dituen "Pilotaz" egitasmo honen egile nagusiak, Anton Mendizabal eskultoreak egin ditu gida lanak.

PILOTAZ ISILEAN MINTZO DIREN ESKULTURAK

Pilotak sormen artistikoarekin badu loturarik. Hainbat paisaie-tan pilotalekuak duen garrantzia ikusi besterik ez dago. Literaturak eta musikak ere sarritan hartu dute gaitzat kirol hau. Maiz saio berean pilota eta bertsolaritza uztartzen dira. Eta antzerkigintza ere egin da pilotaren gaia lantzeko saiorik.

Eta Donostiako Boulevard 1 aretoan garbi geratzen da eskulturak ere baduela zer esanik pilotaren inguruan. Duela ia 20 urte egin zuen Anton Mendizabal

eskultoreak bilduma honetako lehen lana, eta ia duela 10 urte Mendizabalek eta Kutxak bat egin zuten egitasmoa gauzatzen joateko. Kutxak aspalditik izan du lotura pilotarekin, kirolaren inguruko dokumentazio asko bildu du urtetan eta Pilotaren Museo bat egitea bere helburuen artean dago. Helburu zabal horren barruan ulertu behar da "Pilotaz" egitasmoa. Azkenean, Anton Mendizabalek museo batean baliagarri lirakeen piezez osatu du erakusketa eta bokazio didaktikoa du, beraz.

Bokazio honi helduz, eskultoreak berak bisitaldi gidatuak eskaini ditu aste-oro eta larunbat honetan, 19:30etan bere azalpenak entzuteko aukera dago.

Aretoko atea zeharkatu dugunean Abuztuaren 8tik hona 16.000 bisitari baino gehiago pasa dira dagoeneko hemendik eta irailaren 15ean 20.000raino iritsi daitezkeela aurreikusten dute. Goiko solairuan egin dugu topo eskultorearekin, bideo aretoan eta erakusketaren egitura garbia azaldu digu ezer baino lehen. Hiru zati nagusi ditu erakusketak: Pilotalekua,

"PILOTAZ". JUAN TXO EGAÑA

"PILOTAZ". JUAN TXO EGAÑA

eskuinera: "Errebote plaza" lana (2001); "Lurretik" (1999); eta "Pilota" instalazioaren xehetasuna.

Pilotaria eta Tresna, bakoitza solairu banatan ipinia. Zati horietako bakoitza, gainera, beste bi zatitan banatzen da: batetik, gaiaren ikuspegi sinbolikoa lan-tzen da lan estatikoetan; bestetik alderdi deskriptiboa, dinamikoa dago.

Lehenik ordea, Edurne Koch eta Juntxo Egaña argazkilarien lanekin diapositiba emanaldia ikusi dugu, "Tentsioak" izenburupean. Pilotalekuak ageri dira bertan baina, Mendizabalek esan digunez, ez dugu berau frontoien katalogotzat hartu behar. Izenburuak dioen bezala pilotaleku batek jasaten dituen tentsioen isla da argazki bilduma eta arkitektura elementu honek naturarekin duen harremana ere agerian uzten du.

PILOTALEKUA. Pilotaren jokalekuen inguruan egindako eskulturekin hasi dugu ibilbidea. Egileak beretzat zailenak gertatu diren bi obrak erakutsi dizkigu: "Pilotasoro" eta "Errebote plaza". Zeruarekin duten lotura azpimarratu du eta bildumaren barruan gehien maite dituen lanak direla ere esan digu. Pilotalekuaren adierazpen estatikoak dira hala-

ber "Trinketea", "Plaza libre", "Ezker pareta"... Hizkuntza sinplea eta zuzena erabili du lanotan eskultoreak. "Hizketan beharbada berritsua izango naiz" dio, "baina eskulturen isila naiz". Frontoien tentsioa jaso nahi izan du pieza horietan,

"zaila baita pilotazalearentzat, pilota poltsikoan duela, frontoi hutsaren erakargarritasuna erresistitzea". Anton bera pilotazalea da, txikitatik gertu izan du pilotaren mundua.

Pilotalekuaren adierazpen sinbolikoa

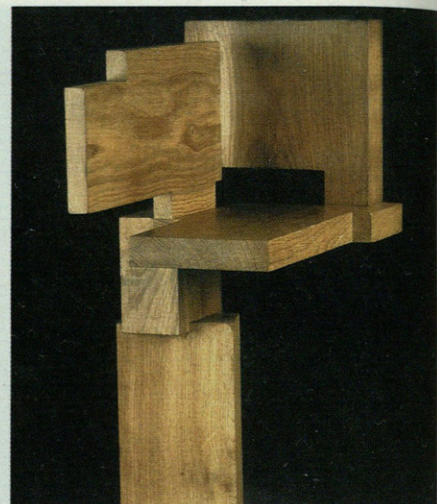

"PILOTAZ". KARIO KORBELLA

■ Anton Mendizabal, "Saskia" (2001) obran lanean.

■ "Pilotaria" (1999). Lan honen oinarria menhirretan dago, egilearen esanetan.

■ "Frontela" (1983). Bilduma hone-tako lehen lana.

utzi eta jokoan sartu gaitu artistak. Jokoa-ren hainbat une jaso du arbela eta urkia baliatuz: batean sakea nora ote dihoan adierazten du egileak, tentsioa 7. koadroko marran zentratuz; hurrengoan errebo-tea irudikatzen du, *"toki tristea, pilotari onak aurrean dauden bitartean pilotari txarrentzat geratzen den toki bakarra"*; eta bestean frontisak du garrantzia, sakean pilotak non jo behar duen, gero arrimatzeko. Politak dira pieza horiek, *"politegiak agian, nik gauza sinpleagoa nahi nuen, ez nuen estetika bilatzen, kontzeptua ateratzea baizik, Oteizaren eragina dut hor"*. Eta depurazio prozesu horretan haritz egur iluna, *"beroa eta serioa era berean"* aukeratu zuen jokoa-ren beste hainbat memento (dejada zaba-lean, ezker gantxoa...) islatzeko.

PILOTARIA. Hurrengo solairura jai-tsi eta pilotaria da protagonista. Mikel Mendizabalen "Airean" bideoa ikus dai-teke bertan, Eugi eta Belokik duela urte batzuetako buruz-buruko finalean jokatu-tako tantu luze ederrean oinarritutako bideoa. Ondoren, aurrez aurre pilotaria-ren adierazpen estatiko bakarra dugu: egurrezko menhirra eta besoa.

Ikuspegi dinamikoa lantzeko ordea, metalera jo du Anton Mendizabalek. 5 eskulturen oinarria berbera da: xafla luze batek hanka bat, enborra eta burua har-tzen ditu, beste batek beste hanka, eta horren gainean, hirugarren pieza batek postura bat edo bestea ematen du. *"Pilo-tan bezala, lehenik ondo jartzea da garrantzitsua eta gero dator postura"*. Egilearen esanetan, lan erraza izan da:

"PILOTARIA", JUANXO ECAÑA

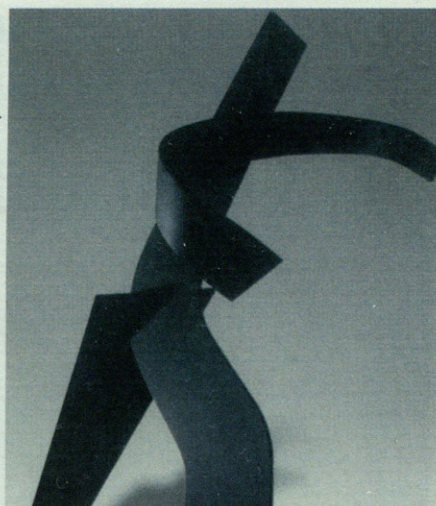
"PILOTAZ". JUANXO EGANA

■ "Pasa ingurua" (1992). Arbel eta urkiaz eginiko obra.

"PILOTAZ". JUANXO EGANA

■ "Bi paretia" (1995). Artistak hala irudikatu du jokaldia.

"PILOTAZ". JUANXO EGANA

■ "Ezker gantxoa" (2000). Burdinaz posturak landu ditu Mendizabalek.

"*Begiratu besterik ez duzu egin behar, pilotariak ematen dizu dena*". 5 pilotari beltz hauek jokaldi bat osatzen dute: lehenak sakea egiten du, gero atzelariak pilotakada eder batez erantzuten dio sakeari, ondoren hurrengoak airez defentsa egin behar du, laugarrenak erasorako aprobetxatzen du eta azkena pilota zaila lurretik eramaten saiatzen da.

TRESNA. Eskailerak jaitsi eta erakusketako azken zatia dugu zain, pilotan erabiltzen diren tresnei dagokiena. Hemen ere obra estatikoak eta dinamikoak daude. Pilotaria sinbolizatzeko menhirra erabili badu, tresnaren sinboloen oinarri hilarriak dira, estelak. "*Eguraren gainean tailatu beharrean ordea, alderantziz egin dut, irudiak hustu egin ditut, negatiboan sortu*". Pala, saskia, xarea, laxoa eta eskua; bakoitzak estela bana du.

Tresnen ikuspegi dinamikoa lantzeko orduan, eskultoreak espazio-denborazko sekuentziak erabili ditu. Pilotak jo bitarteko ibilbidean tresna gorpuzten, gauzatzen doa. Xarearen sekuentziarako soka erabili du egileak eta pilotaren bidea isla-zeko instalazio bat. Xabier Euzkitze, Luis Mari Mujika, Guillermo Etxeberria eta Lorea Agirreren olerki banarekin jantzi dute erakusketaren azken zati hau.

Iritsi gara erakusketako azken piezara; "Botiloa" da, errebotean botea emateko erabiltzen den pieza. Artelana da, baina baita jokoan benetan erabil daitekeena ere. Antonek behintzat Zubietako errebote plazan probatu du. Baita gure aurrean ere: pilota hartu, piezaren gai-

nean botea eman eskua luzatu eta zast! azken mementoan heldu egin dio, hainbat bisitari handik pilotakada buruan hartuta irteteko beldurrez zegoenean. "*Orain arte behintzat ongi atera zait*" dio eskultoreak. Presentazio osoa atera zaio ondo, bisitariak txalo egin baitute amaieran. "*Artisten artean gaizki ikusia dago egileak berak erakusketa gidatzea. Artelanez esplikaziorik ez dutela behar diote. Baina gero inor ez da kexu euren erakusketetan bisitaldi gidatuak antolatzen direnean. Eta zeinek azalduko du bere lana artistak berak baino hobeto?*".

Igande honetan amaitzen da erakusketa hau Donostian ikusteko aukera. Baina erakusketa ibiltaria izango da seguruenik, oraindik tokiak eta datak zehaztu gabe badaude ere. Egitasmo irekia da gainera eta tokian tokiko elementuak erantsi dakizkiokela adierazi digute, bertako pilota tradizioaz jardungo duen hitzaldia esaterako. Donostian ere horrelakorik izan da: Edorta Kortadik abuztuaren 23an "Pilota-Jokoa XX. mendeko euskal artegintzan" hitzaldia eskaini zuen eta Xabier Euzkitzek "Pilota bertsoan" gaiaren inguruan jardun zuen irailaren 4an. Erakusketa hau Euskal Herritik kanpo ere eramateko asmoa dute beti ere, "*irekia eta eraginkorra*" izateko bokazio horri helduz.

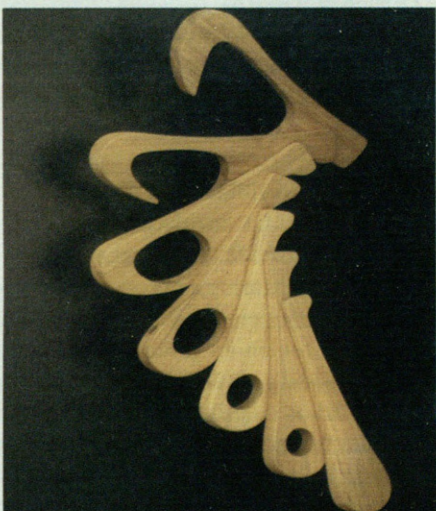
Bitartean Anton Mendizabalek lanean jarraituko du. Pilotaren kapituluari amaiera eman eta egitasmo berri bati heltzeko asmoa du. Gai berria: musika. Dagoeneko pieza bat egin du, San Bizente elizan ikusgai dagoena ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

"PILOTAZ". JUANXO EGANA

■ "Eskua" (2001). Pilotarako tresnetako bat da.

"PILOTAZ". JUANXO EGANA

■ "Pala" (2000). Pilota jo bitarteko sekuentzia adierazten du.

Ale hartan, Gurutz Ansolak Municheko Olinpiar Jokoetan Irail Beltza talde armatu palestinarrek eginiko ekintza zuen hizpide.

Irail Beltza talde palestinarren zergatiak

■ Irail Beltza talde armatuak 18 hildako utzi zituen 1972an Munichen.

Israelek eta Jordaniako monarkia hatxemitak, elkar harturik, 1970eko irailean palestinarrek Jordanian zeukaten erresistentzia guztia suntsitu zutenean, gehienez ere gupida erakutsi zuen Mendebaldeak -Mendebaldeko zenbaitek- Palestinako herriak orduan izan zituen hildako, espetxeratutako eta erbestera bidalitakoen aurrean. Bestelakorik gertatu zen, ordea, 1972an, Irail Beltza talde armatu palestinarrek Municheko Olinpiar Jokoetan aurrera eramano ekinzarekin. Eta gai horri eskaini zizkion ZERUKO ARGIAk bere 498. zenbakiko editoriala, Mikel Ugaldere lana (ikus Hemeroteka) eta "Munich-ko gertaera" zeritzon Gurutz Ansolaren gogoeta.

EZINEZKOA ISILIK EGOTEA

"Ez da erraza nazioarteko beste gertaera batez idaztea -zioen azken honek-, hemezortzi hilen gorputzak oraindik ehorteke daudelarik. Ez da, haatik, are errazago Munich-en gertatu den hilketaz zerbait zuzenik idaztea. Halere isilik egotea ezinezkoa delarik, zilegi bekit zenbait gogoeta, gertaera triste honetaz, hemen azaltzea".

Gurutz Ansolaren iritziz, harritzekoa zen gertatua, hain zuzen ere, harrigarria ez zelako gertakizuna. Eta paradoja hori

azaltzeko, Irail Beltzak ekintza bere gain hartzeko barreiatu zuen mezuaz baliatzen zen: "Olinpiadako joku-zelaian han altxatzen da, munduko erresuma gehienekin batera, Israel erresumaren ikurrina. Ikurrin hau laidogarri da Palestinako arabe abertzaleentzat. Mundu guziaren aurrean, mundu guziko begien aurrean, han agertuko ziren israeldar atletak, behar bada han agertuko zen 'ikurrin madarikatua', izanik behar ez lukeen Estatu gorrotatuaren ikurrina, munduko beste Estatu ofizialen ikurrinekin batera eta parean. Agian, erresuma horren Eresia bera ere altxatuko zen Munich-ko joku-zelaian, eta haren doñua entzutean ez Munich-en bakarrik, baizik baita munduko bazter guzietan ere halako errespeto

Joxe Migel Barandiaranekin

Aurtengo

udako lanen

berri

ematen digu

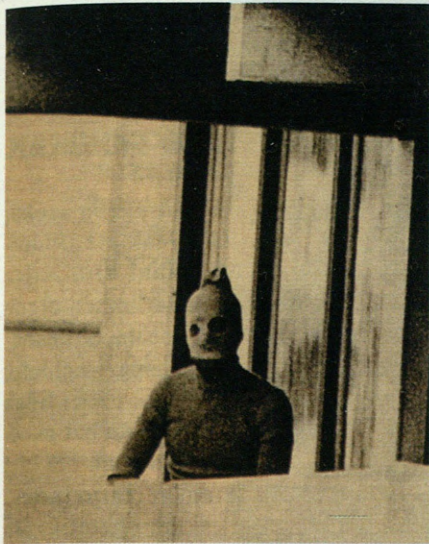
batez entzun egingo zen Israel-Estadua-
ren sinboloa eta, bidenabar, erresuma
honi eman egingo zitzaion munduaren
omena eta errespetoa. Garaipen hori,
Israel-entzat, kirol garaipena ez ezik,
politikazko garaipen eta irabazpen balio-
tsua ere izango zen".

Eta Irail Beltzak "laido hori eta bide-
gabekeria hori ez zezakeen inolaz ere
jasan". Zergatik? Hona hemen Gurutz
Ansolak palestinar taldearen aldarrikape-
netik ondorioztatu zituen arrazoiak:
"Olinpiadako 'pake giro eta anaitasunez-
ko festan', Palestina-ko askatasun gerra-
tea ahantz arazi nahi dute; Munich-en
israeldarrak sariz ornitzen diren bizkitar-
tean, han daude presondegieta zokora-
tuak eta atormentatuak 'Irail Beltz'eko
anaiak eta gudariak. Laido hori eraman
eta jasan ezinezkoa zelako, eman dute

■ "Ni ez naiz gerraren zale..."

Mikel Ugalde, 1972-IX-17

Munich, hilketak, jendearen haserre, Xenpelarren bertsoa. (...) Munichen hildakoak errurik gabeak omen, eta kulparik gabekoen odolak sumindu eta nahigabetu gaitu. (...) Egunero, Vietnamen bere bizia galdu duten horiek errudunak ote? Eta horren kontura harmagintzan aberasten direnak? Demokraziaren izenean egin ohi diren bidegabekeriak? Palestinoak beren lurraldetik at bizi beharra? Egunero ordu luzetan lantegietan, inbersiorik ez egiteagatik kondizio txarretan lanean ari diren langileak, emeki-emeki bizia galtzen diharduten langileek, herri zapalduetako aberkideak errudunak ote? Errurik gabe espetxean aurkitzen diren horietaz nor oroitzen da? (...) ●

- 'Irail Beltz'aren ageriak dioenez Munich-ko kolpea. Areago, Israel-en Munich-ko agerpena, laido eta bidegabekeria munduko herri guzientzat omen da. Izan ere, 'Israel-Estadua USAren zerbitzari eta inperialismoaren morroi eraile baino' ez omen da, eta hau -Israel-Estaduaren izatea, alegia-, ez omen dute inolaz ere ametituko ez jasango, munduko herri pakezaleek. Olinpiadako 'pake giro anaitasunezkoak' hain zuzen, lozorroan ezarri nahi ukan ditu munduko pakezale egiazkoak eta inperialismoaren joku maltzur hori deuseztatzeko, 'Irail Beltz' indar taldeak eman egin behar izan du, Munich-en eman duen Kolpe ikaragarria".

■ EZUSTEKO GUTXI

Horraio, apika laburturik, Palestina-ko talde armatuak plazaratu zuen bere gain hartzearen mamia. Eta zer zioen Gurutz Ansolak hartaz? Bada, hauxe: "Egia esan, ez gara batere sutan jarri

Munichen dauzka munduak begiak. An daude lurralde bakoitzeko kirolaririk onenak. (...) Baina Municheko Olinpiada odolez gorritua izan da. Begiak itxiarazi, kopeta zimur arazi eta bihotza nahigabe arazi du Munichek oraingoan. Zerbait iluna eta garratza gertatu da Olinpiada eta munduarentzat. Emezortzi eriotzen lotsa jasan dugu. A! O! U! Ez dago eskubiderik! Ez du izenik! Onelako denak garbitu eta kito! Arabe maltzur eta zerri oiek! Alemaniako polizia asto eta tonto ori! Onelatsuko lantuek entzun ditugu aste ontan. Eta ez da berriketa! Emezortzi eriotza, etxeok sartu gabe! (...) Baina Municheko gertaerak beste galdera bat egin arazi behar liguke. Inork gutxik egiten

ageri hau irakurtzean. Ez dakit, izan ere, tutik balio ote duen gaurregun haserretzeak eta sutan jartzeak. Ez zaigu harrigarri gertatu, palestinar abertzaleek Munich-en egin dutena. Kontuan eduki behar da, gaurregun palestinar abertzaleek gudua Israeli 'kanpotik' bakarrik egin diezaioketela. Jordaniak eta Egiptok beren lurretatik aienatu dituzenez gero, Sirian eta Libanon bildu dira palestinar abertzaleok. Erresuma lagun hauetan bide dauzkate beren baseak. Baina, base horietatik ezin dute gudurik Israel barrera eraman. Ezinbestean, beraz, 'izuketa bidea' hartu dute gudu-molde soiltzat Palestina Askatuaren gudariak.

'Desesperados' batzuen jokabidea omen da 'Irail Beltz'aren bortxabide hau.

■ Fruituetatik arbola

Editoriala, 1972-IX-17

duen galdera: zergatik? (...) Indarkeria, indarkeriatik dator. Sagarra, sagarretik bezala eta mahatsa, mahatsetik bezala. "Fruituetatik ezagutuko duzue arbola" Indarkeriazko fruituak ugaltzen ari badira, indarkeriazko arbola indartsu eta ugari dagoela esan nahi du. Galda dezagun, galda. Zergatik iltzen dira orrenbeste goseak? Ez al dira iltzen batzuk ondasunak gordetzen dituztelako? Zergatik irauten du gerrak, an eta emen, hainbeste jende garbituz? Zergatik orrenbeste diktadura bazterretan? Zergatik hainbeste agintari, agintea indarrez lapurtuak? Zergatik hainbeste gizon baztertu, isil arazi eta giltzaperratu? Zergatik hainbeste desberdintasun eta bidegabekeria? Zergatik hainbeste erri txiki zapalduak? (...) ●

Gezurra badirudi ere, guretzat bakarrik, hots -kanpotik begiratzen diegunentzat-, agertzen zaizkigu 'gogogaldu' bait lira. Hau da, kanpotik begiratzuz, indarrak objetiboki neurtuz, argi eta garbi ageri da palestinar abertzaleen ahuleria eta bakar-dadea. Horrela, egoera honetan bortxabide edo izuketa bidea aukeratzea galbidea iruditzen zaigu eta palestinar arabe herriarentzat eta honen askatasunarentzat".

Nolanahi ere, txanpon orok dauzka bi aurpegi, eta egia borobil gehientsuenak ere bai, sarri. Eta horixe nabarmendu nahi zuen Gurutz Ansolak: "Baina, ez dugu beste aldea ahanzi behar. Palestinar gudariok (...) ez dira Palestina Askatuaren alde ari soilik. Ez. Israel-en aurka ari dira eta, honen bitartez, USA- Inperialismoaren aurka munduko parte honetan, hots, Mediterraneoko bazter horretan. Ideologia honek, alde subjektibo honek, kentzen die 'Irail Beltz'ekoei nahiz beste munduko 'izuketalar' guziei 'desesperados' batzuen kontzientzia. Gaurregungo kondizioetan, abertzale horien bortxazko gudaketa, lehen mailan, inperialismoaren aurkako borroka unibertsala bilakatzen da, eta bigarren mailan, luzarora eta borroka partikular bezala gelditzen da abertzaletasun eta askatasun borroka eta gudua" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Nere bordatxotik

Basarri, 1972-IX-17

Gezurraren indarrak kalte audiak egin ditzake. Gizonak duen onena ta txarrena mingaña dala, idatzi zuen Anacarsis'ek. Ingles esaera zar batek dioenez, emakumeen ezpata mingaña da, ta egundo etzaie erdoitzen. Bertso-sailik izan ote da iñoiz "Markesaren Alabari" Iturrinok moldatutakoa baiño ezagunagorik? Aiek ikasi bear etzituen euskaldunik etzan orain irurogei urte. Ikasi ta kantatu, noiznai ta nunai. Gaur berriro modan daudela esan bear. (...) Erdel itzez josiak zeudela, esaten genduen gure gazte denboran. Ezin uka bear baiño gehiago dutela ortatik, baiña garaian garaiko fruituak izaten dira. Au eztegu aaztu bear. Ta... galderatxo bat: Gaur aña erdel itz egundo ikusi al da euskal idazkietan (eskritoetan)? (...) ●

A S T E K O L I B U R U A

KONTAKIZUNEZ IRUDIKATUTAKO POEMAK

**TAXI BAT
HAMLETENTZAT**
Aritz Gorrotxategi
HIRIA
90 orrialde
8,75 euro

Poesia, uniformizazioaren aurkako arma bat izan daitekeelakoan dago Aritz Gorrotxategi Mujika idazle gaztea, "Taxi bat Hamletentzat" poema bildumaren egilea. Eta gogoeta hori abiapuntutzat harturik proposatzen dio irakurleari liburuan agertzen den poema-bidaia, Bagdad inguruetan hasitako kontakizun batekin ekin eta beti ekialderantz darman bidaia hori. Bederatzi gel-diune edo ataletan banaturik dago: Secherezade auzoa, Itsuen hiria, Jazz pusketa galduen etorbidea, Babelgo dorrea eta inguruak, Basamortuko hobi izoztuak, Argizarizko museoa,

Ekialdeko herensugeen azoka, Itsuen portu erreka eta Underground. Nolanahi ere, Aritz Gorrotxategi aurkezten digun ibilaldia ez da lineala, ez denbora aldetik, ezta espazio aldetik ere. Garai eta leku ezberdinak biltzen ditu, "Mila eta bat gaue-tako" giroko istorioak eta hiri modernoetan gertaturikoak. Erromako esklabo batetik, On kixoteraino. Duela bostehun urte espainiarrak hil zuten azteka, eta Berlingo parke txiki batean abesten ari zen emakume ederra. Poemekin zigarroak liatzen zituen Pertsiaiko gizona eta Hamletek komunikaziorako zeuzkan zailtasunak...

▼ Egileari Galdezka

"Poema ez da igarkizun bat, izeberg bat baizik"

Aritz Gorrotxategi Mujika

■ Azalduko al zeniguke zer den "Taxi bat Hamletentzat"?

Harkaitz Canok egindako hitzaurrean adierazten den bezala, liburua, alde batetik bestera etzaten den tren moduko bat da: errealitate fikziora eta, alderantziz, fikziotik errealitatera. Leihotik ikus daitezkeen irudiak, istorioak dira batik bat.

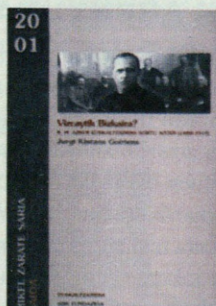
■ Zer ezkututzen da istorio horien atzean?

Sentimenduak edo ideiak. Boterea, bakardadea, komunikazio eza, txirotasuna... Esango nuke, lan honetan, modu mitiko eta, batzuetan, ia mistiko batez baliatuz, hiri handien eta globalizazioaren efektuak azaleratzen saiatu naizela. Hala ere, ironia eta surrealismo puntuak mantentzea ezinbestekoa da gizaki izatearen kondena hobeto eramateko.

■ Nortzuk dira zure poemen protagonistak?

Sarritan, galtzaileen ahotsak entzungo ditugu, hauek baitira memoria zutik iraunarazten dutenak. Baina ahots horiek anitzak dira, kalifa bat ere galtzailea izan daitekeelako. Inor ez dago salbu. Figura edo elementuak azpimarratzekotan, bi aipatuko nituzke: itsuaren figura eta irudimena. Itsua, esentziaren ideiarekin lotua dagoelako. Begiekin ikusten ez dutenez, munduaren ulermen zabalago bat dute, beste zentzumenak erabiltzen dituztelako. Eta horixe da hiriko bizitzak eta globalizazioak gaitzesten dutena, eszeptikoaren figura, ikusten duguna bakarrik sinestea nahiko luketelako, hau da, ikustera ematen digutena baizik ez. Liburuan, fede itsuaren aurkako aldarrikapena dago. Era berean, poema bilduma honen helburuetako bat, munduaren gorabeherak irudimenaren bidez lantzea izan da. Erantzun asko egon daitezke, poema ez baita igarkizun bat, izeberg bat baizik.

LIBURUAK

**VIZCAYTIK
BIZKAIRA?**Jurgi Kintana
GoirienaEUSKALTZAINDIA/
BBK FUNDAZIOA180 orrialde
8,33 euro**MIKEL ZARATE SARIA IRABAZITAKO SAIOA**

Euskaltzaindiak eta BBK-k antolatzen duten Mikel Zarate saria, iazkoan, irabazi zuen saio honen izenburu zehatza “Vizcaytik Bizkaira? R. M. Azkue Euskaltzaindia sortu aitzin (1888-1919)” da. Jurgi Kintana Goiriena dugu Azkue, aipatutako epealdian, euskal kulturaren munduan kokatzen duen saiakera honen egilea. Iturri nagusi gisa, Azkue beraren gutun pertsonalak erabili ditu, Euskaltzaindian gordeta dauden bost mila eskutitz baino gehiago. Lana sei ataletan banaturik dago. Lehenak, Azkueren gaztarora garamatza. Bigarrenak, Azkue Bilboko euskara katedran kokatzen du. Hirugarrenak, Azkue Europan zehar. Laugarrenak, Bilbora itzuli zenekoa aztertzen du, Euskaltzaindiaren sorrera arte. Azkenik, Jurgi Kintanaren ondorioak eta iturriak.

**ROKE IZENEKO
KOMUNA**Antton Dueso
AIZKORRI68 orrialde
5 euro**ZORTZI URTETIK AURRERAKOENTZAT**

Antton Duesok idatzitako istorio hunkigarri honen protagonista, bederatzi Aurtoko mutiko bat dugu. Uda gainean, dena da festa hirian, baina mutiko horrek ezingo du gozatu. Bere gurasoak banantzekotan dabiltzanez, aitonaren baserrira bidali dute, eta hainbeste maite duen gizon gizarajo hori gauzak leuntzen saiatzen bada ere, han dago mutikoa, triste ez denean zeharo asperturik.... harik eta lagun berezi samar bat egitea lortzen duen arte: Roke, aitonaren base-riaren atzealdean topatzen duen komunontzi hizlaria! Geroztik dena hobeto eramateko moduan izango da Nikolas, nahiz aitona gaixotuko zaion eta honen heriotzari ere aurre egin beharko dion.

**BERBETEARI
GATZA ETA
PIPERRA**Batzuen artean
BUSTURIALDEKO
HIZKUNTZ
NORMALKUNTZA

79 orrialde

EUSKARAK ERE BADITUEN HITZ GORDINAK

Busturialdeko Hizkuntz Normalkuntzak kaleratutako “Berbeteari gatzeta eta piperra” liburuan, euskaraz ere esaten diren birao eta hitz gordin horietatik asko daude bildurik, argi azalduak eta hiru ataletan eskainiak -batuan, eskualdeko ahoskeran eta irainaren gaineko azalpenarekin- eta Mikel Egiak eginiko marrazki adierazgarri hornituak. Izan ere, hizkuntza bizi orotan dago horrelakorik, eta Busturialdeko jendeak egin duena, Asisko Urmenetak hitzau- rrean azaltzen duenez, iraganeko ikerlariak utzi ziguten hutsune nabarmen bat betetzeko ahalegina izan da, nahiz hauek ez dioten iraganari begiratu behar izan irain bilketa eder hau gauzatzeko: orainari behatu eta horrela geroa bermatu bai- tiote hizkuntzari, euskara erakargarria, sortzailea eta indartsua agertuz.

Zure gorputzak 8 orduko atseden behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

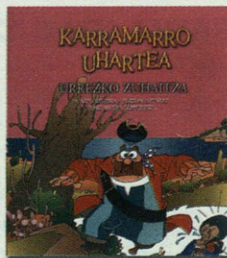
Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantiarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko gureku zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko – **MultiOpticas** – profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Herroni, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

KARRAMARRO UHARTEA: URREZKO ZUHAITZA

Inazio Mujika /
Joxean Muñoz, Jose
Angel Lopetegi
TTARTTALO
32 orrialde
4,15 euro

KAINGO PIRATEN ABENTURA BERRIA

Karramarro Uharteko piratek abentura berri bati ekiten diote Inazio Mujika eta Joxean Muñozek asmatu eta Jose Angel Lopetegik marraztutako "Urrezko zuhaitza" deitu ipuin politean. Oraingoan, Uhet Uhartera doaz, entzuna dutelako han badela urrezko zuhaitz handi bat, belar fineko belardiak eta esnezko erreka ederra dituen haranean. Zoritxarrez, Kaingo piratek ez dute gauza zoragarri horien aztarnarik ere aurkitu, Walkertar Walkerren itsasontzi beltza gerturatu zaienean. Pirata maltzur horrek tratu bat egitea proposatzen dio Dimitri kapitainari. Ezpata-jokoan arituko dira biak, eta Dimitrik irabazten badu, Kain berreskuratuko dute eta alde egin ahal izango dute. Baina Walker baldin bada irabazlea, azaldu egin beharko diote non dagoen urrezko zuhaitza.

BAT, SOZIOLINGUISTI- KA ALDIZKARIA

Batzuen artean
EUSKAL
SOZIOLINGUISTA
INSTITUTUA
SORTZEN
154 orrialde
6,25 euro

HIZKUNTZA ERREPERTORIOA ETA BESTE

Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzenen "Bat, Soziolinguistika aldizkaria"ren 42. zenbakian, Kike Amonarriz, Juan Luis Goikoetxea eta Ibon Sarasolari eginiko elkarrizketak agertzen dira, hizkuntza normalkuntza eta hizkuntza errepertorioa dituztelarik hizpide, Emili Boix, F. Xavier Vila, Imanol Esnaola, Mikel Zalbide, Inma Muñoz Barredo, Iñaki Eizmendi, Iñaki Gaminde eta Kepa Kortaren lanek osatutako dosierriak bezalaxe. Horrez gain, Jose Inazio Ansorenaren "Hau ez da antzinako euskaldunen manual debotio-nezkoa", Itxaro Bordaren "Errepertorioaren bilakaeraz", Jose Anjel Irigarayren "Hizkuntza Errepertorioaz" eta Antton Kazaboneren "Gure gaztetxoek hizkuntza errepertorioa" ere aurki daitezke bertan.

EL MUNDO DE LOS PIRINEOS

Batzuen artean
SUA
130 orrialde
5 euro

LESAKAKO ALTZAIRUZKO BASOA

Suak plazaratzen duen "El mundo de los Pirineos" aldizkariaren azkenengo zenbakian, ohi bezala argazki ederrez horniturik, Lesakako altzairuzko basoaren inguruko lan bat aurki daiteke, hau da, herri nafar horretan dagoen Laminaciones deitu enpresari buruzkoa. Horrez gain, Hondarribia eta Iratiko trenbideak ere hartu dituzte gaitzat. Bestelakoan, Ordesako parkean egun zer aurki genezakeen, eta hemendik 50 urtera nolakoa izan daitekeen igartzeko Joaquín Araújo egin duen ahalegina; arte erromanikoa ulertzeko gakoak, Aigüestorteseko aterpeen zeharkaldia, ehizari buruzko lan bat, ijitoen kulturak "Pirineos Sur" deitu nazioarteko jaialdian izan duen agerpena, Pirinioetako lakuetan detektatu duten kutsadura eta beste gai interesgarri asko.

DISKOA

**25 URTE, 25
AMETS**
Batzuen artean
BILBOKO
KONPARTSAK
15 kanta

BILBO ETA BILBOTARREI, MAITASUNEZ

Bilboko Aste Nagusiaren 25. Burrenrena dela-eta, era berezian ospatu nahi izan dute gertaera gogoangarri hori Bilboko Konpartsek: "25 urte, 25 amets" deitu CDan era guztietako musika eta abestiak egiten dituen jendeari Bilbo, bilbotarrei eta beren festa nagusiari kantatzeko aukera eskainiz. Eta hara non bildu dituzten Bilboko Gaiteroak, Bilboko Udal Banda, Los cinco bilbainos,

Sama Siku fanfarrea, bertsolariak, Mikel Urdangarin, Oskorri, El consorcio, Txuma Murugarren eta Rafa Rueda, Los piratas del Nervión (Doctor Deseoko Francis Díez, Platero y Tú eta Extremoduroko Robe Iniestak osatua), La Otxoa, Fermin Muguruza, MCD, Sagarroi eta Kepa Junkera bezalako musikari eta kantari ezberdinak, "Badator Marijaia" eta beste 14 kanta grabatzeko.

GETXO, irailak 13-15
Kontzertuak

Hamabost urtetik hona irailero egin ohi den legez, aurten ere habaneren eta itsas kanten Jaialdia izango da Getxon. Eskainiko diren emanaldien artean, Portugaleteko Santa Maria abesbatzarena, Kataluniako Duet-ena eta Bilboko Los Chimberos-ena aipa daitezke.

20:30

Geltokiko plaza (Areeta)

ONDARROA, irailak 12
Kantaldia

Ondarroako Kafe Antzokian kantuan egiteko saio irekia antolatuta dute. Bertan bai gaurko eta baita lehengo piezak ere berreskuratuko dituzte, eta horretarako Anje Duhalderen laguntza izango dute parte hartzaileek.

20:00

Kafe Antzokia

DONOSTIA, irailak 12
Kale antzerkia

"Antzerkia kalean 2002" egitarauaren barnean dago sartuta Pikor taldearen "K.O." antzezlanak. Nahi duenak bere boxeolari trebeziak erakutsi ahal izango ditu "El Gallo de Panamá" txapelaren kontra.

18:00

Altzako jolastokiak

ORERETA, irailaren 17a arte
Ikastaroa

Oarsoaldeko euskara batzordeak aisialdi eta euskara elkarteetarako begirale eta dinamizatzaile ikastaroa antolatuta du bosgarren urtez. Ikastaroa gaintitzen dutenek Eusko Jaurlaritzak emandako Begirale Titulu Homologatua jasoko dute.

Oarsoaldearen bulegoa

BARAKALDO, irailak 14
Kontzertuak

Oteka TX taldearen txalaparta hotsek Barakaldoko kaskoa hartuko dute. Belarriak gozatzeko parada izango da dudarik gabe.

22:00

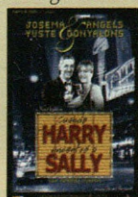
Herriko plaza

BILBO, irailak 15
Antzerkia

Irailaren 4tik 15era bitartean, "Cuando Harry encontró a Sally" antzezlanak egongo da ikusgai Arriaga antzokian. Harryk eta Sallyk ez dute elkar ezagutzen, baina New Yorkera elkarrekin bidaiatuko dute. Argintura eta desbentura batzuen ostean, lagun bihurtzen dira... Posible al da gizakia eta emakume baten arteko adiskidetasuna?

19:30 eta 22:30

Arriaga antzokia

EIBAR, urriaren 13a arte
Beka deialdia

Eibarko Udalak, UEUren laguntzarekin, euskarazko ikerketa sustatzeko eta Juan San Martin eibartar euskalari eta ikertzailea omentzeko, honen izena duen ikerketa bekarako deia egin du.

Eibarko Udalak

Juan San Martin
beka 2002

TOLOSA, irailak 9-27
Kultur tailerrak

Irailaren 9an zabalduko da ikasturte osorako iraupena duten tailerretako matrikulazio epea. Pintura, zeramika, egur lantzea, baleta, dantza garaikidea, antzerkia eta beste hainbat tailerretan parte hartzeko aukera izango da.

Kultur etxea

IRUÑEA, irailaren 29a arte
Erakusketa

Irufeko Udalak antolatuta du "Utiles cotidianos" izeneko erakusketa. Bertan, egunerokotasunean erabiltzen ditugun ohiko tresnak daude ikusgai, hala nola: aulkiak, txapelak, edalontziak, katiluak, pitxarrak...

Zapateria aretoa

BILBO, urriaren 13a arte
Erakusketa

Verner Pantón diseinatzailearen lanak egongo dira ikusgai Rekalde Aretoan antolatutako erakusketan. 50 eta 70eko hamarkaden bitartean egindako 125etik gora altzari, lanpara, oihala... ikusteko aitzakia paregabea.

Rekalde aretoa

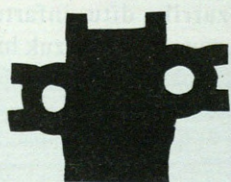

Agendarako deialdiak hogeai egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Udazkena gainean dugu, zuhaitzen urtaro ederra. Parisen dauden 178.000 zuhaitzei erreparatuko diegu aste honetan. Zein ote da zaharrena? Eta handiena?

PARISERAT

Konturatzerako udazkena gainean dugu eta zuhaitzek berriro ere kafkiarrak izan daitezkeela erakutsiko digute. Lainoen aldamio soilak bihurtu aurretik, egun gutxi batzuek behinik ortzadarra beraiena izango da. Parisa bueltaxka bat egiteko aitzaki paregabea. Boulogne eta Vicennesko 5.520 golde basoetakoak alde batera utzita, 178.000 zuhaitz bizi dira Parisen: 92.000 kaleetan, 35.000 parke eta lorategietan, 34.000 hilerrietan, 6.000 ikastetxeetan, 3.000 kirol guneeetan, eta abar... Hauen artean Eiffelen burdinatarrak adinako aipamena merezi dutenak badira, hona batzuk: René-Viviani enparantzako sasi-arkazia, Parisen ezagutzen

den zuhaitzik zaharrena, *Robinia pseudo-acacia* izena eman zion Robin botanikak

riak 1.601ean landatua; Boulogneko basoko Pré-Catelango 1.872an landatutako sekua erraldoia (6,55 m-ko gerri buelta) eta 1.782an jarritako pago gorri zaharren eta potoloena (5,75m-ko gerria); baso bereko Grande Cascadeko Libanoko zedroa, bere 4,42m-ko bueltako enborrarekin hiriko handiena dena; Vicennesko basoko platano itzela, 7,35m-ko gerria; Léopold-Achille enparantzako 12 m-raino luzatutako muxikondo izugarria; Sanint-Gervais enparantzako zumar ezaguna, zeinaren azpian biltzen omen ziren Erdi Aroan inguruko biztanleak. Hiriburu erromantikoa hauen peak bai txokoak... ●

◆ **JAKOBA ERREKONDO**
mandio@zerain.com

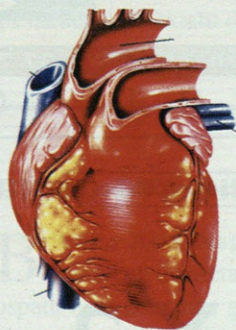
O S A S U N A

Lehendik ere bagenekien bihotzeko zelulak ugaltu egiten direla atake bat izan eta gero, orain bihotza bere ehunak birsortzeko gai dela argitaratu dute ikerketa lan batzuek.

INFARTUA JASAN ETA GERO ZER?

Iazko urte bukaeran eta aurtengo aurreneko hilabeteetan argitaratutako ikerketa lan batzuek diotenez, bihotza gai izango litzateke bere ehunak birsortu edo "erregeneratzeko". Hori egia balitz, eta ikerketa horietan diotena frogatu eta eguneroko praktika medikora ekarriko balitz, infartuak bihotzeko muskuluari eragiten dizkion kalteak atzeraezinak ez direla esan ahal izango genuke.

Ikerketa desberdinetan frogatu ahal izan den bezala, bihotzeko zelulak ugaltu egiten dira atake baten ondotik (eta infartua atake bat da, inolako zalantzarik gabe). Baina horren ondotik ikusi denez, bihotz transplanteen kasuetan, pazientearen zelula primitibo batzuk desplazatu

egiten dira, lekuz aldatuz, eta kanpotik hartutako organo berrian (transplantatutako bihotzean zehazkiago esateko) ehunak eta kapilarrak sortzen hasten dira. Hori, harrigarria badirudi ere, baieztatua geratu zen ikertzaileek ikusi zutenean

emakumezkoen bihotzak jasotako gizonetazkoen zelula maskulinoak aurkitu zituztela, jatorriz emakumezkoenak ziren bihotzetan.

Bestetik, Valentziako Ospitale Orokorrean diharduten kirurgialari kardiakoen talde batek laborategian kultibatutako zelula amak ezarriko ditu, infartuak eduki ondoren zona jakin batzuk hilak dituzten giza bihotzetan, erasandako bihotz zati horiek erregeneratzeko asmoarekin. Horrela, bi urtez esperimentazio-ko animalietan egindako saioak gizakiekin aplikatuko dira. Eta, itxuraz, ez da egongo inolako erretxazo edo errefusik, gorputzak bereak bezala onartzen baititu zelula ama horiek ●

◆ **JABIER AGIRRE**

Sagrario Aleman

Etxaleku, iheslarien txokoa

Gaur Etxalekurako konbita duzue. Non den Imozko herri hau? Begira ezazu Euskal Herriko mapan Iruñetik Donostiara bidean, Irurtzun eta Lekunberri artean, Latasa, -autobidetik Latasa-Urritza irteeran atera behar da- hor sartu, eta bost kilometro bidea egin ondoren Etxalekun zaudete.

Konbita, ihesi dabilen guzientzat. Zertatik ihesi? Auto, zarata, eta presatik ihesi. Toki egokia duzue Etxaleku aldea. Hiri handietatik ihesi? Ezin egokia-goa. Jendartetik? Ez da toki makala Etxaleku. Ez horixe!

■ Etxe gehienak zurixkak dira Etxalekun (bi argazkiak). Oihana berriz, urtaroen arabera kolorez janzten da.

■ Iruztun, Ergatik ikusita.

■ Erga mendira bidean.

■ Etxalekura.

■ Erasotik abiatu gara gu Erga mendira. Argazkian tontorrean kokatutako buzoia ageri da.

■ Trinitate ermita.

■ Adi, txoriak entzuteko.

Inguruan jendea behar baduzue; ostatu, zinema eta horrelako zerbitzu eta ikuskizunik gabe bizitzen ez badakizue; asfaltoaren behar gorria baldin baduzue edota, autoaren zarata eta kutsadura maite badituzue ordea, ez hurbildu. Eta ez, autorik ez delako -baina guzien matrikulak buruz dakienik ba omen da- edo zaratarik ez delako.

Hemen ere zaratak eta soinuak aditzen dira han-hemenka: zerra-motorra, autoa, iturriko ura, Jexusen irratia, ezkilak arrosario edo mezetara deika, zakur edo txoriena ere bai, haurrena ez hain errax, ardi edo behiena maizago, trakto-rearena noiznahi, okinaren tutua egunero, saltzaileena astean hirutan, igandetan jota eta kanta, denak airean jartzen gaituen gasteiztarra izozki saltzen,...

Zarata ez ezik usaina

ere "aditzen" dugu alderdi honetan, lur bustiarena, orbelarena, belar berriarena edo lehorrena -urtaroek agintzen- urrin guziak ez dira onak eta zenbaitzuetan, silo eta ongarriarenak nagusitzen dira.

Gu, Erasotik abiatu gara Erga mendira. Zarranzko karretera hartu eta berehala lehenengo bidea eskuinetara. Bide horretan borda polit bat ikusiko duzue, dena zarpaildu eta txabiskez inguratua, bidean astigarrak eta urritzak alde batean, bestean sahatsak eta pagoak.

Etxe gehienak zurixkak dira, oihana berriz, berdea udaberrian, udazkenean hori-gorritza edo urdin-beltza neguan eta soro eta larretan izotz, eguzki edo eurien menpe zuri, gorri eta berde.

Nola etorri? Bake santuaren bila eto-

■ Aldapa gogortxo igo eta hor da Trinitate ermita.

■ Etxalekura.

■ Jan eta lo

Lo egiteko landetxeak:

Etxaleku, Eraso, Goldaratz eta Oskotzen aurkituko dituzu.

Jateko:

Goldaratz eta Latasan eta asteburuetan soilik Etxalekun ●

gaitasuna.

rri bazarete hobe autorik ekartzen ez baduzue; oinez, zaldiz, edo bizikletaz etortzea baduzue, beti ere, egun bakarerrako eta apartetik heldu ez bazarete. Hegazkinez, itsasontziz bezalaxe ezinezkoa, trenez ere antzera. Izurdiagara eta gero...?

Autobusa duzue hoberena. Baiona eta Donostia aldekoek Donostian Roncalesa hartu -ez da Erronkarira joaten dena Iruñea-Donostia ibilbidea egiten duena baizik- Tuter a edo Iruñea aldekoak hiriburu zaharretik ateratzen diren Roncalesa, Mugioarra, edo Leizaran. Bai batzuek, bai besteek Latasan jaitsi behar duzue. Bilbo edo Gasteiz aldetik datorrenak berriz, Gasteizen hartu autobusa Alsa edo Burundesa eta Irurtzunen jaitsi. Eta erne ibili! asko zuzenekoak baitira eta Iruñera eramanen baitzaituztete. Hor beste autobus bat hartu beharko duzue eta... eguna ilundua eta zuek bide erdian galduta, eguna autobusetik autobusera emanik. Egun bakarrerako zen bidaia? Garraio publikoa herrietara etortzeko ez dago batere ongi gero!

Nola edo hala iritsi bazarete Irurtzuna karretera zaharretik -autorik ez da ibiltzen- hamar kilometro

duzue helmugara. Bide alternatiborik ere baduzue Erga mendian barna.

Zenbait egunetarako asmoz etorri bazarete, egun baterako txangoa genuke Erga. Irurtzunen utzi ditugun horiek, hor galdetu karrikan dabilen edozeini eta atsegin handiz erakutsiko dizue bidea. Nolanahiko gisan ermitara begiratu -galtzerik ez dago, sarrixeago aipatuko dudan Erasoko bidea baino eguzkitsuago, harriztuago eta aldapatsuago da Irurtzangoa. Hemengoan laharak, ipuruak, otea, elorria, patxarana, artea eta ametzak dituzue batez ere. Norako duzue presa? Egizue bidea mantso, landaredia ez ezik saiak ere begiratu -ondo-ondotik pasatzen baitira -behi erdi berriei jokatzeko zitzaiela aditu zen orain urte batzuk, baina inoiz ez dut entzun pertsonari jokatzeko zaionik-; txorietan erreparatu -idazten ari naizen hau ezjakin hutsa izaki eta zozoa eta

Goitin dagoen ermita, hemen, Malaunen, egin beharra omen zen. Garai batean hemen hasi omen ziren hormak eraikitzen, baina egunez egindako lana gauez desagertzen omen zen eta hurrengo egunean berritatik hasi behar!

an agertuko zaizue. Goitira iristean Aizkorbe, bere bost etxerekin azpian ikusiko duzue, hortxe diren pagoen artetik. Aizkorbe haitz gorritik ateratako marmola erabili omen zuten Iruñeko Foru Monumentuko pilare zenbait egiteko.

Gu, Erasotik abiatu gara Erga mendira. Zarranzko karretera hartu eta berehala lehenengo bidea eskuinetara. Bide horretan

borda polit bat ikusiko duzue, dena zarpaildu eta txabiskez inguratua, bidean astigarrek eta urritzak alde batean, bestean sahatsak eta pagoak.

Alferrontziak autoz etorri daitezke bide honetan barna guk trinitate eguneko erromerian egiten

dugun bezala. Pago eta haritzak nagusi. Erne! Bi bide elkarren ondoran eskuinetara, lehena harri txintxarrezkoa, bigarrena lurrezkoa, aldapa koxkor bat, bigarren honetatik jo behar dugu. Eskuineko aldean pago gaitza bi beso ikaragarri bi aldetara zabal-zabalik, gero bidea zelaia da oso, lizarrak, aurrerago gaztainondo zaharrak, elorriak, pagoak beti gurekin, haritzak tarteka. Aurrerago, Malaungo burdinazko gurutzea, erromeria egunean hemen agurtzen ditugu zarranztarrak behitokian.

■ Trinitate ermitatik itzultzean Izakoak eta Imozkoak agurtzen.

ikuspegi bat.

Goitin dagoen ermita, hemen, Malaunen, egin beharra omen zen. Garai batean hemen hasi omen ziren hormak eraikitzen, baina egunez egindako lana gauzez desagertzen omen zen eta hurrengo egunean berriatik hasi behar! Ermita gaur egun dagoen tokian agertzen omen zen Malaunen eraikitakoa. Beraz, ongi argi zegoen non behar zuen trinitate ermita, kaxkoan.

Ixtorio hauek utzi eta segi dezagun gure bidean. Esquineta-ra jo berriz ere, ez behera, pago artean segitzen dugu, larretxea da bidea, itzaltsua, goxoa, Irurtzun aldekoa baino ilunagoa, hetsiago, ez ditugu ikuspegi zabal horiek, udarako goxoagoa halere. Hara! oharkabean Aginagatik datorren bidera ailatxi gara, orain gu ere aldapan gora hasi behar, behitikoan gogoan hartu,

Haizea gogorra da gero hemen! Agitz agudo jantzi ditugu jertseak. Aurrez aurre Goldaratz, Latasa zokoan, autobideko tuneletatik hurbil, Urritzako etxeren bat ere bai, urrunago, Larraungo hiru herri, Basaburukoak bost.

eskuineko bidetik egin behar dugula larratxetik, berdetik, zelaetik, ez badugu Aginagara joan nahi. Erromeriatik itzultzean, Gulia, Larunbe, Zia eta Aginagako gurutzeak Imozkoetatik despeditzen diren puntua da honako hau.

Aldapa hau lohitsu eta irristakorra da euria denean. Beti gora; zelai eder bat orain, zenbait zuhaitz aldatu berriak bertan, uste dut hona iritsi aurretik dugun bihurtune horretan zirela ortots-harriak edo tximist-harriak. Harri hauek fosilak dira eta jendearen esanetan etxeko leihoetan jarri eta tximistetatik babesten dute, Zarrantzko Luxeneko Joxek orain urte gutxi bildu zuela harri bat esan zidan.

■ Goldaratz Ergatik ikusita.

Azken aldapa, gogor xamarra eta hementxe, "Trinitatea". Aterpeko atari bat irekia, gaur bezalako egun epel eta argitan behar ez badugu ere, euria eta hotz denean eskertzekoa. Ermita berriz, hertsia, barnetik ikusteko Trinitate egunean etorri beharko duzue. Egundorretan bi meza izaten dira bata euskaraz imoztarrrentzat, hurrengo ardaraz Gulikoentzat. Aralarko aingerua ere etortzen da bixitan egundorretan, jendeak meza ondoan gurtzen duenarik.

Hemendik ageri zaizkigu Elo, Izaga, Iruñea, Pirinioak elurtuak Orhi eta, Belate, Mailoak, Aralar, Aizkorri, Urbasa, Andia, Oskiako zokoa...

Ez gaude ordea oraindik kaxkoan, aterpetik atera eta ezkerretako bidea segituz kaxkoraino iritsiko gara. Nafarroako Gobernuak jarritako plakan, Ergak 1.049,3 metroko altuera duela ikasi dugu. Irrintzi taldeak, 1979an jarritakoan berriz, 1.088. Biak erderaz, C.D. Navarrak bere 25. urtemuga ospatzean jarritakoa bezalaxe.

Haizea gogorra da gero hemen! Agitz agudo jantzi ditugu jertseak.

■ Euria denean lohia eta zoru irristakorra ez dira urruti ibiliko.

Aurrez aurre Goldaratz, Latasa zokoan, autobideko tuneletatik hurbil, Urritzako etxeren bat ere bai, urrunago, Larraungo hiru herri, Basaburukoak bost. Etxaleku, Oskotz eta Zarrantz oso ongi ageri dira. Beraz, Imozko guziak, Muskitz eta Eraso izan ezik. Oihana herrian berean hasten dena Etxaleku; Oskotz soroz inguratua; Zarrantz bere 6 etxeekin.

Beste aldera Irurtzun eta Arakilgo herriak, Burundakoak urrun. Goazen berriz atzera, eguzki lore ederrak... gure motxilan baino askoz ere hobeki daude hemen, ez hartu mese-dez.

Gosaltzeko hobe Erasoko bide haseran haizeizun jartzen bagara edo aterbean.

Egun gehiago pasatzeko aukera baldin baduzu Etxaleku herria -behitegia, udaletxea, etxeak, hilerriko ataria- ikus

Ardi bordak ezagutu, (...). Iruñetik Donostiako bide zaharrean barna ibili Muskitzaino. Zarrantza joan eta bertakoekin solasean ari, edo ziza edo onddo biltzera atera edo bestenaz, egon, dagoeneko egoten ikasi baduzu.

dezakezu; Eraso eta Oskotz, bertako elizak, Oskotzko kooperatiba; edota egoten ikasi. Ibiltzeko gogo baduzu Ameztiko itzulia egin eta gesaltzarreta erreka inguruan den harrobiko zabortege lotsagarria ikusi, edota, Goittiko oihanetan barna Beuntzara joan edo Gartzarona, Alta Mariko errekaraino pasean joan zaitezke. Udaberamendira Etxalekuko errota zahar deseginaren ingurutik zubi polit bat pasatu ondoren. Ardi bordak ezagutu, aurrealde polita dute, zenbait poliki zainduak besteren bat lurrean. Iruñetik Donostiako bide zaharrean barna ibili Muskitzaino. Zarrantza joan eta bertakoekin solasean ari, edo ziza edo onddo biltzera atera edo bestenaz, egon, dagoeneko egoten ikasi baduzu ●

Denbora-pasak

Asteko Lokuzioa

FREEXUFE

2A2PIAK
BATMAN

BORDELA

Anabasa handia...

HAU BORDELA! GOAZEMAK

Lio, casa de putas / Bordell

... dagoen tokia edo egoera

HEMENDIO, REDIO!

/ The shit hit the fan, balls-up

Kike Amonarrizen Umorea

IRAGARLEA

Gizona, iragarlearen kontsultara sartu da. Iragarlea gela ilun baten erdian dago, mahai borobil baten inguruan eserita. Gizonak aulkia atzeratu du eta iragarlearen parean jesarri da.

Iragarlea, izenik ere galdetu gabe hasi da lanean. Kristalezko bola eskuekin igurtzi du, ulertzen ziren hitz batzuk marmarka xuxurlatu ditu eta begirada bolaren erdigunean iltzatuta duela, bat-batean

honela mintzatu zaio gizonari:

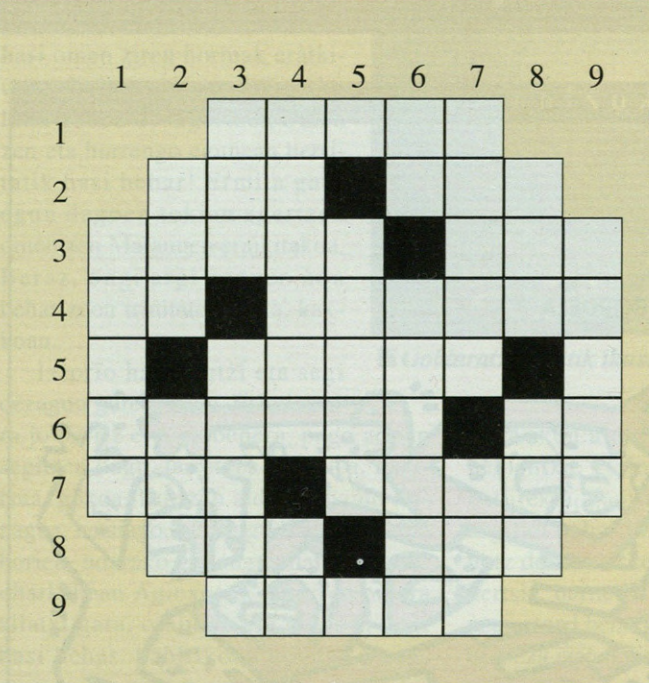
- Ikusten dudanez, ikusten dudanez.... bi haur dituzu!

- Hori da zuk uste duzuna, kar, kar, kar -dio gizona-koak barrez, iragarlea huts egin duela harrapatuta. Egiatan, hiru haur ditu.

Eta iragarleak:

- Hori da zuk uste duzuna, kar, kar, kar.

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Bizkaiko hiriburua. 2.- Bizkaian, sobera.
Zango atal. 3.- Motel. Euskal sindikatu abertzalea.
4.- Alderdi espainiarra. Nafarroako udalerria.
5.- Tona. Ergela. Kontsonantea. 6.- Putzu sakonak.
Galioaren sinbolo kimikoa. 7.- Zein. Detektagailu.
8.- Behar, egiteko. Etorri aditzaren erroa. 9.- Txori mota.

GOITIK BEHERA

1.- Sugetzar izugarria. 2.- Bi eta bi. Musika nota.
3.- Zenbaki bakoiti. Itzuliak. 4.- Igaro. Ba..., baneuka.
5.- Berrogeita hamar, zenbaki erromatarren arabera.
Amildegia. Potasioaren sinbolo kimikoa. 6.- Interjekzioa.
Oiloa loka jarri. 7.- Hegazti mota. Joaki da.
8.- Mendebaldean, naiz. Su. 9.- Landare mota.

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5

1					
2					
3					
4					
5					

1. Gizon izena. 2. Gipuzkoako herria. 3. Arnas ezak hilak. 4. Errezilgo auzoa. 5. Pl., joko herrikoia.

Letra Zopa

F	A	H	O	E	R	Ñ	A	O	R	E	M	U	H	N	K
E	H	D	A	R	S	E	H	U	L	T	A	Ñ	I	P	L
M	E	N	S	A	N	F	T	N	E	I	S	R	K	G	A
U	J	D	J	O	L	O	E	R	T	N	Z	E	U	I	B
R	F	I	R	A	S	A	A	J	E	D	I	B	B	H	I
R	I	E	R	R	A	D	I	O	A	J	H	I	I	N	K
A	P	Z	U	E	S	E	L	Ñ	O	I	T	I	T	H	U
D	A	T	O	T	M	O	H	I	G	E	S	L	U	E	L
B	I	Z	K	A	R	R	E	Z	U	R	R	A	A	G	A
O	Ñ	I	Z	Ñ	I	N	D	O	K	A	S	Ñ	H	O	J

Aurki itzazu
9 hezurren
izenak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

L	E	R	D	A	R	E	S	E	R	C	E	T	A	N	T	T	E
M	E	N	S	A	N	F	T	N	E	I	S	R	K	G	A		
U	J	D	J	O	L	O	E	R	T	N	Z	E	U	I	B		
R	F	I	R	A	S	A	A	J	E	D	I	B	B	H	I		
R	I	E	R	R	A	D	I	O	A	J	H	I	I	N	K		
A	P	Z	U	E	S	E	L	Ñ	O	I	T	I	T	H	U		
D	A	T	O	T	M	O	H	I	G	E	S	L	U	E	L		
B	I	Z	K	A	R	R	E	Z	U	R	R	A	A	G	A		
O	Ñ	I	Z	Ñ	I	N	D	O	K	A	S	Ñ	H	O	J		

Aurki itzazu
9 hezurren
izenak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

A	E	J	A	T	O	M	I	K	S	E	J	U	L	E	B
H	A	G	R	I	Ñ	A	J	R	S	N	R	B	O	H	O
A	T	U	R	E	S	L	A	O	O	U	A	U	S	O	D
L	E	Ñ	A	H	E	A	N	H	A	S	R	E	D	I	Y
M	K	E	U	T	Ñ	L	G	L	T	U	K	F	I	F	B
H	I	J	N	W	A	T	E	R	P	O	L	O	K	A	Ñ
T	R	N	K	S	O	B	D	A	L	H	A	J	O	I	H
N	E	J	E	K	B	L	D	B	N	A	L	B	S	I	R
I	G	A	T	Ñ	E	D	A	N	I	L	I	H	B	P	D
M	I	A	A	O	M	S	I	U	G	A	R	I	P	T	R

8ko txikian

1. Amodioak. 2. Afalondo. 3. Zirimola. 4. Egunkari.
5. Sargoria. 6. Mirariak. 7. Gaitzitu. 8. Hautagai.
9. Saiakera. 10. Artaburu. 11. Zomorroa. 12. Maoismoa.

		★	B	★	G	★	U	★	N	★	
		B	E	L	A	R	D	I	A	K	
		★	L	E	R	R	A	T	U	A	
★	E	★	P	A	K	O	★	K	U	K	U
I	L	A	R	R	A	★	I	★	N	★	S
★	E	R	E	★	R	I	G	A	★	I	I
A	D	I	S	K	I	D	A	N	T	Z	A
★	U	S	O	A	★	I	R	A	★	E	★
T	N	T	★	K	L	A	R	I	O	N	A
★	A	I	S	I	A	★	I	A	I	A	★

Hitz gurutzatuak

Ezker eskum: 1. Menda. 2. Hik. Doi. 3. Gonak. Rat. 4. Er. Iratze. 5. S. Onila. I. 6. Arbaso. NL. 7. Lau. Irmoa. 8. Tsu. Ron. 9. Argal.

Goitik behera: 1. Gesal. 2. Hor. raT. 3. Min. Obusa. 4. Ekaina. Ur. 5. N. Kisi. G. 6. DD. Alorra. 7. Aorta. Mol. 8. Iaz. Non. 9. Teila.

S	A	I	O	A
A	R	D	I	T
I	D	U	N	A
O	I	N	A	K
A	T	A	K	A

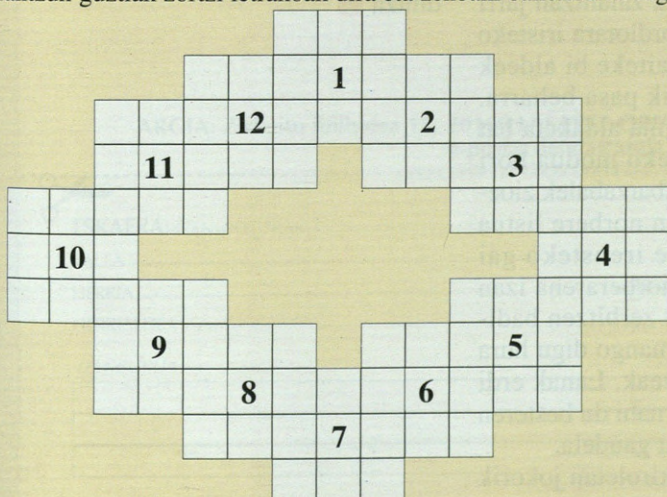
Hitz Gezidunak

		Autorea	Deitura	Mota	Jaioa	Naukate
		Asmakizun	Jardun	Akuria	Her. hizk., zer	
		Iraten duena				
		Ez eme				
Doan	Haize mota				Dauka	
Emakume izena	Trebeak				Zegoen	
			Tantaloia	Tente		
			Lasai	Har ezazu		
Inguru				Izena		
Arabako ibaia				Baldintzetan		
			Lapurdiko herria			Niri
			Bokala			
Gauero egiten dugu		Asto ar			Infusio mota	
Urtaro beroak		Potasioa			Auto giputzetan	
			Lehena eta azkena	Diruzko zigor		
			500	Tona		
Nork atzizkia		Toka, dut		Putre		

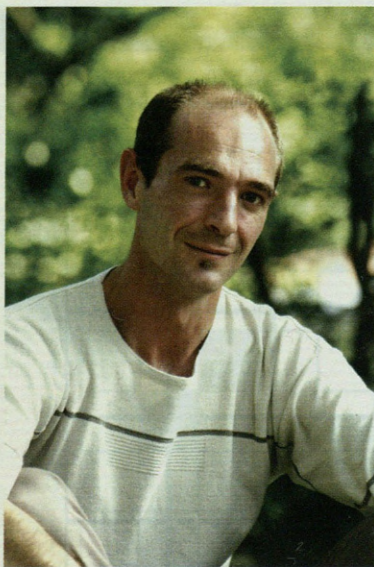
Pertsonaia: Idazle gipuzkoarra

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Segadak
- 2.- Urratzearen emaitza
- 3.- Durangoko
- 4.- Gailu elastikoa
- 5.- Miatu
- 6.- Atalburu
- 7.- Lapurdiko hiria
- 8.- Zokoa
- 9.- Bitartekari
- 10.- Kopetak
- 11.- Onarpena
- 12.- Lauz zatitzearen emaitza

ALBERTO ELOSEGI

ANDONI EGAÑA

LANAK, ERDI AUKERAN

Herri-kirolen mundua ez dut hurbilegitik ezagutzen; ez zait erabat arrotz ere ordea. Halere, oportetan eta hemendik urrun ezagutu dut lanak erdi aukeran egiteak zehazki zer esan nahi duen. Jokoa hitzartzerakoan, alde banatakoak bildu eta joko horren xehetasunik txikiak ere zehaztu egiten dituzte. Eta jokoa egiteko modu bat da, lanak erdi aukeran izatea.

Nire mentalidadetik, lanak erdi aukeraren egiteak esan nahi zuen, demagun aizkolari batek 45 kanaerdikora egin nahi bazuen apustua, eta besteak 15era, erdi aukeraren poderioz biek ere 30nara jokatu beharko zuketeela. Oker nenbilen. Lanak erdi aukeraren egiteak esan nahi omen du, bata 45 kanaerdiko lana proposatzen badu, 15 proposatzera zetorrenak egin egin beharko dituela 45 horiek, eta 45eko ideian zetorrenak, bestearen 15ak ere egin egin beharko dituela.

USADIOA ez nuen behar hainbat ezagutzen. Niretzat, akaso egungo gizartearen joera nagusien eraginez, adostasunera heltzeko, erdibidea aurkitzea zen lege. Baten nahiari pusketa bat kendu eta bestearenari beste bat, eta hori zen akordiotara iristeko era. Eta hara non aizkolari batek zalantzan jarri dituen nire usteak. Akordiotara iristeko beste modu bat izan daiteke bi aldeek aurkariak nahi duenetik pasa beharra. Niri behintzat, paradigma aldaketa bat ekarri dit trabesa egiteko modua hori dela jakiteak. Eugenio Ibarzabalek zioen: ahoan pilatu zaigun norbere listua inolako higuinik gabe irensteko gai gara. Baina listu hori norberarena izan arren, edalontzi batean zerbitzen badi-gute, sekulako nazka emango digu hura eztarrian behera pasatzeak. Lanak erdi aukeraren onartzeak esan nahi du besteren listua ere irensteko prest gaudela.

Ez dut noski, herri-kiroletan jokorik egiten hasteko asmorik. Gure herriaren

jokoa dut kezka gai lainorik beltzenek harrapatu duten uda honetan. Ekidistantzia kritikatzeko zutenei Joxerra Garziak eman zien erantzun literarioa ere gogoratu dut: bi modu arras desberdin daude ekidistantziarako: alde guztietatik hurbil dagoenarena eta alde guztietatik urrun dagoenarena.

Lanak erdi aukeraren jarriko bagenitu ordea, ekidistantziaren arazoa ere, ustezko epeltasunarena, gainditua legoke. Bataren minetik pasa beharko luke besteak; eta honen ezinetik hark. Eskolta eraman beharko luke Batasunako zinegotziak eta Puertora atzera-aurrerak egin beharko lituzke, desorduetan eta modurik txarrean, Alderdi Popularreko militanteak. Anoetara edo Sadarrera Liga espainiarreko partidak ikustera joateari uko egin beharko lioke abertzale sutsuak eta bere umeak D ereduan matrikulatu sozialistak.

ITSU ITSUAN, etsi etsian, horretarako prest legokeen jendea ezagutzen dut. Gutxi batzuk. Gehienak ez dira jokoa egitera etorri. Ez dute benetako asmorik jokorik egiteko. Onargarri edo ez onargarri diren arrazoiengatik, aski dute apustuaren baldintzei buelta eta jira aritu. Adostasunera iristeko ez dira gai, baina ez dute aurkariak ezarritako baldintzetan probatu nahi. Eta lanak erdi aukeraren burutzea onartzeko, jokoa egiteko grina egiazkoa da ezinbesteko baldintza ●

“Niretzat, akaso egungo gizartearen joera nagusien eraginez, adostasunera heltzeko, erdibidea aurkitzea zen lege. Baten nahiari pusketa bat kendu eta bestearenari beste bat, eta hori zen akordiotara iristeko era. Eta hara non aizkolari batek zalantzan jarri dituen nire usteak”

ARGIAren Eskaintzak

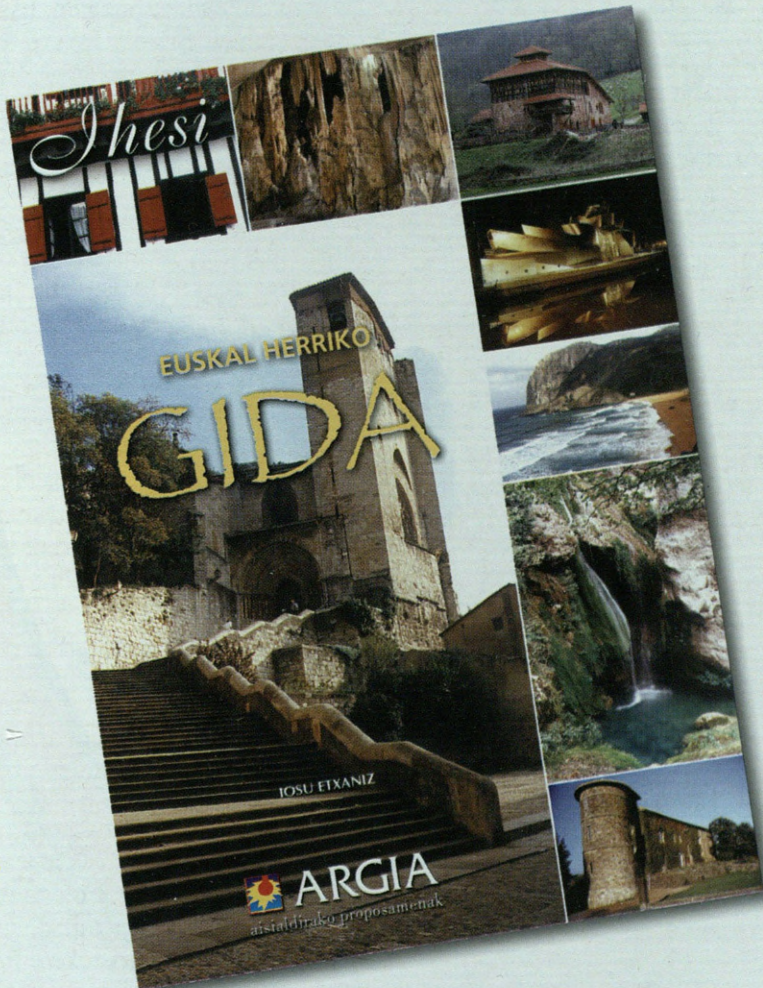
Kultura merkeago erosiz, Euskal Herriko Astekaria sendotu

Aukera Berezia Zuretzat

Bidalketa gasturik gabe
(Euskal Herrian)

Gure Azokan
19,85 €

~~**Kalean**
22,85 €~~

TITULUA: Euskal Herriko Gida.

ARGITALETXEA: ARGIA.

GAIA: "Euskal Herriko Gida" ibilbide gida-liburu berria da. Euskal Herriak eskaintzen dituen paraje ugari bezain anitzak erakusten dizkigu. Hori guztia eta gehiago jakiteko, uda honetan gure inguruak ezagutu nahi baditugu, 400 orrialdeko liburu honetan aurkituko ditugu, ibilbidearen proposamenaz gain, herri bakoitzeko ezaugarriak eta informazio praktikoa. Hau dena argazki ederrez hornituta.

Euskal Herriko GIDA

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

ESKAERA: IZEN-DEITURAK

KALEA _____ ZBKIA _____ SOLAIRUA _____

HERRIA _____ TFNOA _____ POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____ HARPIDETZA ZENBAKIA _____

IZENBURUA _____ PREZIOA _____ ALEAK _____ GUZTIRA _____

☐ **TRANSFERENTZIA:** Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ **KONTUA:** TITULARRAREN IZEN ABIZENAK _____

N.A.F. / N.I.F. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitatea

Sukurtsala

K.D. _____

Kontu zenbakia

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria